85 ΜΑΡΤΗΣ ΑΠΡΙΛΗΣ 2011

Αφιέρωμα

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο,
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584
Για συνδρομές και γράμματα: Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161 - 100 10, Αθήνα
e-mail: **sek@otenet.gr** site: **www.socialismfrombelow.gr**

Αντιστεκόμαστε στον καπιταλισμό της καταστροφής

Στη Γερμανία ξεκίνησαν κινητοποιήσεις ενάντια στα πυρηνικά εργοστάσια. Ο σεισμός, το τσουνάμι και οι διαρροές ραδιενέργειας στην Ιαπωνία, δείχνουν ότι τίποτα δεν είναι μόνο ιαπωνικό. Η Ιαπωνία μέχρι πρότινος ήταν ο τρίτος πόλος και η δεύτερη οικονομική δύναμη μετά τις ΗΠΑ. Τώρα στο όνομα του κέρδους είναι δεκάδες χιλιάδες οι νεκροί (δύσκολο να τους μετρήσουν) και απρόβλεπτα τα θύματα της νέας Χιροσίμα στην περιοχή. Οι Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς μιλάνε για τη χειρότερη κρίση μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Στη Μέση Ανατολή, στη Λιβύη, στο Μπαχρέιν, στην Υεμένη, οι εξεγερμένοι συνεχίζουν να συγκρούονται με τους χασάπηδες της περιοχής. Ο Καντάφι δεν έχει κανέναν έλεγχο στις πόλεις, αλλά έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα βομβαρδιστικά και τα τανκς. Στο Μπαχρέιν μπήκε ο στρατός της Σαουδικής Αραβίας και των Αραβικών Εμιράτων για να στηρίξουν τη δυναστεία του Αλ Χαλίφα. Ο Ομπάμα στηρίζει αυτή την επιχείρηση και με τον 5ο στόλο που βρίσκεται εκεί αλλά και δηλώνοντας ανοιχτά ότι «δεν θεωρεί εισβολή την επιχείρηση των σαουδαραβικών δυνάμεων ασφαλείας», όπως δεν θεωρεί εισβολή και των ΗΠΑ στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν.

Τώρα όμως η θέση των ιμπεριαλιστών από τις ΗΠΑ μέχρι την Ε.Ε. είναι πολύ πιο δύσκολη. Βρίσκονται με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο. Γιατί βρίσκονται στη μέση μιας οικονομικής κρίσης που δεν μπορούν να ελέγξουν, γιατί στον αραβικό κόσμο οι επαναστάσεις ανατρέπουν δικτάτορες και συνεχίζουν, γιατί μέσα στις ίδιες τις χώρες τους είναι η αντίσταση, είναι ο εχθρός.

Στη σύνοδο κορυφής της Ε.Ε. οι αποφάσεις που πήραν, ούτε την κρίση του χρέους σταματάνε ούτε την προοπτική χρεοκοπίας όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και μιας σειράς άλλων χωρών. Οι κυρίαρχες τάξεις στην Ευρώπη δεν κινδυνεύουν μόνο από τον Νότο αλλά από τους εργάτες στην ίδια τους τη χώρα. Έχουν πάθει σοκ από το απεργιακό κίνημα στην Ελλάδα, και ανησυχούν ότι έρχεται η σειρά τους.

Η "νέα Χιροσίμα".

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ήρθε με ένα τσουβάλι ψέματα. Προσπαθεί να πείσει τα συνδικάτα και τους εργάτες να αποδεχτούν τη διάλυση των σχολείων, την ιδιωτικοποίηση της ηλεκτρικής ενέργειας και των συγκοινωνιών, την κατάργηση παντού (δημόσιο και ιδιωτικό) των συλλογικών συμβάσεων, και όλα αυτά για να μην χάσουν οι τραπεζίτες.

Δεν θα περάσει! Μπροστά μας ανοίγονται όλες οι μάχες με το εργατικό κίνημα στην πρώτη γραμμή. Απέναντι σε ένα σύστημα που αφήνει στο έλεος του κέρδους τις ζωές εκατομμύριων καθημερινά, παλεύουμε για μια καινούργια κοινωνία, για το Σοσιαλισμό του 21ου αιώνα.

Σε αυτό το τεύχος του «Σοσιαλισμός από τα κάτω» θα βρείτε ένα πολυσέλιδο αφιέρωμα για την επανάσταση στον αραβικό κόσμο και άρθρα για τους αγώνες εδώ ενάντια στα καταστροφικά σχέδια της κυβέρνησης και της ΕΕ. Με την έμπνευση που μας δίνει η επιστροφή της επανάστασης στην επικαιρότητα, μπορούμε να κάνουμε νικηφόρες τις εργατικές αντιστάσεις παντού δυναμώνοντας την Αριστερά που παλεύει γι' αυτή την προοπτική. ■

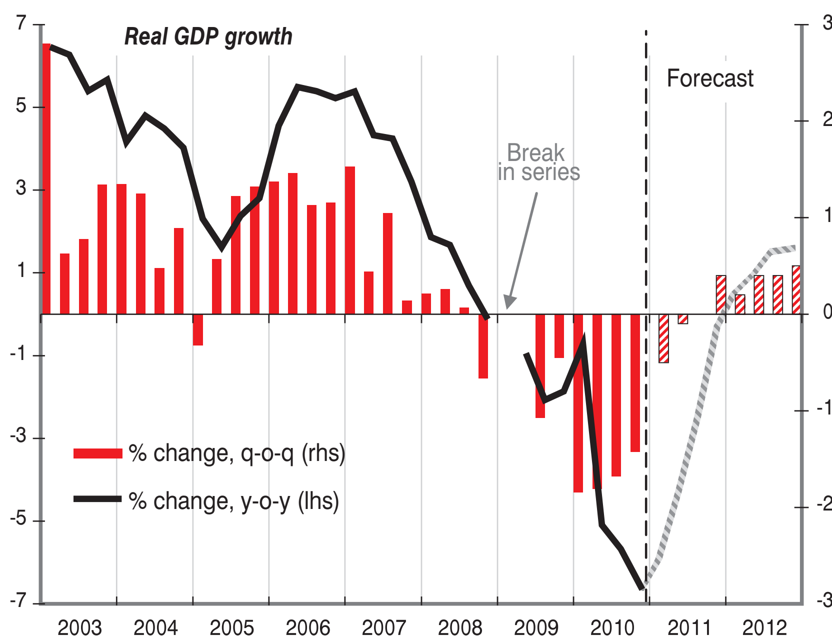

Διαδήλωση των γιατρών στη Βεγγάζη, Λιβύη.

Συμφωνία Παπανδρέου - ΕΕ

Στο έλεος των αγορών

Τι ακριβώς "πέτυχε" ο Παπανδρέου στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ; Ο Πάνος Γκαργκάνας εξηγεί γιατί ούτε αυτό το "Σύμφωνο" δεν θα τερματίσει την κρίση.

Source: EL.STAT (flash estimate of 15 February 2011) and Commission services (forecasts)

Η άνοιξη του 2011 είναι η στιγμή της ομολογίας των αποτυχιών στην αντιμετώπιση της κρίσης τόσο από την κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου όσο και από την Ε.Ε. συνολικά. Ένας τρόπος με τον οποίο εκφράζεται αυτή η ομολογία αποτυχίας είναι η αρθρογραφία που μιλάει για αντιμετώπιση της «λάθος κρίσης».

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πιο χαρακτηριστική τοποθέτηση ήταν ίσως του κοινοβουλευτικού ηγέτη της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας Φρανκ-Βάλτερ Στάινμαγιερ, ο οποίος δήλωσε στην εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάιμς της Πέμπτης 3 Μάρτη:

«*(Το Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας που προωθούν η Άνγκελα Μέρκελ και ο Νικολά Σαρκοζί) μπορεί να είναι ένα πρόγραμμα αντιμετώπισης της κρίσης, αλλά αν είναι, αφορά κάποια άλλη κρίση και όχι αυτήν που έχουμε. ... Κανένα από τα στοιχεία του δεν είναι κατάλληλο για να τερματίσει αυτή την Ευρωπαϊκή κρίση, η οποία δεν είναι τόσο πολύ κρίση του νομίσματος, αλλά μάλλον κρίση που προκαλείται από την οικονομική αστάθεια σε μεγάλα τμήματα της Ευρώπης*».

Είχε προηγηθεί ένας από τους βασικούς αρθρογράφους της ίδιας εφημερίδας, ο Βόλφγκανγκ Μύνχαου, ο οποίος στις 28 Φλεβάρη έγραφε:

«*Αυτή δεν είναι μια δημοσιονομική κρίση. Δεν είναι κρίση του Νότου. Είναι κρίση του ιδιωτικού τομέα και τραπεζών με χαμηλή κεφαλαιοποίηση. Είναι εξίσου Γερμανική κρίση όσο είναι και Ισπανική. Αυτή η παραδοχή πρέπει να είναι η αφετηρία για οποιοδήποτε αποτελεσματικό σύστημα υπέρβασής της*».

Σε αντίστοιχο μήκος κύματος για την ελληνική περίπτωση, ο Παύλος Τσίμας εξιστορούσε σε άρθρο του με τίτλο «Λάθος κρίση» στα Νέα του Σαββάτου 26 Φλεβάρη πώς η κυβέρνηση Παπανδρέου χρέωνε την κρίση αρχικά στους «κακούς κερδοσκόπους», τους οποίους θα αντιμετώπιζε με «το πιστόλι πάνω στο τραπέζι», στη συνέχεια αναζήτησε ερμηνείες στο «όλοι μαζί τα φάγαμε» του Πάγκαλου, για να καταλήξει περίπου ενάμιση χρόνο μετά την εκλογή της να έχει σηκώσει ψηλά τα χέρια και να περιμένει τη σωτηρία από την Ευρωπαϊκή Ένωση (που όπως είδαμε πιο πάνω, περίπου τις ίδιες μέρες βρισκόταν σε πλήρη σύγχυση για το αν αντιμετωπίζει τη σωστή ή τη λάθος κρίση).

Γιατί όλες αυτές οι αποτυχίες, γιατί όλη αυτή η σύγχυση;

Η συνοπτική απάντηση είναι ότι η κρίση εξακολουθεί να επιδεινώνεται και οι υποτιθέμενες «λύσεις» καθημερινά εξαντλούνται. Ας δούμε την κατάσταση πιο αναλυτικά.

Η αποτυχία του Μνημονίου

Κοντεύει να συμπληρωθεί η πρώτη χρονιά από την εφαρμογή του Μνημονίου και η επιδείνωση της κατάστασης στην Ελλάδα δεν είναι πια πρόβλεψη, είναι πραγματικότητα. Το τελευταίο τρίμηνο του 2010 ήταν το χειρότερο από άποψη χειροτέρευσης της οικονομικής ύφεσης που έφτασε στο – 6,6%. Η προοπτική να μεγαλώσουν τα έσοδα του ελληνικού προϋπολογισμού μέσα σε συνθήκες συρρίκνωσης της οικονομίας είναι χλωμή. Και γίνεται ακόμη πιο χλωμή όσο το διεθνές περιβάλλον απομακρύνει τις όποιες προβλέψεις οικονομικής ανάκαμψης. Και μόνο η άνοδος της τιμής του πετρελαίου μετά τις εξεγέρσεις στη Μέση Ανατολή αρκεί για να γίνει κατανοητό αυτό.

Στιγμιότυπο από γενική απεργία στην Πορτογαλία.

Όλο το βάρος για να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα κονδύλια για την εξυπηρέτηση των τόκων του δημόσιου χρέους πέφτει στο σκέλος των δαπανών. Όμως ακόμη και η Κομισιόν της ΕΕ διαπιστώνει στην τελευταία έκθεσή της ότι το κονδύλι των τόκων αυξάνεται περισσότερο και από τις προβλέψεις του Μνημόνιου. Συγκεκριμένα στην τελευταία έκθεσή της για την Ελλάδα διαπιστώνει ότι «*υψηλότερες από τις μέχρι τώρα προβλεπόμενες δαπάνες για τόκους συντελούν στο δημοσιονομικό χάσμα*». Στην ίδια έκθεση, σε πίνακα για τους παράγοντες που δημιουργούν "snowball effect" (δηλαδή μορφή χιονοστιβάδας) στο χρέος, παρατίθενται τα εξής στοιχεία για την πορεία των δαπανών για τόκους ως ποσοστό επί του ΑΕΠ:

2009	5,3%
2010	6,5%
2011	6,6%
2012	7,4%
2013	8,0%
2014	8,2%

Τα νούμερα για το 2011 και μετά είναι προβλέψεις και πολύ πιθανά θα αναθεωρηθούν προς τα πάνω μετά την εμπειρία του άλματος που έγινε το 2010. Κανένας δεν πιστεύει ότι η αύξηση του μερίδιου των τόκων θα είναι μόνο 0,1% φέτος ενώ πέρσι ήταν 1,2%. Ακόμα και έτσι όμως, αυτά τα στοιχεία δείχνουν μια σταθερή πορεία ανόδου για τα βάρη που καλείται να σηκώσει ο ελληνικός προϋπολογισμός.

Ταυτόχρονα, η αναζήτηση νέων περικοπών στις δαπάνες από τον Παπακωνσταντίνου γίνεται όλο και πιο εξωπραγματική για λόγους τόσο οικονομικούς όσο και πολιτικούς.

Η εργατική αντίσταση στα κάθε λογής σχέδια περικοπών δεν δείχνει κανένα σημάδι κάμψης. Η πανεργατική απεργία στις 23 Φλεβάρη ήταν επιπέδου 5 Μάη, οι γιατροί έκαναν κατάληψη στο υπουργείο Υγείας, γονείς και εκπαιδευτικοί ξεσηκώνονται ενάντια στις συγχωνεύσεις σχολείων, η Καθημερινή διαπιστώνει πρωτοσέλιδα με θλίψη ότι οι μετατάξεις στον ΟΣΕ που είχαν ψηφιστεί τον περασμένο Σεπτέμβρη δεν έχουν γίνει ακόμη. Και οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες συνεχίζουν απεργιακά παρά την ψήφιση του νομοσχέδιου που κλιμακώνει τις περικοπές στο δικό τους τομέα.

Όσο για τα σχέδια να προκύψουν 50 δις από ιδιωτικοποιήσεις της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου, ακόμη και οι χειροκροτητές αυτού του προσανατολισμού αναρωτιούνται πού θα βρεθούν οι επενδυτές που θα αγοράσουν αυτά τα φιλέτα μέσα στις σημερινές συνθήκες.

Όλα αυτά τα στοιχεία μαζί, αναγκάζουν τόσο την ελληνική κυβέρνηση όσο και τους ευρωπαίους τραπεζίτες και τις κυβερνήσεις της ΕΕ να αντιμετωπίσουν το ερώτημα: είναι δυνατόν να μειωθούν οι αβάστακτοι τόκοι που πληρώνει το ελληνικό δημόσιο πριν αναγκαστεί να δηλώσει αδυναμία πληρωμής; Και αν γίνει κάτι τέτοιο μπορεί να αφορά μόνο την Ελλάδα ή αναγκαστικά θα γενικευτεί και για την Ιρλανδία και την Πορτογαλία και όποια άλλη χώρα μέλος έχει σειρά;

Τα αδιέξοδα της ΕΕ

Στο σημείο αυτό εκδηλώνονται τα προβλήματα και τα αδιέξοδα της ίδιας της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αυτή τη στιγμή έχει χαράξει πορεία όχι μείωσης αλλά αύξησης των επιτοκίων στην Ευρωζώνη. Ο ίδιος ο Τρισέ δήλωσε την Πέμπτη 4 Μάρτη ότι μια αύξηση των επιτοκίων τον επόμενο μήνα «δεν είναι βέβαιη αλλά είναι πιθανή». Ο λόγος για αυτόν τον προσανατολισμό είναι οι πληθωριστικές πιέσεις που εμφανίζονται. Πραγματικά ανεβαίνουν οι τιμές όχι μόνο του πετρέλαιου αλλά και άλλων πρώτων υλών, όπως τα μέταλλα αλλά και τα τρόφιμα. Αυτές οι ανοδικές τάσεις δεν είναι αποτέλεσμα της αναταραχής στη Μέση Ανατολή αλλά της κερδοσκοπίας που εκδηλώνεται, καθώς τεράστια κεφάλαια αντί να κατευθύνονται σε επενδύσεις προτιμούν τα παιχνίδια στα διεθνή χρηματιστήρια πρώτων υλών.

Η ΕΚΤ, λοιπόν, θα ήθελε να φρενάρει αυτή την τάση ανεβάζοντας τα επιτόκιά της. Ακόμη και το ρεπορτάζ των Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, όμως, επισημαίνει ότι η προηγούμενη τέτοια απόπειρα είχε γίνει το 2008 λίγο πριν από τη χρεοκοπία της Λίμαν Μπράδερς. Με άλλα λό-

για, μια πολιτική που εμφανίζεται ως προστασία από τον πληθωρισμό απειλεί να επιταχύνει την πορεία των υπερχρεωμένων χωρών και των προβληματικών τραπεζών προς την χρεοκοπία. Όχι μόνο ακριβαίνοντας τον δανεισμό τους αλλά και επιδεινώνοντας την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους, καθώς το Ευρώ ήδη ανατιμήθηκε και μόνο με τη δήλωση Τρισέ.

Όλες οι θυσίες που ήδη επιβάλει ο Παπακωνσταντίνου και οι ομόλογοί του στην Πορτογαλία και αλλού, αλλά και όλες οι θυσίες που θέλει να θεσμοθετήσει η Μέρκελ και ο Σαρκοζί με το «Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας» για να γίνουν οι οικονομίες των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας «συμβατές» με το ακριβό ευρώ, μετατρέπονται σε ματαιοπονία καθώς αρκεί μια δήλωση της ΕΚΤ για να αλλάξουν οι όροι του παιχνιδιού ανεβάζοντας το κοινό νόμισμα ακόμη πιο ψηλά.

Με απλά ελληνικά, μέσα στις σημερινές συνθήκες η προοπτική ότι η κρίση θα ξεπεραστεί βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητα των χωρών της περιφέρειας μοιάζει από μακρινή μέχρι άπιαστη.

Ορισμένοι αναλυτές, κατά κύριο λόγο στη Γερμανία, απαντούν ότι τέτοιες χώρες θα έπρεπε να αφεθούν στην τύχη τους. Στα τέλη Φλεβάρη, 189 Γερμανοί οικονομολόγοι τάχθηκαν δημόσια κατά των σχεδίων δημιουργίας «μηχανισμών διάσωσης» της ΕΕ και υπέρ της άμεσης χρεοκοπίας των υπερχρεωμένων χωρών της Ευρωζώνης. Όμως ακόμη και μέσα στη Γερμανία, κανένας δεν είναι βέβαιος για την έκταση των προβλημάτων που θα προκαλούσε στις ευρωπαϊκές (και στις γερμανικές) τράπεζες μια τέτοια χρεοκοπία. Υπάρχουν εκτιμήσεις που ισχυρίζονται ότι οι γερμανικές ιδιαίτερα τράπεζες έχουν αξιοποιήσει τον χρόνο που έχει μεσολαβήσει από το περσινό ξέσπασμα της ελληνικής κρίσης χρέους για να απαλλαγούν από τα ελληνικά ομόλογα και άρα έχουν ισχυροποιήσει τη θέση τους απέναντι στην προοπτική της χρεοκοπίας. Όμως, κανένας δεν μπορεί να είναι βέβαιος, ούτε καν η Μέρκελ η οποία αναγκάστηκε να αποδεχθεί την παραίτηση του σκληροπυρηνικού κεντρικού τραπεζίτη της Μπούντεσμπανκ Άξελ Βέμπερ που διαφωνούσε με τις οποιεσδήποτε «διευκολύνσεις» προς τις υπερχρεωμένες χώρες.

Έτσι μένει ανοιχτή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων η προοπτική να συμφωνηθούν μέτρα όπως η επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής των 110 δις του Μνημόνιου από την Ελλάδα, η μείωση του επιτόκιου για το αντίστοιχο δάνειο της Ιρλανδίας και η πρόταση για επαναγορά του χρέους (όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του Βέλγιου και της Πορτογαλίας και άλλων) με τη βοήθεια «Ευρωομόλογου» ή άλλων διαδικασιών της ΕΚΤ ή του ευρωπαϊκού «μηχανισμού» χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Τέτοια μέτρα μπορεί να φτάσουν να μειώσουν βραχυπρόθεσμα το μέγεθος των τόκων που πληρώνει ο ελληνικός προϋπολογισμός (και ο ιρλανδικός και ο πορτογαλικός...) έτσι ώστε να απομακρυνθεί ο κίνδυνος αδυναμίας πληρωμής με όλες τις συνέπειες που θα είχε κάτι τέτοιο για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Ο στόχος παραμένει πάντοτε η σωτηρία των τραπεζών και όχι των λαών της ευρωπαϊκής περιφέρειας.

Το παζάρι της 25 Μάρτη

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια πρέπει να δούμε τα μέτρα στα οποία συμφώνησε η «ενδιάμεση» Σύνοδος Κορυφής της 11 Μάρτη και η διαπραγμάτευση για τα οποία θα συνεχιστεί στις 25 Μάρτη. Ο Παπανδρέου πανηγυρίζει ότι εξοικονόμησε 6 δις για την Ελλάδα εξασφαλίζοντας επιμήκυνση του δανείου και μείωση του επιτοκίου. Ακόμη και αν αποδεχθεί κάποιος αυτόν τον υπολογισμό (που είναι αυθαίρετος), το ποσό παραμένει πολύ μικρό για να δώσει λύση στην κρίση χρέους. Ούτε καν ότι η χρεοκοπία θα είναι «ελεγχόμενη» δεν εξασφαλίζει. Μόνο λίγο χρόνο εξασφαλίζει για όλες τις πλευρές ενώ τα ανοιχτά ερωτήματα παραμένουν πολλά.

Τα σχόλια των εφημερίδων συνήθως κεντράρουν στην αδιαλλαξία της Γερμανίας και τις φιλοδοξίες της να θέσει κάτω από τον έλεγχό της τις οικονομίες των άλλων χωρών της ΕΕ. Αυτή είναι μια πλευρά του ζητήματος και ασφαλώς οι όροι που θέτει το λεγόμενο «Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας» Μέρκελ-Σαρκοζί προωθούν τον έλεγχο του γαλλογερμανικού άξονα στα δημόσια οικονομικά των χωρών μελών που θα το αποδεχθούν ως αντάλλαγμα για τα όποια μέτρα «διάσωσης» από την κρίση χρέους. Υπάρχουν διαφωνίες και εθνικοί ανταγωνισμοί γύρω από αυτό το παζάρι. Ο Ζακ Ντελόρ, ο Ρομάνο Πρόντι και ο Γκι Φερχόφσταντ, πρώην πρόεδροι της Κομισιόν και της κυβέρνησης του Βελγίου αντίστοιχα, προτείνουν να προωθηθεί ένα παρόμοιο Σύμφωνο μέσα από την Κομισιόν για να μειωθούν οι εντάσεις απέναντι στην πρωτοβουλία Μέρκελ-Σαρκοζί. Η «ενδιάμεση» Σύνοδος Κορυφής της 11 Μάρτη ήδη μετονόμασε αυτό το πακέτο λιτότητας σε «Σύμφωνο για το Ευρώ». Η Ελλάδα έβαλε στο λαιμό της τη θηλιά των αποκρατικοποιήσεων ύψους 50 δις, η Ιρλανδία πιέζεται να προσαρμόσει τους φορολογικούς συντελεστές της στα επίπεδα που θέλει το Βερολίνο, η Πορτογαλία εκβιάζεται να μπει στο ίδιο καθεστώς με την Ελλάδα και την Ιρλανδία.

Όμως, έστω και αν προκύψουν, όπως έχει γίνει συχνά στο παρελθόν, συμβιβασμοί γύρω από την έκταση της παραχώρησης εθνικής κυριαρχίας προς την ΕΕ από τα κράτη μέλη, παραμένουν δυο βασικά προβλήματα που εμποδίζουν την αντιμετώπιση της κρίσης ακόμη και με τους όρους της ΕΕ.

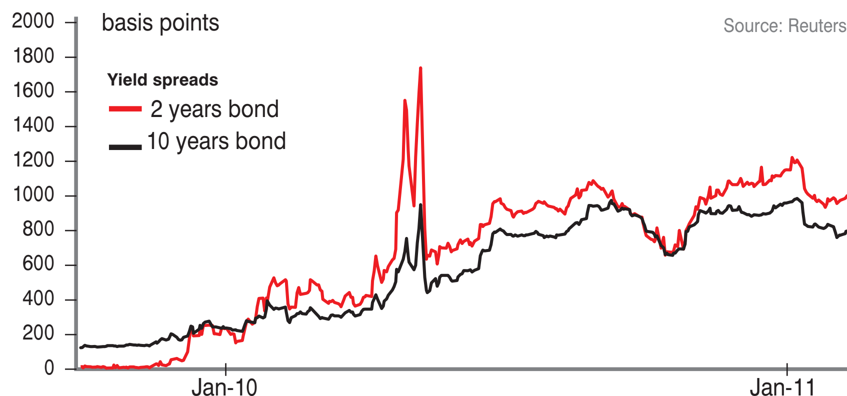
Ένα πρώτο πρόβλημα αφορά την εκτίμηση του τι είναι βιώσιμο: πόσο πρέπει να κοπεί το ελληνικό χρέος ή το ιρλανδικό επιτόκιο για να γίνει διατηρήσιμη η αποπληρωμή του χρέους; Και ποιος θα το εκτιμήσει αυτό; Και δεμένο με αυτό, πώς θα κατανεμηθεί το κόστος της όποιας επιδότησης επιτοκίου ή του όποιου «κουρέματος» του χρέους;

Όλες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις συμφωνούν ότι οι απαντήσεις πρέπει να δοθούν με τη συνεργασία των αγορών. Και μάλιστα ορισμένες προσπαθούν να ντύσουν αυτή την αντιμετώπιση με τον μανδύα της δήθεν «τιμωρίας» των τραπεζών που θα αναγκαστούν να πληρώσουν ένα κόστος για τα δάνεια που έδωσαν σε «αφερέγγυα» κράτη. Η Μέρκελ πρωτοστατεί σε αυτή την κατεύθυνση δημαγωγώντας ότι έτσι «θα προστατέψει τον γερμανό φορολογούμενο».

Στην πραγματικότητα αυτό που ανοίγει είναι ένας κύκλος ανταγωνισμών όχι τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο σε τραπεζικό, όσο είναι δυνατόν να διαχωριστούν αυτά τα δυο επίπεδα.

Οι τραπεζίτες ενδιαφέρονται να υπάρξουν ελεγχόμενοι μηχανισμοί «κουρέματος» ομολόγων πριν φτάσουν τα πράγματα να οδηγήσουν κάποια τράπεζα σε κατάρρευση. Η εμπειρία της κατάρρευσης της Λίμαν Μπράδερς στην Αμερική έδειξε ότι μέσα στον πανικό άρχισαν να ξηλώνονται «παράγωγα» τραπεζικά προϊόντα, απλώνοντας τα προβλήματα με ραγδαίους και ανεξέλεγκτους ρυθμούς σε διεθνή κλίμακα.

Greek government bond spreads (2-year and 10-year bonds) vis- -vis German Bundes.

Σαν αποτέλεσμα εκείνης της εμπειρίας, μετά την πτώση της Λίμαν Μπράδερς ψηφίστηκε ο νόμος Ντοντ-Φρανκ που δίνει τη δυνατότητα παρέμβασης στις ελεγκτικές αρχές ώστε να επιβάλουν «κούρεμα» στους κατόχους ομολόγων με στόχο να διατηρηθούν σε λειτουργία καίρια τμήματα μιας πληγωμένης τράπεζας και να δοθεί χρόνος στο τραπεζικό σύστημα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Η Κομισιόν της ΕΕ κινείται προς την κατεύθυνση να υπάρξει αντίστοιχη νομοθεσία και στην Ευρώπη.

Όπως γίνεται αμέσως κατανοητό, αυτές οι διαδικασίες δεν είναι εύκολες. Όλοι οι τραπεζίτες φοβούνται τους ανεξέλεγκτους πανικούς, αλλά ταυτόχρονα κανένας δεν εμπιστεύεται ότι η γραφειοκρατία των Βρυξελλών θα αποκτήσει τη δυνατότητα να επιβάλει «κούρεμα» στα ομόλογα που κατέχει. Ποιος τραπεζίτης θα δεχθεί να υποστεί απώλειες πριν η αγορά τον οδηγήσει σε αδιέξοδο; Και ποια εθνική κυβέρνηση θα συμφωνήσει να υπαχθεί μια μεγάλη τράπεζα της χώρας της σε τέτοιες διαδικασίες επειδή οι Βρυξέλλες μπορεί να εκτιμήσουν ότι αυτό θα γίνει για το καλό ολόκληρου του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος;

Ανοίγει ένα πεδίο ανταγωνισμών ανάμεσα στους τραπεζικούς κολοσσούς της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Βρετανίας, της Ισπανίας αλλά και των ΗΠΑ και της Ελβετίας που δεν είναι εύκολο να διαμεσολαβηθεί από τους θεσμούς της ΕΕ. Η δυστοκία στις φετινές εαρινές ευρωπαϊκές συνόδους κορυφής δεν είναι ένα απλό πρόβλημα «έλλειψης ηγετών με όραμα», όπως το περιγράφουν συχνά οι δημοσιογραφικές απλουστεύσεις. Οι κυβερνήσεις επιδιώκουν ελιγμούς και συμβιβασμούς που θα τους κερδίσουν χρόνο, ελπίζοντας η καθεμιά ότι οι δικοί της τραπεζίτες θα αξιοποιήσουν αυτά τα περιθώρια για να αποφύγουν τις συνέπειες από τις χρεοκοπίες των διπλανών τους. Παίζεται ένα παιχνίδι ανταγωνιστικά «ελεγχόμενης» χρεοκοπίας που κάνει το συνολικό τοπίο ανεξέλεγκτο.

Με αντίπαλο τον χρόνο

Όπως κι αν έχουν όλα αυτά, το πρόβλημα για τον ελληνικό καπιταλισμό είναι επείγον. Ο χρόνος που κέρδισε, ή μπορεί να κερδίσει αν οριστικοποιηθεί η συμφωνία της 11 Μάρτη στις 25 Μάρτη, είναι μικρός. Ίσως οι αγορές χειροκροτήσουν για ένα διάστημα αυτή τη συμφωνία και πάψουν προσωρινά να στοιχηματίζουν σε μια άμεση ελληνική χρεοκοπία. Η οποιαδήποτε τέτοια ανάπαυλα θα είναι σύντομης διάρκειας. Μια ματιά στην πορεία των spread την περασμένη χρονιά το επιβεβαιώνει: πανικός την περσινή άνοιξη, υπογραφή του Μνημόνιου, σχετική ηρεμία μέχρι το φθινόπωρο. Ύστερα νέος πανικός, υπαγωγή της Ιρλανδίας στον μηχανισμό, νέα προσωρινή ύφεση των κερδοσκοπικών επιθέσεων. Και ξανά πανικός αυτή την άνοιξη, με τα ελληνικά spread να ξεπερνούν κάθε προηγούμενο και τους οίκους αξιολόγησης να υποβαθμίζουν τα ελληνικά ομόλογα πιο κάτω από κάθε άλλη φορά. Καμιά συμφωνία της 25 Μάρτη δεν θα τερματίσει αυτό το παρανοϊκό «τρενάκι του τρόμου».

Οικονομικά, αυτό το χρονικό περιθώριο μπορεί να δώσει δυνατότητες στην κυβέρνηση να επιχειρήσει άλλον ένα γύρο επιθέσεων σε βάρος της εργατικής τάξης, κλαδεύοντας ακόμη περισσότερο τις συλλογικές συμβάσεις, διαλύοντας περισσότερα σχολεία και νοσοκομεία, επιβάλλοντας μεγαλύτερα χαράτσια σε κάθε λογής κοινωνικές υπηρεσίες, ξεπουλώντας ΔΕΚΟ και ακίνητα του δημοσίου.

Πολιτικά, ο Παπανδρέου μπορεί να κερδίσει τον χρόνο που του χρειάζεται για να μεθοδεύσει πρόωρες εκλογές, ελπίζοντας ότι έτσι θα εξασφαλίσει μεγαλύτερη πολιτική σταθερότητα. Τόση όση εξασφάλισε και ο Καραμανλής το 2007 και σίγουρα μικρότερη. Η πορεία προς την πολιτική χρεοκοπία είναι κι αυτή ένα «τρενάκι του τρόμου» όπως και η πορεία προς την οικονομική χρεοκοπία. Μόλις νομίσουν ότι κέρδισαν μια ανάπαυλα, έρχεται η επόμενη αναταραχή και τα διαστήματα που μεσολαβούν όλο και μικραίνουν.

Η Αριστερά πρέπει να έχει στο μυαλό της ξεκάθαρα αυτή τη διαδικασία για να αποφεύγει τις παγίδες. Πρέπει να αποφεύγει όχι μόνο τα ανοιχτά καλέσματα για «συναινέσεις» αλλά και τους ψεύτικους «ρεαλισμούς» που δίνουν ανάσες στον ταξικό αντίπαλο υπερτιμώντας τις δυνάμεις του. Οι αστάθειες του συστήματος μέσα στην κρίση του είναι τέτοιες ώστε η Αριστερά πρέπει να διεκδικεί διαρκώς περισσότερο πολιτικό χώρο για τις εργατικές αντιστάσεις. Οι επαναστάσεις στη Μέση Ανατολή ήρθαν να αποδείξουν ότι μέσα στη σημερινή περίοδο δεν υπάρχουν προκαθορισμένα όρια για αυτή την προσπάθεια της εργατικής τάξης και της Αριστεράς. Οι ουρανοί είναι το όριό μας.

Πριν από 80 χρόνια, όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος έδωσε και έχασε τη «μάχη της δραχμής», η πολιτική χρεοκοπία του βενιζελισμού άνοιξε το χώρο για να στραφούν στην Αριστερά μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης. Οι πρόσφυγες της Μικρασιατικής εκστρατείας που είχαν αυταπάτες για τον «εθνάρχη» μετατράπηκαν σε προλετάριους μαχητές που φούσκωσαν τα απεργιακά κύματα πηγαίνοντας προς τον Μάη του 36 και μαζικοποίησαν τις γραμμές του ΚΚΕ, μετατρέποντάς το στο κόμμα που έμελλε να ηγηθεί στις πιο κρίσιμες στιγμές της τάξης, το 36, το 44, το 46. Τα όρια εκείνης της διαδικασίας αποδείχθηκε ότι ήταν οι ρεφορμιστικές διολισθήσεις της ζαχαριαδικής ηγεσίας. Σήμερα, μια νέα αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να αξιοποιήσει καλύτερα τις δυνατότητες και τις προκλήσεις που ανοίγονται μπροστά μας. ■

Νομιμοποίηση για όλους τους μετανάστες

Η κινητοποίηση των τριακοσίων μεταναστών από την Κρήτη οδήγησε την κυβέρνηση σε υποχώρηση αναγκάζοντάς την να βάλει μπροστά την Αστυνομία για να τους χορηγήσει εξάμηνο «καθεστώς υπό ανοχή», κάτι που προβλέπεται από διάταξη του νέου νόμου για το πολιτικό άσυλο. Οι υστερικές κραυγές της ΝΔ και του ΛΑΟΣ που από την αρχή επιζητούσαν τη σκληρή καταστολή, με την απαίτηση για εισβολή στη Νομική όπου είχαν πάει αρχικά οι μετανάστες, απομονώθηκαν. Ενώ όμως η κοινή γνώμη έδειξε τη συμπάθειά της για τους απεργούς πείνας, η κυβέρνηση επέμενε σε επίδειξη πυγμής και αποφασιστικότητας για να προχωρήσει τη ρατσιστική ατζέντα των κλειστών συνόρων κατά των προσφύγων, κινδυνολογώντας ασύστολα για το κύμα προσφύγων από την εξεγερμένη κατά του Καντάφι Λιβύη.

Η κυβέρνηση αρνήθηκε επίμονα να δώσει άδειες παραμονής ανοίγοντας διαδικασία μαζικής νομιμοποίησης για τις δεκάδες χιλιάδες των μεταναστών που ζουν και δουλεύουν σε καθεστώς μαύρης εργασίας χρόνια ολόκληρα. Ουσιαστικά η κυβέρνηση απειλούσε να επιβάλει την ποινή του θανάτου στους απεργούς πείνας. Με αυτόν τον ωμό εκβιασμό πίεζε τους απεργούς, αλλά τελικά κατέληξε σε συμβιβασμό. Η δυνατότητα να ταξιδεύουν στη χώρα καταγωγής τους καθώς και άλλες ευνοϊκές ρυθμίσεις για απόκτηση άδεια παραμονής μετά από 8 αντί για 12 χρόνια, η μείωση του αριθμού των απαιτούμενων ενσήμων για ανανέωση αδειών παραμονής είναι υποσχέσεις της Νταλάρα και του Ραγκούση και απαιτούν αλλαγές στη νομοθεσία.

Ο αγώνας για την νομιμοποίηση όλων των μεταναστών χωρίς χαρτιά που ξεπερνούν το μισό εκατομμύριο και για πολιτικό άσυλο στους πρόσφυγες είναι μπροστά μας και θα είναι μια σκληρή αναμέτρηση με τη ρατσιστική πολιτική της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ παίζει το χαρτί του ρατσισμού για να αποπροσανατολίσει την οργή από τα αντεργατικά μέτρα του Μνημόνιου, τις μαζικές απολύσεις, τις περικοπές στις κοινωνικές υπηρεσίες στοχοποιώντας τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

Μπορεί ο Καστανίδης να παριστάνει τον διώκτη των ρατσιστών με το νέο νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όμως στη πράξη η κρατική μηχανή και ιδιαίτερα η ΕΛΑΣ συνεργάζονται με τους νεοναζί ακόμη και ανοικτά όπως στη περιοχή του Αγίου Παντελεήμονα και της Πλατείας Αττικής. Η αντιρατσιστική διαδήλωση στις 15 Γενάρη βρήκε μπροστά της τον εισαγγελέα με τις αστυνομικές κλούβες που φύλαγαν τα φασιστοειδή για να εμποδιστεί η συναυλία στην Πλατεία. Την ίδια ώρα, φασίστες επιτίθενται σε μετανάστες και αριστερούς στην περιοχή, εισβάλλουν σε τζαμιά, καταστρέφουν μαγαζιά.

Οι αγώνες που ξεδιπλώθηκαν όλο το προηγούμενο διάστημα όπως οι απεργίες πείνας των Αφγανών, των Ιρανών και των Παλαιστίνιων, η μαζική συμμετοχή μεταναστών στις Πανεργατικές απεργίες, οι απεργίες των εργατών Γης στη Σκάλα Λακωνίας και στα Γιάννενα είχαν τη μαζική υποστήριξη του κόσμου. Η αλληλεγγύη στους 300 μετανάστες έφτασε σε πλατειά κομμάτια αναγκάζοντας ακόμη και τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ να παρέμβουν.

Η ώρα του εργατικού κινήματος

Είναι ώρα να χτίσουμε ένα μαζικό κίνημα που θα σταματήσει τη συνεχιζόμενη επιθετικότητα της κυβέρνησης που βάζει μπροστά να φτιάξει στρατόπεδα συγκέντρωσης, να εκκαθαρίσει περιοχές του κέντρου της Αθήνας από μετανάστες με σκούπες της ΕΛΑΣ, να θωρακίσει τα σύνορα με την FRONTEX.

Μπορεί οι κινητοποιήσεις για το άσυλο των προσφύγων να την ανάγκασαν να φτιάξει «επιτροπές ασύλου», όμως είμαστε πολύ μακριά από το να σπάσει η πολιτική της μηδενικής χορήγησης ασύλου. Οι ρυθμοί εξέτασης των αιτημάτων των 47.000 υποθέσεων που εκκρεμούν απαιτούν τουλάχιστον πενήντα χρόνια για να διεκπεραιωθούν! Φτιάχτηκαν μόνο πέντε επιτροπές ασύλου σε δεύτερο βαθμό που εξετάζουν όσους είχαν απορριφθεί οι αιτήσεις τους τα τελευταία δέκα χρόνια περίπου. Στην καλύτερη περίπτωση εξετάζουν μια έως δύο περιπτώσεις κάθε μέρα! Την ίδια ώρα μεγαλώνει ξανά ο αριθμός της ανα-

μονής καθώς στις 47.000 προστίθενται οι νέες απορρίψεις. Η Αστυνομία είναι ο καθοριστικός κριτής αφού παρέχει το χώρο για τις συνεδριάσεις των επιτροπών με τον ανάλογο έλεγχο στην πρόσβαση στο χώρο της Π.Ράλλη η του Βύρωνα όπου έχουν εγκατασταθεί οι νέες επιτροπές ασύλου!

Ταυτόχρονα, οι φασιστικές επιθέσεις δεν μπορούν να υποτιμηθούν. Πρόσφατα οι φασίστες του ΛΑΟΣ πρότειναν νόμο για την απαγόρευση των διαδηλώσεων με το σκεπτικό οτι το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ισχύει μόνο για Έλληνες! Οι νεοναζί της Χρυσής Αυγής με τη στήριξη της ΕΛΑΣ και την εκλογή του φύρερ της οργάνωσης στο Δημοτικό Συμβούλιο Αθήνας επιχειρούν να αναπτυχθούν στις γειτονιές και τα σχολεία. Η εκστρατεία τους κατά του Ισλάμ έχει σημάνει βίαιες επιθέσεις σε θρησκευτικούς χώρους λατρείας μουσουλμάνων.

Χρειάζεται να επιμείνουμε ότι ο αγώνας για νομιμοποίηση και άσυλο, για να διώξουμε τους φασίστες από τις γειτονιές είναι υπόθεση των οργανωμένων κομματιών του εργατικού κινήματος και της νεολαίας. Οι ίδιοι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες με τις ηρωικές απεργίες πείνας ανέδειξαν αυτή την ανάγκη. Είναι άλλωστε και οι ίδιοι οργανικό κομμάτι της εργατικής τάξης και μεγάλα κομμάτια ανήκουν και σε συνδικάτα. Οι μαζικές εμφανίσεις των μεταναστών στις Πανεργατικές απεργίες έφεραν στο προσκήνιο τέτοια κομμάτια που η περίπτωση της Κωνσταντίνας Κούνεβα είχε ήδη υπογραμμίσει τη σημασία τους στην προσπάθεια συμμετοχής σε συνδικαλιστική δραστηριότητα.

Ζωντανή παράδοση αγώνων

Άλλωστε οι αγώνες του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα είναι αρκετά νωποί και ήταν αυτοί που εξασφάλισαν δικαιώματα και ελευθερίες στους μετανάστες. Η δεκαετία του '90 με τη μαζική μετανάστευση από την Αλβανία και τις άλλες χώρες της Α. Ευρώπης είδε τις πρώτες ρατσιστικές ρυθμίσεις των κυβερνήσεων (αρχικά της ΝΔ του Μητσοτάκη). Όμως το αντιρατσιστικό κίνημα συνδέθηκε με τους εργαζόμενους στην εκπαίδευση, στην Υγεία, στους Δήμους αλλά και με τα τοπικά Εργατικά Κέντρα όλης της χώρας διεκδικώντας την νομιμοποίηση. Η ΟΛΜΕ, η ΔΟΕ, η ΕΙΝΑΠ επέβαλαν στη πράξη παρά τις αντίθετες επιλογές των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ ότι τα παιδιά των μεταναστών θα γράφονται χωρίς χαρτιά στα δημόσια σχολεία και όλοι θα έχουν πρόσβαση στο σύστημα Υγείας. Η νομιμοποίηση έφτασε με πίεση των Εργατικών Κέντρων να προχωρήσει το 1997 σε μαζική διαδικασία νομιμοποιώντας τότε εκατοντάδες χιλιάδες. Η κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών ήταν τεράστια ενίσχυση για τα Ασφαλιστικά Ταμεία.

Την ίδια αντίσταση συνάντησαν οι προκλήσεις των φασιστών. Οι μαχητικές αντιφασιστικές διαδηλώσεις εμπόδισαν την ανάπτυξή τους και τους οδήγησαν στο περιθώριο. Όταν πέρυσι την Άνοιξη στα Χανιά, δάσκαλοι, καθηγητές, μαθητές και φοιτητές οργάνωναν απεργία, αποχή και συλλαλητήριο με αφορμή την χάραξη σβάστικας στο χέρι καθηγήτριας από φασιστοειδή, φάνηκε ότι αυτή η δυναμική είναι υπαρκτή και έχει αποτελέσματα.

Το φοιτητικό κίνημα έχει επίσης μια ανάλογη παράδοση. Οι φοιτητικοί σύλλογοι έχουν τις ρίζες τους στον αγώνα κατά της χούντας και στα καταστατικά τους είναι κατοχυρωμένη η απαγόρευση της συμμετοχής των φασιστών στις εκλογές των συλλόγων αλλά και η δράση τους στις σχολές. Η αριστερά του φοιτητικού κινήματος έχει κάνει πράξη αυτή την κατάκτηση. Φέτος αγκάλιασαν τους αγώνες των προσφύγων και των μεταναστών ενώ είχαν σημαντική συμμετοχή στην διαδήλωση στις 15 Γενάρη στον Άγιο Παντελεήμονα. Στήριξαν αποφασιστικά την κατασκήνωση διαρκείας στα Προπύλαια που διαρκεί επτά μήνες. Οι φοιτητές του Πολυτεχνείου εμπόδισαν το διωγμό Ιρανών και Παλαιστίνιων προσφύγων που είχαν καταφύγει εκεί από τις 27 Δεκέμβρη κυνηγημένοι από την καταστολή της κατασκήνωσής τους έξω από τα Γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Μάλιστα, η συνέλευση των φοιτητών Αρχιτεκτονικής δηλώνει ότι μπορούν να παραμείνουν στο Πολυτεχνείο μέχρι να πάρουν άσυλο.

Γι' αυτό έχει τεράστια σημασία να δώσουμε τη δυνατότητα σήμερα στο οργανωμένο εργατικό και φοιτητικό κίνημα να δώσουν τη μάχη ενάντια στο ρατσισμό και τη φασιστική απειλή. Είναι αναπόσπαστο κομμάτι μιας στρατηγικής για να ηττηθεί η επίθεση των καπιταλιστών που έχει ανάγκη εκτός από το Μνημόνιο της λιτότητας ένα Μνημόνιο του ρατσισμού. Να δώσουμε δυναμική απάντηση στα ρατσιστικά ψέματα που πάνε να διασπάσουν την εργατική τάξη για να περάσουν οι θυσίες για χάρη των κερδών των αφεντικών: «δεν χωράμε όλοι», «φέρνουν την ανεργία οι μετανάστες», «μετανάστευση ίσον εγκληματικότητα», «δεν συμβιώνουν διαφορετικές κουλτούρες», «σπαταλάνε πόρους του ΕΣΥ». Αυτά τα ψέματα λένε πια ο Ραγκούσης και ο Λοβέρδος και όχι μόνο ο Καρατζαφέρης και οι νεοναζί.

«Χωράμε όλοι» γιατί ο πλούτος του Πλανήτη που παράγεται από τους εργαζόμενους μπορεί να θρέψει τα δισεκατομμύρια, να δώσει δουλειά στους άνεργους και σπίτια στους άστεγους. Την ανεργία φέρνουν οι απολύσεις των βιομηχάνων, το πέταγμα στο δρόμο των χιλιάδων συμβασιούχων.

Οι διαφορές κουλτούρας είναι πλούτος για τον πανανθρώπινο πολιτισμό. Τα μεγαλύτερα εγκλήματα είναι η φτώχεια, η πείνα και η εξαθλίωση που φτάνει αστέγους να πεθαίνουν από το κρύο στο Θησείο και το Πεδίο Άρεως το 2011.

Κερδίζοντας τη μάχη ενάντια στο ρατσισμό, βάζοντας τα συνδικάτα να διεκδικήσουν μαχητικά μαζί με τα αιτήματα κατά της λιτότητας και των απολύσεων, την νομιμοποίηση όλων των μεταναστών τώρα και το πολιτικό άσυλο στους πρόσφυγες, να ποιος είναι ο δρόμος για νίκες του αντιρατσιστικού κινήματος.

Στα σχολεία συγκρουόμαστε με τις συνενώσεις της Διαμαντοπούλου γιατί θα μετατρέψουν σχολεία σε στρατόπεδα μαντρώματος μαθητών, σε διαχωρισμό «βιώσιμων και μη» με κριτήρια ρατσιστικά σε περιοχές με μεγάλη συμμετοχή μεταναστών, όπως στο κέντρο της Αθήνας. Θα καταργηθούν ακόμη και τα λιγοστά Διαπολιτισμικά σχολεία. Στα νοσοκομεία, δεν αφήνουμε τους άπορους, μετανάστες και μη να πεθάνουν αν δεν πληρώσουν όπως ζητάει κυνικά ο Λοβέρδος.

Η Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή και η Ένωση Μεταναστών Εργατών δυναμώνουν αυτή τη προοπτική με την πανελλαδική κινητοποίηση με συλλαλητήρια στις 19 Μάρτη και την αντιρατσιστική μέρα δράσης στα σχολεία στις 21 Μάρτη με απόφαση της ΟΛΜΕ.

Πέτρος Κωνσταντίνου

Με ποιά στρατηγική στο εργατικό κίνημα;

Η **Μαρία Στύλλου** παρουσιάζει τις αλλαγές στο εργατικό κίνημα και επιχειρηματολογεί για τις επιλογές που πρέπει να έχει η Αριστερά.

«Το πιο πολύτιμο πράγμα, γιατί είναι αυτό που κρατάει πιο πολύ σε μια περίοδο έντονων διακυμάνσεων του επαναστατικού κινήματος, είναι η πνευματική ανάπτυξη του προλεταριάτου. Το προχώρημα με άλματα του πνευματικού επιπέδου του προλεταριάτου εξασφαλίζει μια απαραβίαστη εγγύηση για την παραπέρα πρόοδο των οικονομικών και πολιτικών αγώνων που αναπόφευκτα ανοίγονται μπροστά».

Αυτή είναι η περιγραφή της Ρόζας Λούξεμπουργκ για το πώς η μαζική απεργία επηρεάζει τη συνείδηση της εργατικής τάξης, στο βιβλίο «Μαζική Απεργία, Κόμμα, Συνδικάτα». Ήταν μια μάχη της Ρόζας απέναντι στην ηγεσία του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στη Γερμανία και τον συντηρητισμό της που πάντα θεωρούσε την τάξη «ανέτοιμη» για τους αγώνες που έρχονταν.

Όσοι θεωρούν ότι η αντιμετώπιση της Ρόζας δεν χωράει στη σημερινή περίοδο, θα χρειαστεί να εξηγήσουν τι συμβαίνει σε τρία διαφορετικά σημεία του ορίζοντα σήμερα: στη Μέση Ανατολή, στο Ουισκόνσιν των ΗΠΑ, στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Στην Αίγυπτο, μετά την ανατροπή του Μουμπάρακ, υπάρχει μια τεράστια προσπάθεια από την κυρίαρχη τάξη σε συνεργασία με στηρίγματα του παλιού καθεστώτος και με τον στρατό, να γυρίσουν το κίνημα πίσω. Κομμάτι της ταχτικής του «διαίρει και βασίλευε» είναι η χρησιμοποίηση των θρησκευτικών διαφορών. Η σύγκρουση ανάμεσα σε Κόπτες και Μουσουλμάνους σε μια συνοικία του Καΐρου είχε σαν αποτέλεσμα το θάνατο 13 ατόμων. Η απάντηση του κόσμου που πρωταγωνίστησε στο κίνημα που ανέτρεψε τον Μουμπάρακ ήταν η οργάνωση ενός συλλαλητήριου με συγκέντρωση στην Πλατεία Ταχρίρ όπου κυριαρχούσαν τα θρησκευτικά σύμβολα χριστιανών και μουσουλμάνων που αγωνίζονται μαζί. Αυτό είναι ένα συγκεκριμένο δείγμα για το πώς δεν περνάνε πια τα παραδοσιακά κόλπα για τη διάσπαση της δύναμης των εργατών.

Το μπλοκ των συγκοινωνιών στην Πανεργατική της 23 Φλεβάρη.

Στους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, ο βασικός αρθρογράφος τους Μάρτιν Γουλφ επιχειρηματολογούσε πρόσφατα ότι «*αυτά που συμβαίνουν στον αραβικό κόσμο δεν είναι εξαίρεση. Παντού μπορεί να υπάρχει μια τέτοια έκρηξη*».

Στο Ουισκόνσιν, στην πόλη Μάντισον, ένας ακτιβιστής δήλωνε ότι «*Μέχρι τώρα στις ΗΠΑ ο ταξικός πόλεμος ήταν μόνο από τη μια μεριά. Τώρα η δική μας μεριά ανταποδίδει τα χτυπήματα*». Αυτή είναι μια πολύ καλή περιγραφή για το τι αρχίζει να συμβαίνει όχι μόνο στο Ουισκόνσιν αλλά σε όλες τις Πολιτείες. Η μάχη του Μάντισον έχει κάνει εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες στις ΗΠΑ να ανακαλύπτουν ξανά τη δύναμή τους.

Οι εργάτες του δημόσιου τομέα ξεκίνησαν μια από τις πιο σημαντικές κινητοποιήσεις των τελευταίων χρόνων ενάντια στις περικοπές και την κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων. Η κινητοποίηση ξεκίνησε από μια διαμαρτυρία στο Καπιτώλιο όπου συζητιόταν το σχετικό νομοσχέδιο, προχώρησε σε κατάληψη του πολιτειακού κοινοβούλιου και συνέχισε με ένα τεράστιο κύμα συμπαράστασης και άπλωμα της μάχης ενάντια στις περικοπές και σε άλλες Πολιτείες. Για πρώτη φορά μετά από πάρα πολλά χρόνια έγινε συλλαλητήριο με 100.000 κόσμο, όπου συμμετείχαν εργάτες, φοιτητές, βετεράνοι του πολέμου και ακτιβιστές από τοπικές καμπάνιες. Ανάμεσα στα συνθήματα ήταν πολλά που παρομοίαζαν τον κυβερνήτη του Ουισκόνσιν με τον Χόσνι Μουμπάρακ.

Μπορεί ο Ουόκερ, ο Ρεπουμπλικάνος κυβερνήτης του Ουισκόνσιν, να πέρασε από την τοπική Γερουσία ένα νομοσχέδιο που χτυπάει τις συλλογικές συμβάσεις χάρη στις μανούβρες των Δημοκρα-

τικών, όμως η μάχη δεν τελείωσε. Ο Ομπάμα είναι ο αρχιτέκτονας του προγράμματος των περικοπών και οι Ρεπουμπλικανοί υπερθεματίζουν. Αλλά και οι δυο έχουν μπροστά τους ένα εργατικό κίνημα που ξαναζωντανεύει παλεύοντας ενάντια στις περικοπές.

Σοκ;

Το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης τροφοδότησε ορισμένες θεωρίες ότι ο κίνδυνος κατάρρευσης της παγκόσμιας οικονομίας είναι τόσο μεγάλος ώστε είναι δύσκολο για τον κόσμο να αντιδράσει. Η «θεωρία του σοκ» έλεγε ότι σε αυτές τις συνθήκες αυτό που κυριαρχεί είναι ο φόβος που παραλύει τον κόσμο και διαλύει τις αντιστάσεις. Ας θυμηθούμε πόσο διαδεδομένες ήταν οι αναλύσεις ότι η κοινωνία συντηρητικοποιείται μετά τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών του 2009, όχι μόνο εδώ στην Ελλάδα αλλά πανευρωπαϊκά.

«*Τα τραυματικά γεγονότα που εξυπηρετούν αυτή την "εξασθένιση των αντιστάσεων" της κοινωνίας δεν βασίζονται μόνο στην απροκάλυπτη βία. Στη Λατινική Αμερική και στην Αφρική κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ήταν η κρίση χρέους αυτή που υποχρέωσε τις χώρες να "προβούν σε ιδιωτικοποιήσεις ή να πεθάνουν", όπως το έθεσε ένας αξιωματούχος του ΔΝΤ*». Αυτή η περιγραφή της Ναόμι Κλάιν στο βιβλίο της «Το δόγμα του Σοκ» (εκδόσεις Λιβάνη) είναι πολύ επιφανειακή και διαψεύδεται από τα γεγονότα.

Οι κυρίαρχες τάξεις και το '80 και το '90 και σήμερα όντως προσπαθούν να δημιουργήσουν συνθήκες «σοκ και δέους» σε βάρος των πληθυσμών στις χώρες τους. Όμως είναι υποχρεωμένες να λειτουργούν μέσα σε συνθήκες όπου η κρίση βάζει πιέσεις πάνω τους. Βρίσκονται οι ίδιες σε συνθήκες πανικού από τις πιέσεις να σώσουν τους δικούς τους καπιταλιστές και τραπεζίτες από την απειλή της κατάρρευσης. Τρέχουν να εξασφαλίσουν την κερδοφορία για το δικό τους κεφάλαιο, έστω κι αν αυτό σημαίνει τις χειρότερες οικονομικές και πολιτικές επιθέσεις που αποσταθεροποιούν το δικό τους έλεγχο μέσα στην ίδια τους τη χώρα. Η δυνατότητά τους να εφαρμόζουν «θεραπείες σοκ» δεν είναι μόνιμη και δεδομένη, οι επιπτώσεις της κρίσης πάνω τους ανοίγει δυνατότητες για την εργατική τάξη να αντιστέκεται.

Αυτό ισχύει ακόμη και για τους πιο ισχυρούς καπιταλισμούς. Μέσα στις ίδιες τις ΗΠΑ, το ξέσπασμα της κρίσης συνδυάστηκε με εργατικές διαδηλώσεις στη Γουόλ Στριτ όταν χρεοκοπούσε η Λίμαν Μπράδερς και τώρα έχουμε φτάσει σε πρωτοφανείς απεργίες και καταλήψεις στο Ουισκόνσιν.

Αλλά ακόμη και όταν οι αντιστάσεις δεν παίρνουν τη μορφή των απεργιών, δεν σημαίνει ότι εξαφανίζονται. Διαφορετικά, είναι δύσκολο να εξηγήσουμε τις εξελίξεις στην Ιρλανδία, την εκλογική κατάρρευση του κυβερνώντος κόμματος και την εντυπωσιακή άνοδο της αριστεράς, ακόμη και της πιο ριζοσπαστικής. Το Φιάνα Φόιλ δεν ήταν μόνο το κόμμα με τα πιο πολλά χρόνια στην εξουσία στην ιστορία της Ιρλανδίας. Ήταν και το κόμμα που έφτασε την Ιρλανδία στο απόγειο του «οικονομικού θαύματος» που τόσο πολύ ζήλευαν οι Σημίτηδες και οι Αλογοσκούφηδες. Στη δεκαετία του 1990 οι ιδιωτικοποιήσεις του Φιάνα Φόιλ περνούσαν, στη σημερινή κρίση το ίδιο κόμμα κατέρρευσε.

Το ελληνικό 2010

Στην Ελλάδα της κρίσης και του Μνημόνιου, το εργατικό κίνημα δημιούργησε το δικό του σοκ στην κυβέρνηση και τους διεθνείς συμμάχους της. Την ημέρα που οι αντάρτες της Λιβύης συγκλόνιζαν τον κόσμο με την εξέγερσή τους ενάντια στο καθεστώς του Καντάφι, το Ρόιτερς και όλα τα διεθνή πρακτορεία ήταν αναγκασμένα να έχουν σαν δεύτερη είδηση στις 23 Φλεβάρη τη δέκατη πανεργατική απεργία στην Ελλάδα μέσα σε ένα χρόνο.

Δεν είναι μόνο το πλήθος των πανεργατικών που προκαλεί φόβο στους από πάνω, αλλά και ο τρόπος που το εργατικό κίνημα έχει προχωρήσει σε αυτές. Κάθε μια ήταν και μια μεγάλη μάχη όπου οι εργάτες είχαν να αντιμετωπί-

Οι καθηγητές στην Πανεργατική της 23 Φλεβάρη λίγο πριν το βάρβαρο χτύπημα των ΜΑΤ.

σουν τους εκβιασμούς από τα αφεντικά, τα ΜΜΕ, τους υπουργούς και τους διοικητές των ΔΕΚΟ που προσπαθούσαν να πείσουν ότι τα μέτρα είναι μονόδρομος και δεν μπορούν να κάνουν πίσω. Την ίδια στιγμή έμπαιναν τα διλήμματα από τις ηγεσίες των συνδικάτων που έλεγαν και λένε σε όλους τους τόνους ότι «ο κόσμος δεν αντέχει τόσες απεργίες» και άρα δεν υπάρχει προοπτική κλιμάκωσης σε απεργίες με διάρκεια και νικηφόρο αποτέλεσμα.

Και όμως, ξανά και ξανά η εργατική τάξη συνολικά με την επιμονή της στις πανεργατικές και πολλά τμήματά της όπως οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες με τις αλλεπάλληλες απεργίες επιβεβαίωσαν τα λόγια της Ρόζας: «*Όταν μια πραγματική περίοδος μαζικών απεργιών ξεκινάει, όλες οι δικαιολογίες περί "μεγάλου κόστους" μοιάζουν σαν να μετράς έναν ωκεανό με έναν κουβά*».

Γι' αυτό είναι τόσο ξεχωριστή η τελευταία χρονιά για το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα. Όχι μόνο για το πόσες φορές έκανε απεργία πανεργατικά και πανελλαδικά, από την Αλεξανδρούπολη στη Θράκη μέχρι το Ηράκλειο στην Κρήτη, αλλά και για το πόσο οι εμπειρίες από όλες αυτές τις μάχες άρχισαν να αναδεικνύουν εναλλακτικές ηγεσίες από τα κάτω σε μια σειρά συνδικάτα.

Καμιά επίθεση δεν προχώρησε χωρίς να βρει μπροστά της απεργίες. Η πλειοψηφία της εργατικής τάξης έχει κατέβει τουλάχιστο δέκα φορές σε απεργία μέσα σε ένα χρόνο και πολύ μεγάλα κομμάτια έχουν φτάσει στο διπλάσιο, δηλαδή είκοσι μέρες απεργίας μέσα στους περασμένους δώδεκα μήνες. Για την πλειοψηφία υπήρχε μια απεργιακή εμπειρία κάθε μήνα και για τα πιο προχωρημένα κομμάτια μια κάθε δεκαπέντε μέρες. Αυτός είναι ρυθμός που σημαίνει φρένο στα χτυπήματα της κυβέρνησης αλλά και πολύτιμα διδάγματα για τους εργαζόμενους που μαθαίνουν ή θυμούνται τι θα πει συνέλευση, απεργιακή φρουρά, αλληλεγγύη και συντονισμός ανάμεσα στα κομμάτια που παλεύουν.

«Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω»

Η διάθεση για αντίσταση δεν βρίσκει έκφραση μόνο στις απεργίες. Μέσα σε συνθήκες ύφεσης, ανεργίας, απολύσεων και πληθωρισμού, δημιουργήθηκαν πρωτοβουλίες με σύνθημα «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω». Στην αρχή ξεκίνησαν από τα διόδια, αλλά στη συνέχεια απλώθηκαν και στα εισιτήρια των συγκοινωνιών μετά την αύξηση από 1 Φλεβάρη 2011 κατά 20-50%.

Οι κάτοικοι της Κερατέας στους δρόμους της Αθήνας.

Δεν είναι η πρώτη φορά που δημιουργούνται τέτοιες πρωτοβουλίες. Οι ιστορικές εμπειρίες δείχνουν ότι τις περισσότερες φορές είναι βραχύβιες και δεν καταλήγουν πάντοτε με επιτυχία.

Στην Ιταλία, όταν ξέσπασε η κρίση του 1974 και άρχισε να καλπάζει ο πληθωρισμός μέσα σε περίοδο που έμεινε γνωστή στην ιστορία του καπιταλισμού σαν «στασιμοπληθωρισμός», δημιουργήθηκε το κίνημα που ονομάστηκε "autoriduzione" (μειώνουμε τις τιμές από μόνοι μας).

Τον Αύγουστο του 1974 ομάδες εργατών στο εργοστάσιο της ΦΙΑΤ στο Τορίνο αρνήθηκαν να πληρώσουν μια αύξηση 25-50% στην εταιρία λεωφορείων που τους μετέφερε στη δουλειά τους. Πρότειναν να πληρώνουν το εισιτήριο στην παλιά τιμή. Το παράδειγμά τους απλώθηκε στους εργαζόμενους στην επιχείρηση ηλεκτρισμού. Τα τοπικά συνδικάτα των εργαζόμενων στην ηλεκτρική ενέργεια οργάνωσαν την πληρωμή των λογαριασμών στην παλιά τιμή και υποσχέθηκαν ότι κανένας δεν θα αντιμετώπιζε τη διακοπή της σύνδεσής του. Υπολογίζεται ότι περίπου 150.000 λογαριασμοί στην περιοχή του Πεδεμόντιου πληρώθηκαν στην παλιά τιμή.

Το χειμώνα του 1974-75 το κίνημα αυτό απλώθηκε σε μια σειρά πόλεις του ιταλικού βορρά. Ο κόσμος αρνιόταν να πληρώσει και τους ανεβασμένους λογαριασμούς του τηλέφωνου. Όμως αυτό δεν κράτησε για πολύ. Ένας λόγος ήταν η αντεπίθεση των εταιριών που άρχισαν να παίρνουν μέτρα σε βάρος αυτών που δεν πλήρωναν. Αλλά ο κυριότερος λόγος ήταν άλλος. Την ίδια περίοδο είχαν αρχίσει να ανεβαίνουν και οι τιμές άλλων βασικών αγαθών όπως τα τρόφιμα που ήταν πιο δύσκολο να τις σταματήσεις με τον ίδιο τρόπο. Τα πιο οργανωμένα κομμάτια της εργατικής τάξης άρχισαν να στρέφονται σε άλλες μορφές συλλογικής δράσης, με απεργίες που διεκδικούσαν από τους εργοδότες όχι μόνο να μην ανεβάζουν τις τιμές αλλά να δίνουν αυξήσεις στους μισθούς πάνω από τον πληθωρισμό.

Πιο πρόσφατη και προχωρημένη εμπειρία υπάρχει από την Αργεντινή πριν από δέκα χρόνια. Οι επιτροπές γειτονιάς και οι τοπικές λαϊκές συνελεύσεις έκφραζαν την ανάγκη των απλών ανθρώπων που είχαν ανατρέψει Προέδρους με τις μαχητικές διαδηλώσεις τους να αυτοοργανωθούν για να αντιμετωπίσουν προβλήματα επιβίωσης μέσα σε συνθήκες εξάπλωσης της φτώχειας και της ανεργίας. Σε πολλές συνοικίες έδωσαν μάχες ενάντια στην καταστολή για να προστατέψουν κόσμο που είχε καταλάβει σπίτια ή απλά αρνιόταν να πληρώσει νοίκι ή τους λογαριασμούς.

Όμως αυτές οι μορφές οργάνωσης αντιμετώπισαν δυσκολίες. Στις πιο πολλές περιπτώσεις ο καθένας συμμετείχε σαν άτομο, δηλαδή έλειπαν οι δεσμοί με τους χώρους δουλειάς και τη συλλογική δύναμη της εργατικής τάξης, εκεί όπου χιλιάδες άνθρωποι βρίσκονται μαζί καθημερινά και έχουν τη δύναμη να σταματήσουν την παραγωγή. Οι επιτροπές και οι συνελεύσεις δεν είχαν το χαρακτήρα που είχαν τα σοβιέτ του 1917 ή τα εργατικά συμβούλια άλλων εργατικών επαναστάσεων, όπου συμμετείχαν εκλεγμένοι αντιπρόσωποι από τους χώρους δουλειάς.

Αυτή η αδυναμία άφηνε περιθώρια στην κυβέρνηση του Κίρχνερ να δημιουργεί ρήγματα ανάμεσα στις κινήσεις ανέργων και στα συνδικάτα των εργαζόμενων, ανάμεσα σε φτωχά κομμάτια μικροαστών που είχαν καταστραφεί και σε εργάτες που έδιναν μάχες σε εργοστάσια και υπηρεσίες. Τα κινήματα των "piqueteros" συσπείρωναν άνεργους που η δύναμή τους ήταν ο ηρωισμός τους στις οδομαχίες, αλλά οι ηγεσίες τους ήταν ευάλωτες σε κυβερνητικές προτάσεις για «προγράμματα απασχόλησης» τις οποίες θεωρούσαν πιο «ρεαλιστικές» από την προοπτική της εργατικής επανάστασης. Στην πράξη, ο Κίρχνερ περιόριζε αυτά τα προγράμματα σε συμβολικό επίπεδο ή τα ξεχνούσε τελείως όταν σταματούσαν οι κινητοποιήσεις. Οι αντιλήψεις, όμως, ότι τα κινήματα των ανέργων και της «αυτοοργάνωσης των κατοίκων» είναι πιο επαναστατικά από το εργατικό κίνημα διευκόλυναν τον κατακερματισμό των αντιστάσεων.

«Αυτονομία» των κινημάτων;

Μαζί με τους αγώνες των εργατών, ιδιαίτερα σε περιόδους σαν τη σημερινή, έρχονται στην επιφάνεια και άλλα κινήματα που οι επαναστάτες δεν μπορούν να αγνοούν. Άλλο όμως αυτό και άλλο μια αντίληψη που θεωρητικοποιεί την αυτονομία των κινημάτων. Μια τέτοια αντίληψη οδηγεί τους επαναστάτες να παραιτούνται από το να δίνουν πολιτικές μάχες μέσα σε αυτά τα κινήματα και να τα σπρώχνουν προς τη σύνδεση με το εργατικό κίνημα. Το αποτέλεσμα είναι πως αντί να βοηθάνε τα κινήματα, τα περιορίζουν στο περιθώριο των εξελίξεων.

Αυτός ο προσανατολισμός επηρεάζει και τις ίδιες τις επαναστατικές οργανώσεις που αν πέσουν σε αυτό το λάθος κατακερματίζονται σε αυτόνομα τμήματα και μετατρέπονται σε ομοσπονδίες διαφορετικών κομματιών: οργάνωση νεολαίας, οργάνωση γυναικών, οργάνωση συνδικαλιστών, οικολόγων και πάει λέγοντας.

Η επαναστατική αριστερά που είχε αναδειχθεί στην Ευρώπη μετά τον Μάη του '68 υποκλίθηκε σε τέτοιες απόψεις στη δεκαετία του 1980 και σε πολλές περιπτώσεις αποδέχθηκε την ευελιξία των «αυτόνομων» κινημάτων απέναντι στην «ακαμψία» της ενότητας της εργατικής τάξης. Το αποτέλεσμα ήταν να χάσει ολόκληρα κομμάτια της προς το ρεφορμισμό, προς τη σοσιαλδημοκρατία και τον «ευρωκομμουνισμό».

Όπως παρατηρούσε πολύ εύστοχα ο Κρις Χάρμαν στο βιβλίο του "The fire last time":

«*Η κατάρρευση των κινημάτων στον ρεφορμισμό δεν ήταν τυχαία. Ήταν αναπόφευκτη από τη στιγμή που έπαψαν να βλέπουν την αλλαγή να έρχεται μέσα από την εργατική πάλη. Τα κινήματα από μόνα τους δεν είχαν τη δύναμη να επιφέρουν αποφασιστικές επιδράσεις στην κοινωνία, ήταν κοινωνικές διαμαρτυρίες και όχι κοινωνικές δυνάμεις. Μπορούσαν να μεγαλώνουν γρήγορα, αλλά και να συρρικνώνονται γρήγορα όταν οι υποστηρικτές τους διαπίστωναν την έλλειψη δύναμης. Όταν γινόταν αυτό, εκείνο που απέμενε ήταν είτε μικρές ομάδες που απομονώνονταν και προσπαθούσαν να αλλάξουν στιλ ζωής, είτε ο προσανατολισμός σε καθιερωμένους πολιτικούς θεσμούς που «μπορούσαν» να φέρουν τις αλλαγές για λογαριασμό τους. Το «επαναστατικό» σχέδιο για ένα «κίνημα των κινημάτων» κατέληξε στην πράξη σε άθροισμα ομάδων πίεσης που αποζητούσαν μεταρρυθμίσεις*».

Ποια στρατηγική;

Το 2011 η εργατική τάξη κουβαλάει τις εμπειρίες από τις μάχες της περασμένης χρονιάς. Αυτό το είδαμε και στην Πανεργατική της 23 Φλεβάρη και στο μέγεθός της και στο τι προηγήθηκε σε κάθε χώρο. Η τάξη κουβαλάει εμπειρίες που αν τις αξιοποιήσει, τα πλάνα για νέα μνημόνια εικοσαετίας δεν θα περάσουν. Οι συμφωνίες του Παπανδρέου με την ΕΕ για νομική κατοχύρωση της λιτότητας με απαγόρευση των ελλειμμάτων του δημοσίου μπορούν να τιναχτούν στον αέρα.

Για μια τέτοια προοπτική, ο ρόλος της αριστεράς είναι καθοριστικός. Το 2010 ούτε ο ΣΥΝ ούτε το ΚΚΕ δεν στάθηκαν στο ύψος των αναγκών της τάξης. Και οι δυο ηγεσίες ήταν λαύρες στα λόγια κατά των κυβερνητικών επιθέσεων, αλλά συντηρητικές στην πράξη όταν βρίσκονταν μπροστά σε προτάσεις για απεργία με διάρκεια σε συγκεκριμένους κλάδους.

Υπάρχουν πλήθος παραδείγματα και από το δημόσιο (σχολεία, δήμοι, νοσοκομεία) και από τις συγκοινωνίες όπου ξεδιπλώθηκαν οι πιο μεγάλες συγκρούσεις ανάμεσα στη βάση και στις συνδικαλιστικές ηγεσίες, και από τον ιδιωτικό τομέα όπως στα ΜΜΕ, στην Ιντρακόμ και στην ΠΝΟ.

Σε πολλές τέτοιες περιπτώσεις εμφανίστηκε ένα δυνατό κομμάτι της βάσης να διεκδικεί την απεργιακή κλιμάκωση και αντιμετώπισε συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες γύρω από την ΠΑΣΚΕ που εμπόδιζαν ακόμη και με πραξικοπήματα την υλοποίηση αυτής της προοπτικής. Η στάση των συνδικαλιστών τόσο του ΣΥΝ όσο και του ΚΚΕ ήταν άλλοτε να ευθυγραμμίζονται με ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ στο κλείσιμο του αγώνα και άλλοτε να τορπιλίζουν την πρόταση για απεργιακή κλιμάκωση με διαδικαστικά τερτίπια.

Η αριστερά και μάλιστα η επαναστατική, χρειάζεται να είναι ξεκάθαρη ότι η στρατηγική για τη νίκη της αντίστασης στη σημερινή κρίση δεν μπορεί να έχει άλλο κέντρο από την εργατική τάξη. Αυτό δεν σημαίνει σεχταριστική αντιμετώπιση απέναντι στα διάφορα κινήματα, δεν σημαίνει όμως ούτε υπόκλιση στις θεωρίες της «πολυσυλλεκτικότητας». Αυτή μπορεί να είναι η στρατηγική του ΣΥΝ, που προσπαθεί να τσιμπήσει από όλα για να ανέβει εκλογικά. Η επαναστατική αριστερά, όμως, δεν πρέπει να γλιστράει προς τα εκεί μπροστά στις δυσκολίες που βάζει ο έλεγχος της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας πάνω στο εργατικό κίνημα. Ο γραφειοκρατικός έλεγχος δεν αντιμετωπίζεται ούτε με υποκατάστατα, ούτε με μηχανιστικούς τρόπους.

Το 1977 το πανεπιστήμιο της Ρώμης βρισκόταν σε κατάληψη από τους φοιτητές του και η κατάληψη πέρασε στα χέρια της «Εργατικής Αυτονομίας». Όταν στις 19 Φλεβάρη πήγε εκεί ο Λουτσιάνο Λάμα, γραμματέας της CGIL, της Συνομοσπονδίας των συνδικάτων που ελεγχόταν από το ΚΚ, οι αυτόνομοι αποφάσισαν να του επιτεθούν. Το αποτέλεσμα ήταν συγκρούσεις ανάμεσα στους αυτόνομους και την περιφρούρηση του Λάμα που ήταν μέλη του ΚΚ. Τέτοια επεισόδια απλώθηκαν και σε άλλες πόλεις και έπαιξαν ρόλο στην απομόνωση του φοιτητικού κινήματος από το εργατικό.

Ο γραφειοκρατικός έλεγχος δεν θα σπάσει, αντίθετα μπορεί να δυναμώσει, δέρνοντας τον Παναγόπουλο, όπως έχει ήδη επιχειρηθεί. Μηχανιστικός τρόπος αντιμετώπισης είναι η αυτοαπομόνωση ορισμένων συνδικάτων από τα υπόλοιπα στο όνομα της «ταξικής καθαρότητας». Η ταχτική του ΠΑΜΕ να οργανώνει χωριστές συγκεντρώσεις διευκολύνει αντί να δυσκολεύει τη γραφειοκρατία που απαλλάσσεται από τις πιέσεις των αριστερών κομματιών με αυτόν τον τρόπο.

Γουισκόνσιν: το Καπιτώλιο υπό κατάληψη ενάντια στις περικοπές.

Υπάρχει διαφορετικός δρόμος και αυτός είναι η οργάνωση της βάσης ώστε να έχει τη δυνατότητα να επιβάλει αποφάσεις στην συνδικαλιστική ηγεσία και να τις υλοποιεί ακόμη και όταν η γραφειοκρατία αρνείται. Αυτή η αντιμετώπιση είναι δύσκολη, αλλά η προηγούμενη χρονιά έδειξε ότι μπορεί να δουλέψει. Και οι απεργίες στις συγκοινωνίες και οι απεργίες στα ΜΜΕ, ιδιαίτερα στον ΔΟΛ, είχαν τέτοια χαρακτηριστικά. Διαμορφώνεται ένα ολόκληρο κομμάτι που όχι μόνο θέλει να συγκρουστεί αποφασιστικά με την εργοδοσία και με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, αλλά και μαθαίνει πώς να αντιμετωπίζει τις συνδικαλιστικές ηγεσίες με τρόπο που να επιβάλει τη θέληση της βάσης απέναντι στους συμβιβασμούς και τους ελιγμούς τους.

Η στήριξη σε αυτά τα κομμάτια απαιτεί από την αριστερά τρία στοιχεία. Αποφασιστικότητα στις ίδιες τις άμεσες μάχες, πολιτική κάλυψη και καθαρή προοπτική.

Οι άμεσες μάχες

Η νέα χρονιά άνοιξε με καινούργιους αγώνες. Παράλληλα με τις πανεργατικές ξεπηδούν κινητοποιήσεις ενάντια στις συγχωνεύσεις σχολείων, μάχες ενάντια στα χαράτσια και τις περικοπές στα δημόσια νοσοκομεία, διεκδικήσεις των συμβασιούχων αλλά και των μόνιμων εργαζόμενων στους Δήμους ενάντια στις απολύσεις και τη διάλυση κοινωνικών υπηρεσιών που φέρνει ο Καλλικράτης.

Θα παίξει τεράστιο ρόλο την επόμενη περίοδο η στήριξη και η σύνδεση αυτών των αγώνων. Αν η αριστερά χάσει αυτό το στοιχείο από τα μάτια της, τα καλύτερα προγράμματα και προτάσεις μπορεί να γίνουν λόγια του αέρα. Αντίθετα, αν μπει μπροστά, μπορεί να συγκροτήσει σε κάθε γειτονιά ένα σημείο αναφοράς, την πιο λειτουργική «λαϊκή συνέλευση» με συνδικαλιστές από τα σχολεία, τους δήμους, τα αμαξοστάσια και τα νοσοκομεία μαζί με μαθητές, σπουδαστές, συνταξιούχους, γονείς και όποιον άλλον θέλει να δώσει τη μάχη ενάντια στις περικοπές και τις ιδιωτικοποιήσεις.

Το δεύτερο στοιχείο είναι οι πολιτικές μάχες με πρώτη και πιο πιεστική τη σύγκρουση με τις ρατσιστικές εξορμήσεις της κυβέρνησης και της ακροδεξιάς. Οι επαναστάσεις στον αραβικό κόσμο λειτουργούν για το ΠΑΣΟΚ σαν μια ακόμη αφορμή για να δυναμώσει τη FRONTEX και να προωθήσει την ατζέντα των στρατόπεδων συγκέντρωσης και των περιορισμών για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Στα τελευταία γκάλοπ ο Καρατζαφέρης εμφανίζεται με ανεβασμένα ποσοστά γιατί του ανοίγει το δρόμο το ίδιο το ΠΑΣΟΚ με την υστερία που ξεσήκωσε κατά των απεργών πείνας. Χρειάζεται τριπλή μάχη ενάντια στο ρατσισμό: ενάντια στην κυβερνητική πολιτική, ενάντια στο ΛΑΟΣ και ενάντια στις νεοναζιστικές συμμορίες. Και είναι μια μάχη που η αριστερά πρέπει να την ανοίγει όχι μόνο στη νεολαία με τις αντιρατσιστικές ευαισθησίες της αλλά και μέσα στα οργανωμένα κομμάτια της εργατικής τάξης που πρέπει να κερδιθούν στην γραμμή ότι η νίκη κατά του μνημόνιου απαιτεί νίκες κατά του ρατσισμού.

Τρίτο, τελευταίο και πιο κρίσιμο στοιχείο είναι αυτό που μας δίδαξε ο Λένιν. Το εργατικό κίνημα για να νικήσει χρειάζεται την αριστερά που προβάλει την προοπτική της επανάστασης και του Σοσιαλισμού. Χωρίς τη συνολική προοπτική, οι άμεσοι αγώνες βάζουν απέναντι τους ένα αξεπέραστο όριο, έναν τοίχο που λέει ότι οι διεκδικήσεις σας έχουν σαν όριο τις αντοχές της οικονομίας έτσι όπως είναι οργανωμένη σήμερα. Για να σπάσουμε αυτό τον φραγμό είναι αναγκαίο να μιλήσουμε για το αύριο πέρα από τον καπιταλισμό. Ή για να το πούμε διαφορετικά, είναι απαραίτητο να ακολουθήσουμε τον Λένιν που τον Απρίλη του 1917 συνδύαζε και τα δυο: μάθαινε τους μπολσεβίκους πώς να οργανώνουν ανυποχώρητα τις μάχες για Ψωμί, Γη και Ειρήνη, ενώ ταυτόχρονα εξηγούσε υπομονετικά ότι η λύση είναι να περάσει «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ». ■

Καντάφι - ο χασάπης της Λιβύης

Η Λιβύη αποδεικνύεται η πιο αιματηρή από όλες τις επαναστατικές διαδικασίες που έχουν ανοίξει στη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Ο τρόπος που εγκατέλειψαν τους "θρόνους" τους ο Μπεν Αλί της Τυνησίας και ο Μουμπάρακ της Αιγύπτου ήταν καθαρό μήνυμα προς τον Καντάφι ότι δεν πρέπει να ελπίζει στους ιμπεριαλιστές συμμάχους του για να σωθεί. Ο Μπερλουσκόνι μόλις πριν ένα μήνα δήλωνε ότι ο Καντάφι είναι φίλος του, ο Γιώργος Παπανδρέου τον περασμένο Ιούνη βρισκόταν στην Τρίπολη για μπίζνες και πετροδολάρια, ο Μπλερ ήταν ο άνθρωπος που έδωσε όλες του τις δυναμεις για να ξαναμπεί η Λιβύη πλήρως στην αγκαλιά της "διεθνούς κοινότητας". Όμως όλοι τους τον εγκατέλειψαν όταν είδαν ότι η ζυγαριά γέρνει προς την άλλη μεριά. Έτσι το καθεστώς Καντάφι κατέφυγε στο λύση που δεν τόλμησαν ούτε ο Μπεν Αλί, ούτε ο Μουμπάρακ. Κλιμακώνει τη στρατιωτική βία κατά της επανάστασης, εκτιμώντας ότι ο μόνος τρόπος να περισώσει κομμάτι της εξουσίας του είναι να πνίξει στο αίμα ολόκληρη τη χώρα.

Οι ιμπεριαλιστές όμως έχουν ήδη κάνει ένα αναπάντεχο δώρο στον Καντάφι. Του δίνουν τη δυνατότητα να εμφανιστεί ως αντιμπεριαλιστής και "εχθρός της Δύσης". Αν τα σχέδια για επέμβαση κατά του καθεστώτος προχωρήσουν, τόσο περισσότερο ο Καντάφι θα μπορέσει να αυξήσει αυτή τη ρητορική και να κρατηθεί στην καρέκλα του. Ολοι όσοι συμπαραστεκόμαστε στις επαναστάσεις που απλώνονται στον αραβικό κόσμο, έχουμε καθε λόγο να είμαστε εντελώς αντίθετοι σε οποιαδήποτε ξένη επέμβαση στη χώρα.

Πρώτα απ'όλα γιατί η ξένη επέμβαση κάθε άλλο παρά διαβεβαίωση για τη νίκη της επανάστασης δεν είναι. Η εμπειρία των "ανθρωπιστικών επεμβάσεων" είναι πολύ πικρή. Η επέμβαση στην Αϊτή το 1994 αντί για τη δημοκρατία δημιούργησε τις προϋποθέσεις για να υπάρχει σήμερα μια διαλυμένη χώρα που παλεύει με τη χολέρα. Το Κόσοβο κέρδισε την ανεξαρτησία του με τη βοήθεια των βομβαρδιστικών του ΝΑΤΟ, για να καταλήξει να κυβερνιέται από μια ομάδα μαφιόζων. Στο Ιράκ, η μεταπολεμική σταθεροποίηση σήμανε αιματηρές θρησκευτικές διαμάχες ανάμεσα σε Σουνίτες, Σιίτες και σχεδόν ολοκληρωτικό διωγμό των Χριστιανών από τη χώρα. Σε όλες τις περιπτώσεις, η ξένη επέμβαση αντί να επιταχύνει τις κοινωνικές διαδικασίες προκάλεσε επικίνδυνους διχασμούς. Στην περίπτωση της Λιβύης αυτά τα φαινόμενα μπορεί να είναι ακόμη πιο έντονα. Μια επέμβαση από έξω, κινδυνεύει να μετατρέψει μια κοινωνική επανάσταση σε εμφύλιο μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της άρχουσας τάξης, για το ποιος θα εξασφαλίσει μεγαλύτερο έλεγχο στο πετρέλαιο και το αέριο ώστε αντίστοιχα να έχει και τις καλύτερες σχέσεις με τις ξένες δυνάμεις.

Δεν πρέπει να υποτιμάει κανείς τη δυνατότητα που έχει ο κόσμος να ανατρέψει το καθεστώς με τις δικές του δυνάμεις. Ο στρατός των ανταρτών είναι τόσο άπειρος που ένα σημαντικό μέρος των απωλειών του προέρχεται από αυτοτραυματισμούς από κακή χρήση των οπλικών συστημάτων. Το γεγονός ότι ένας τέτοιος στρατός έχει καταφέρει να απελευθερώσει τη μισή Λιβύη και να κρατάει στον έλεγχό του μεγάλα διυλιστήρια και πετρελαιοπηγές είναι απόδειξη για το ποια μεριά έχει τη δύναμη του κόσμου με τη μεριά της. Πολλοί από τους ενόπλους ήταν φαντάροι του κυβερνητικού στρατού που πέρασαν με την επανάσταση. Υπάρχει δυνατότητα αυτή η διαδικασία να βαθύνει και να οδηγήσει το καθεστώς σε ξαφνική κατάρρευση.

Προς το παρόν ο Καντάφι κρατάει στον έλεγχό του ένα μέρος των ενόπλων δυνάμεων, ένα μέρος της άρχουσας τάξης και ένα πολύ μικρό μέρος του πληθυσμού. Ο τρόπος που το καταφέρνει είναι μοιράζοντας αφειδώς κάποια από τα συσσωρευμένα χρήματα από τα έσοδα του πετρελαίου. Οι πληροφορίες κάνουν λόγο για 1000 δολάρια καθημερινά στους μισθοφόρους που τον υπερασπίζουν, αλλά εκτός από τους ξένους μισθοφόρους υπάρχει και ένα τμήμα του πληθυσμού που έχει να υπερασπίσει περιουσίες, υψηλούς μισθούς και μερίδιο από τον πλούτο.

Για να σπάσει τις δυνατότητες του καθεστώτος να μοιράζει υποσχέσεις και χρήμα, η επανάσταση χρειάζεται να βαθύνει. Δεν ξεχνάμε ότι τα πρώτα βήματα της σημερινής έκρηξης στη Λιβύη έγιναν από φτωχό κόσμο που άρχισε να κάνει κατάληψη σε εργατικές πολυκατοικίες τις οποίες οι τοπικές αρχές δεν παρέδι-

δαν στους δικαιούχους τους. Σε όλες τις επαρχίες της Λιβύης, οι εργάτες και οι αγρότες πρέπει να νιώσουν σίγουροι ότι η πτώση του Καντάφι θα σημάνει καλύτερη ζωή για όλους. Θα σημάνει μεγαλύτερη πρόσβαση σε γη, σε δουλειές και στον πλούτο της χώρας. Αν η πτώση του Καντάφι θα σημάνει ότι οι ξένες πολυεθνικές θα έχουν ακόμη μεγαλύτερο έλεγχο στο πετρέλαιο, γιατί να παίξουν οι άνθρωποι τη ζωή τους κορώνα-γράμματα;

Από μόνο του το γεγονός ότι εκτός από δηνάρια το καθεστώς μοιράζει και χιλιάδες δολάρια είναι δείγμα της υποκρισίας των ιμπεριαλιστών που απειλούν με επέμβαση. Ο Καντάφι βομβαρδίζει τον κόσμο με ευρωπαϊκά όπλα και εξαγοράζει με αμερικάνικα δολάρια. Την τελευταία δεκαετία είχε μετατρέψει τη Λιβύη σε βορειοαφρικανικό ελ-ντοράντο για τις ξένες επιχειρήσεις. Όπως έγραφε πανηγυρικά το περιοδικό Businessweek το 2007: "*Όταν οι ΗΠΑ εισέβαλαν στο Ιράκ και ανέτρεψαν τον Σαντάμ Χουσεΐν, το 2003, ο Καντάφι έλυσε τους λογαριασμούς του με την Ουάσινγκτον και εγκατέλειψε τα προγράμματα όπλων μαζικής καταστροφής. Από τότε, οι ξένες πετρελαϊκές εταιρείες έχουν αρχίσει να συσσωρεύονται στη Λιβύη και η Τρίπολη έχει αρχίσει να αναζωογονεί την οικονομία. Ένα μεγάλο μέρος της προόδου οφείλεται σε μια ασυνήθιστη συνεργασία με έναν καθηγητή του Χάρβαρντ και γκουρού της ανταγωνιστικότητας που συμβουλεύει τους Λίβυους μέσω μιας Συμβουλευτικής Ομάδας*".

Τα πολεμικά πλοία έχουν ήδη αρχίσει να μαζεύονται στη Μεσόγειο. Η ελληνική κυβέρνηση διαρρέει στις εφημερίδες ότι δεν θέλει η Σούδα να γίνει βάση επιθετικών επιχειρήσεων, όμως στην πραγματικότητα έχει ξεκινήσει ήδη τα ψέματα. Το ελικοπτεροφόρο και αποβατικό Κίρσαρτζ – που συμμετείχε και στο βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας το 1999 – πέρασε από τη Σούδα όπου φορτώθηκε με επιπλέον 300 κομάντο. Έχουν διαλέξει ήδη το στρατηγείο της Λάρισας ως κέντρο ελέγχου ολόκληρης της επιχείρησης στη Λιβύη, ό,τι χαρακτήρα και να έχει αυτή. Οι βάσεις του Ακτίου, της Ανδραβίδας και του Άραξου είναι επίσης σε επιφυλακή για τις επιχειρήσεις.

Αν τα πράγματα κινηθούν έτσι, θα πρόκειται για την πιο βαθιά ελληνική εμπλοκή σε σχέση με όλες τις προηγούμενες ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις. Προς το παρόν, οι ιμπεριαλιστές έχουν να λύσουν τα δικά τους προβλήματα. Η Ρωσία και η Κίνα δεν δίνουν έγκριση για επέμβαση με τη σφραγίδα του ΟΗΕ, ενώ ΗΠΑ και Βρετανία έχουν να αντιμετωπίσουν και το φάντασμα του Μπους και του Μπλερ που τους καταδιώκει. Η πιθανότητα μέσα από ένα στραβοπάτημα να βρεθούν παγιδευμένες στη Λιβύη δεν ξεπερνιέται εύκολα. Ή για παράδειγμα η πιθανότητα να βρεθούν να χτυπάνε – εσκεμμένα ή όχι – τους μαχητές της Αντίστασης αντί για τις δυνάμεις του Καντάφι. Πολλοί αντικαθεστωτικοί δηλώνουν ανοιχτά ότι σε περίπτωση εισβολής θα στρέψουν κι αυτοί τα όπλα τους κατά των ιμπεριαλιστών. Ενα από τα σύμβολα των εξεγερμένων στη Βεγγάζη είναι ο Ουμάρ Μουχτάρ, ο ηγέτης της Αντίστασης κατά της ιταλικής κατοχής της χώρας. Οι Ιταλοί αρπαξαν τη Λιβύη στις αρχές της δεκαετίας του 1910 – στον ίδιο πόλεμο που άρπαξαν και τα Δωδεκάνησα – και παρέμειναν δύναμη κατοχής για πάνω από 35 χρόνια. Ο κόσμος δεν είναι διατεθειμένος να γυρίσει 100 χρόνια πίσω.

Κανείς δεν ξέρει που θα καταλήξουν τα παζάρια στον ΟΗΕ, στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ, ή αν τελικά το καθεστώς θα καταρρεύσει πριν προλάβουν να επέμβουν τα διεθνή γεράκια. Για όσο διάστημα ο Καντάφι επιμείνει να αμύνεται και να ισοπεδώνει περιοχές, μπορεί να υπάρξουν ακόμη και τμήματα των αντικαθεστωτικών που θα πάρουν πιο θετική στάση απέναντι στην ξένη επέμβαση. Αυτό σε τίποτα δεν πρέπει να επηρεάσει τα καθήκοντα που έχει το αντιπολεμικό κίνημα στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Να πούμε Όχι σε οποιαδήποτε επέμβαση στη Λιβύη, είτε αυτή έχει την έγκριση του ΟΗΕ, είτε όχι. Οι Επαναστάσεις στη Μέση Ανατολή συνεχίζουν, δυναμώνουν και απλώνονται. Δεν έχουν καμιά ανάγκη "βοήθειας" από υποκριτές και δολοφόνους.

Νίκος Λούντος

Άρμα με αντιστασιακούς.

Επαναστατική έκρηξη

Άλλοι μίλησαν για το «1848» και άλλοι για το «1989» της Μέσης Ανατολής. Σε κάθε περίπτωση οι εξεγέρσεις που γκρέμισαν πολύχρονες δικτατορίες από τη μια άκρη της περιοχής μέχρι την άλλη έστειλαν πολύ δυνατά το μήνυμα για την επικαιρότητα των επαναστάσεων.

Οι επόμενες σελίδες σε αυτό το τεύχος του «Σοσιαλισμός από τα Κάτω» είναι αφιερωμένες σε όλες τις πτυχές αυτής της πολύπλευρης επαναστατικής διαδικασίας: πώς ξετυλίχτηκαν οι εξεγέρσεις, το ρόλο των επαναστατών μέσα σ' αυτές, την αλληλεπίδραση της ταξικής πόλωσης με την αντιιμπεριαλιστική οργή των εργατών ενάντια στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ, την ξεχωριστή συμβολή των γυναικών και βέβαια τις ρίζες όλων αυτών των εκρήξεων μέσα στους αγώνες του παρελθόντος.

Τίποτα δεν έπεσε από τον ουρανό. Η επανάσταση ωρίμασε μέσα από τις νίκες και τις ήττες του αντιιμπεριαλιστικού κινήματος, από τον Νάσερ μέχρι τον Μουμπάρακ, και από τους αγώνες μιας Αριστεράς που στην Αίγυπτο είχε να κάνει με την καρδιά της εργατικής τάξης στον αραβικό κόσμο. Τα κύματα αυτού του σεισμού φτάνουν στις ευρωπαϊκές ακτές της Μεσογείου μέσα από πολύχρονους δεσμούς και η Ελλάδα είναι ένας από τους πρώτους σταθμούς.

Ελπίζουμε το αφιέρωμα αυτό να βοηθήσει όλους και όλες που εμπνέονται από την έφοδο των εργατών και των εργατριών της γειτονιάς μας προς τους ουρανούς.

Οι δικτάτορες καταρρέουν

"Ήξερε κανένας στον κόσμο ότι ένας που πουλούσε φρούτα θα έβαζε φωτιά στον εαυτό του και έτσι θα ξέσπαγε μια επανάσταση; Όχι.", σχολίασε ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ στους ανήσυχους γερουσιαστές που ζητούσαν απαντήσεις για την αποτυχία πρόβλεψης από τις μυστικές υπηρεσίες. Ο **Μοχάμεντ Μπουαζίζι**, ο άνθρωπος που αυτοπυρπολήθηκε στο Σίντι Μπουζίντ της Τυνησίας, θα στοιχειώνει για πολλά ακόμα χρόνια τους καπιταλιστές και τις κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Έφερε ξανά στην επικαιρότητα μια παλιά αλήθεια. Όταν οι καταστάσεις έχουν φέρει την επανάσταση στην ημερήσια διάταξη, δεν χρειάζεται τίποτα άλλο παρά μια αφορμή για να ξεσπάσουν. Κι όπως συμβαίνει στις αλυσιδωτές αντιδράσεις, οι δυνάμεις που απελευθερώνονται μέσα στη διαδικασία μπορούν να αυξάνονται με εκθετικό ρυθμό σε σχέση με τα αρχικά γεγονότα. Από το τοπικό ξέσπασμα σε μια επαρχία 40 χιλιάδων ανθρώπων, όπως είναι το Σίντι Μπουζίντ, φτάσαμε μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα στην πτώση του **Μπεν Αλί**, ένα μήνα αργότερα στην πτώση του **Χόσνι Μουμπάρακ** και στη συνέχεια ο αραβικός κόσμος από άκρη σε άκρη μπήκε στη δίνη της εξέγερσης και της επανάστασης.

"Μπεν Αλί, φύγε".
Το σύνθημα της επανάστασης στην Τυνησία που έχει κάνει το γύρο του κόσμου.

Μετά τον Μπεν Αλί ο Μουμπάρακ

Με αφορμή την Τυνησία, μικρές κινητοποιήσεις άρχισαν να οργανώνονται στην Αίγυπτο στα μέσα του Γενάρη. Η φυγή του Μπεν Αλί στη Σαουδική Αραβία σήμανε όμως το μεγάλο συναγερμό. Ένας συντονισμός κινημάτων πρότεινε την Τρίτη 25 Γενάρη ως "μέρα οργής" στην Αίγυπτο. Η αστυνομία έδρασε όπως συνήθως: δακρυγόνα, ξύλο, συλλήψεις και κυνηγητό στις γειτονιές. Όμως η συμμετοχή είχε ξεπεράσει το αναμενόμενο, με δεκάδες χιλιάδες να διαδηλώνουν στην πλατεία Ταχρίρ. Ο νέος σταθμός μπήκε για την Παρασκευή 28 του μήνα. Η Παρασκευή είναι μέρα αργίας στην Αίγυπτο και πολύς κόσμος πάει το πρωί στο τζαμί. Εκείνη τη μέρα, πολλά τζαμιά δεν ήταν παρά σημεία προσυγκέντρωσης.

Όταν, μετά το μεσημέρι, ο κόσμος βγήκε κατά δεκάδες χιλιάδες, κατευθύνθηκε στα κέντρα των πόλεων και σε λίγο είχε δείξει τη δύναμή του. Σε μεγάλες επαρχιακές πόλεις οι διαδηλωτές σπάνε τα αστυνομικά μπλόκα. Στο Πόρτ Σαΐντ κυβερνητικά κτίρια τυλίγονται στις φλόγες. Στο Σουέζ δίνονται μάχες σώμα με σώμα. Η αστυνομία δίνει όλες τις δυνάμεις στο Κάιρο, όμως μέσα σε λίγες ώρες φλέγεται ένα από τα πιο σημαντικά σύμβολα του καθεστώτος, τα κεντρικά γραφεία του NDP, του κόμματος του Μουμπάρακ. Εκείνες τις κρίσιμες ώρες συνέβησαν πράγματα που δεν φαίνονταν σε πρώτο πλάνο αλλά έπαιξαν τεράστιο ρόλο για την πορεία των γεγονότων. Έγιναν εξεγέρσεις μέσα στις φυλακές, κάποιες γκρεμίστηκαν και κρατούμενοι απελευθερώθηκαν. Έγιναν μαζικές εισβολές σε αστυνομικά τμήματα και ο κόσμος πήρε τον οπλισμό στα χέρια του. Σε περιοχές της χερσονήσου του Σινά δεν έμεινε ούτε ένα τμήμα όρθιο.

Η αστυνομία άρχισε να μην κάνει άλλη δουλειά από το να προστατεύει τα τμήματα. Στην Αλεξάνδρεια, αναφορές λένε ότι η πρώτη καταμέτρηση στη διάρκεια της επανάστασης βρήκε να λείπουν 20 χιλιάδες όπλα.[1] Η κυβέρνηση κήρυξε απαγόρευση κυκλοφορίας αλλά κανείς δεν υπάκουσε. Την επόμενη μέρα δύσκολα μπορούσε να βρει κανείς αστυνομικό. Αν ο Μουμπάρακ άφηνε την αστυνομία στο δρόμο, με τόσο κόσμο οπλισμένο, είχε τον κίνδυνο να μην του μείνει ούτε ένας μπάτσος. Η πρωτοφανής κατάσταση γέμισε με αυτοπεποίθηση τον κόσμο. Αν μπορείς να σπάσεις την "απαγόρευση κυκλοφορίας" και να εξαφανίσεις την αστυνομία, μπορείς να διώξεις και τον Μουμπάρακ. Επιτροπές άρχισαν να φτιάχνονται στις γειτονιές, αφενός για αυτοπροστασία, αλλά και για να οργανωθεί η συνέχεια.

Οι διαδηλωτές υπερασπίζουν την πλατεία Ταχρίρ απ' τις επιθέσεις των παρακρατικών του Μουμπάρακ.

Δύο εκατομμύρια στην Ταχρίρ

Η Τρίτη 1η του Φλεβάρη έγινε η μέρα που το κίνημα βγήκε να πανηγυρίσει τις νίκες του. Η διαδήλωση του "ενός εκατομμυρίου" προς την πλατεία Ταχρίρ ήταν τουλάχιστον δύο εκατομμύρια και έμελλε να μετατραπεί στην κατάληψη διαρκείας πάνω στην πλατεία που έληξε μόνο αφού παραιτήθηκε ο Μουμπάρακ.

Η Ταχρίρ μετατράπηκε σε έναν απέραντο καταυλισμό, με μαγειρείο, κέντρο ενημέρωσης, οργανωτική επιτροπή. Την επόμενη μέρα όμως, χρειάστηκε να αποκτήσει και επιτροπή περιφρούρησης και ένα πρόχειρο κρατητήριο. Οργανωμένοι τραμπούκοι του καθεστώτος άρχισαν να κάνουν αντισυγκεντρώσεις και όταν έφταναν σε ένα κρίσιμο πλήθος επιτίθονταν με πέτρες και με μολότοφ στην Ταχρίρ. Ο στρατός απλώς κοιτάζει. Μετά από δύο τρεις μέρες οι συγκρούσεις λήγουν υπέρ της Ταχρίρ. Στο μεταξύ ο Μουμπάρακ έχει ανακοινώσει ότι δεν θα είναι υποψήφιος το 2013, έχει διορίσει καινούργια κυβέρνηση και έχει ορίσει – για πρώτη φορά – αντιπρόεδρο. Τα βήματα που έκανε το καθεστώς προς τα πίσω αντί να λειτουργήσουν εκτονωτικά, έδειχναν ότι καταρρέει. Οι υπουργοί του Μουμπάρακ ανακάλυψαν τη "δημοκρατία" και υποσχέθηκαν ότι οι διαδηλωτές δεν θα δεχθούν καμιά επίθεση ούτε από το στρατό ούτε από τραμπούκους.

Τα πράγματα όμως είχαν πάρει το δρόμο τους. Την Παρασκευή 4 του μήνα, μια μεγάλη μουσουλμανική προσευχή γίνεται με ανθρώπινη αλυσίδα που σχημάτισαν Χριστιανοί διαδηλωτές, δίνοντας απάντηση στα διεθνή ΜΜΕ που ακόμη ήθελαν να ζωγραφίσουν το κίνημα ως "ισλαμικό". Την Κυριακή, γίνεται χριστιανική λειτουργία με αντίστοιχη αλυσίδα από μουσουλμάνους. Πιστοί και άθεοι, αριστεροί, νασερικοί και ισλαμιστές, άντρες, γυναίκες με μαντήλα ή χωρίς έσπασαν σε λίγες μέρες κλισέ δεκαετιών. Στο μεταξύ οι τριγμοί μέσα στο καθεστώς ήταν ολοφάνεροι. Η κυβέρνηση κάνει διάλογο με τη **Μουσουλμανική Αδελφότητα**, ενώ πρωτοπαλίκαρα του Μουμπάρακ πηγαίνουν στην Ταχρίρ για να δηλώσουν την "αλληλεγγύη" τους στην επανάσταση. Τα ποντίκια ήξεραν ότι το πλοίο βουλιάζει και ετοιμάζονταν για την "επόμενη μέρα".

Το κίνημα είχε σπάσει την τρομοκρατία, είχε κερδίσει τη μάχη με την καταστολή, είχε βάλει στην άκρη τις προβοκάτσιες και πλέον είχε να δώσει τη μάχη της αντοχής. Ποιος θα κουραζόταν πρώτος, το καθεστώς ή ο κόσμος στην Ταχρίρ;

Απεργίες για ψωμί και ελευθερία

Όμως, όπως έχει δείξει η εμπειρία πολλών επαναστάσεων, τα καταπιεστικά καθεστώτα έχουν ένα επιπλέον πρόβλημα όταν δίνουν αγώνα αντοχής. Για εκατοντάδες χιλιάδες κόσμο δεν υπήρχε πλέον δρόμος επιστροφής. Αν γυρνούσαν σπίτια τους χωρίς να πέσει ο Μουμπάρακ ήταν σαν να υπέγραφαν όχι μόνο την ήττα αλλά και την προσωπική τους καταστροφή – τη δίωξη, τη σύλληψη, την απόλυση. Σε σχέση με την καθημερινότητα σε πολλά φτωχόσπιτα του Καΐρου, η αλληλεγγύη της πλατείας Ταχρίρ ήταν σίγουρα καλύτερη εμπειρία.

Όμως το αποτέλεσμα δεν κρίθηκε μόνο με αντίπαλο τον χρόνο. Συνέβη κάτι σημαντικότερο. Το καθεστώς θέλοντας να δώσει την εικόνα επιστροφής στην ομαλότητα, χαλάρωσε τα μέτρα απαγόρευσης τόσο της κυκλοφορίας όσο και της επικοινωνίας. Το αποτέλεσμα ήταν ότι δόθηκε η ευκαιρία στους εργάτες να ξαναβρεθούν οργανωμένα στους μεγάλους εργατικούς χώρους. Στη διάρκεια των σκληρών απαγορεύσεων, οι εργάτες φυσικά έπαιρναν μέρος στις διαδηλώσεις και βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή. Όμως ήταν απλώς κομμάτι των διαδηλωτών και των επιτροπών γειτονιάς. Η πραγματική δύναμη όμως δεν βρίσκεται στους πολίτες αλλά στους εργάτες. Η επιστροφή στα εργοστάσια, στις υπηρεσίες, και τα γραφεία έδωσε τη δυνατότητα για συνελεύσεις, συζήτηση μέσα στους εργατικούς χώρους και αποφάσεις δράσης. Και το άμεσο βήμα ήταν οι απεργίες.

Στις 9 Φλεβάρη έμοιαζε με πανεργατική απεργία από τα κάτω. Χωρίς να υπάρχει κάποιος επίσημος συντονισμός, σιδηροδρομικοί, εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες, στις τηλεπικοινωνίες, στις τράπεζες, στο πετρέλαιο, στα στρατιωτικά εργοστάσια, στη φαρμακοβιομηχανία, στην υφαντουργία, λιθογράφοι και μια σειρά άλλοι κλάδοι μπήκαν σε κίνηση. Στις συνελεύσεις τους πρώτα απ'όλα δήλωναν ότι τάσσονται με τους διαδηλωτές της Ταχρίρ. Ταυτόχρονα έβαζαν μπρος τον δικό τους κατάλογο των αιτημάτων, για αυξήσεις, περισσότερα δικαιώματα, καλύτερες συνθήκες δουλειάς, ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις και τις απολύσεις.

Σε πολλές περιπτώσεις όμως έκαναν και κάτι ακόμα. Έπαιρναν απόφαση να φτιάξουν καινούργια ανεξάρτητα σωματεία που θα εκφράζουν τη βάση, σπάζοντας τους δεσμούς τους από τα επίσημα κρατικά συνδικάτα με τους "συνδικαλιστές" διορισμένους από τον Μουμπάρακ. Στην καθημερινή εφημερίδα **Αχράμ**, την πιο στενά ελεγχόμενη από το καθεστώς, οι δημοσιογράφοι αλλά και οι λιθογράφοι διεκδίκησαν αύξηση μισθών αλλά και να φύγει ο αρχισυντάκτης και να αλλάξει η πολιτική γραμμή.

Ανάγκασαν τη διεύθυνση να αλλάξει τόνο και να καταγγείλει την καταστολή των διαδηλώσεων. «*Αυτό που συμβαίνει τώρα είναι ότι θα καθαρίσει η Αχράμ*», δήλωνε ένας δημοσιογράφος. «*Η εφημερίδα θα είναι του λαού και όχι του καθεστώτος και της κυβέρνησης*».

Οι διαδηλώσεις ενάντια στον Μουμπάρακ σε πολλές πόλεις, από την Αλεξάνδρεια ως το Σουέζ είχαν πλέον ορατή την σφραγίδα της εργατικής τάξης, με εργατικά πανό και οργανωμένα μπλοκ. Τα πλοκάμια του κράτους μέσα στο συνδικαλισμό έτρεχαν να κρυφτούν.

Η ανατροπή του δικτάτορα

Όταν η Αχράμ άλλαξε ρότα δεν υπήρχε καμιά αμφιβολία ότι το καθεστώς πέφτει. Ήταν φανερό ότι οι στρατηγοί, οι Αμερικάνοι και το μεγαλύτερο μέρος του καθεστώτος έκριναν ότι αν ο Μουμπάρακ παρέμενε στην εξουσία όλο αυτό το εργατικό ξέσπασμα θα φούντωνε ακόμη περισσότερο και αναγκάστηκαν να οδηγηθούν στη μεγαλύτερη υποχώρηση της ιστορίας τους. Στις 10 Φλεβάρη, όταν όλοι περίμεναν να παραιτηθεί ο Μουμπάρακ, τελικά αυτός δήλωσε ότι δεν παραιτείται. Το αποτέλεσμα ήταν μια φάρσα για το καθεστώς. Οι απεργίες δυνάμωσαν ακόμη περισσότερο και ο κόσμος στην Ταχρίρ πείσμωσε. Δεν πέρασαν ούτε 24 ώρες και ο αντιπρόεδρός του ανακοίνωσε πως ο Μουμπάρακ δεν ήταν πλέον πρόεδρος. Οι πληροφορίες που αποκαλύφθηκαν μετά λένε πως εγκατέλειψε το προεδρικό μέγαρο με ελικόπτερο με κατεύθυνση το θέρετρο Σαρμ ελ-Σέιχ στην άλλη άκρη της χώρας.

Το ερώτημα που προκύπτει σε όσους ασχολούνται με την Αίγυπτο για πρώτη φορά είναι πού βρισκόταν όλη αυτή η κρυμμένη δυναμική που έφερε εκατομμύρια κόσμο να νιώθουν την αυτοπεποίθηση να τα βάλουν με το καθεστώς. Η απάντηση είναι ότι η δυναμική δεν ήταν και τόσο κρυμμένη. Χτιζόταν βήμα το βήμα μέσα στην τελευταία δεκαετία.

Την πρώτη του δημόσια εμφάνιση το κίνημα στην Αίγυπτο την έκανε στα τέλη του 2000, σε αλληλεγγύη με την Παλαιστινιακή Ιντιφάντα. Κόντρα σε ένα καθεστώς που στεκόταν στην πλευρά του Ισραήλ, ο κόσμος βγήκε στους δρόμους και έκανε παράνομες συγκεντρώσεις για να δείξει ότι είναι με τους Παλαιστίνιους. Τις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις του '90-'91 για τον πόλεμο στον Κόλπο, ο Μουμπάρακ τις είχε χτυπήσει αλύπητα. Το 2000 δεν τόλμησε να ακολουθήσει τον ίδιο δρόμο.

Για να ανοίξει ακόμη περισσότερο αυτή η μικρή χαραμάδα έπαιξε ρόλο το παγκόσμιο αντιπολεμικό κίνημα. Οι διαδηλώσεις για την Ιντιφάντα, αλλά και οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις μετά τις 11 Σεπτέμβρη του 2001 ήταν σε Ευρώπη και Αμερική ασύγκριτα μεγαλύτερες από το '90-'91. Ο συντονισμός μεταξύ κινήματος στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή οδήγησε στα αντιμπεριαλιστικά "συνέδρια του Καΐρου", με το πρώτο να οργανώνεται το 2002. Σε δύσκολες συνθήκες, κλεισμένοι μέσα σε αίθουσες περικυκλωμένες από το στρατό, οι αιγύπτιοι αγωνιστές άρχισαν να ξανασυζητάνε. Σοσιαλιστές, Νασερικοί και Ισλαμιστές ανακάλυπταν τι τους χωρίζει και τι τους ενώνει.

Το Μάρτη του 2003, όταν ο αμερικάνικος στρατός άρχισε να βομβαρδίζει το Ιράκ, το καθεστώς Μουμπάρακ πιάστηκε στον ύπνο. 8 χρόνια αργότερα εκείνες οι μέρες μοιάζουν με πρόβα τζενεράλε. Κατα δεκάδες χιλιάδες ο κόσμος ξεχύθηκε στο δρόμο και έφτασε να διαδηλώνει στην "απαγορευμένη" πλατεία Ταχρίρ. Πρώτη φορά ακούστηκαν στο δρόμο συνθήματα, έστω και μειοψηφικά, "Κάτω ο Μουμπάρακ".

Οι εστίες της αντίστασης

Ήταν λοιπόν ένα ζήτημα αντιμπεριαλισμού που έδωσε την ευκαιρία στο αιγυπτιακό κίνημα να συγκροτηθεί και να πατήσει στα πόδια του. Χρειαζόταν άμεσα συνέχεια. Με πρωτοβουλία των δυνάμεων που είχαν πρωτοστατήσει στα "συνέδρια του Καΐρου" μπήκε μπρος ένα πολιτικό μέτωπο κατά του Μουμπάρακ που ονομάστηκε "**Κιφάγια**" (Αρκετά). Το Κιφάγια έκφρασε τη νέα ριζοσπαστικοποίηση στην Αίγυπτο, ενώ την ίδια στιγμή, παρότι βαθιά αντιμπεριαλιστικό, μπορούσε να εκμεταλλεύεται τις αντιφάσεις που είχε δημιουργήσει η ρητορική της κυβέρνησης Μπους περί "δημοκρατίας" στη Μέση Ανατολή.

Το Κιφάγια έδωσε ηρωικές μάχες με πολλά μέλη του να φυλακίζονται και να βασανίζονται. Στις ανοιχτές διαδηλώσεις του δεν μπορούσαν να συγκεντρωθούν παρά μερικές εκατοντάδες, αλλά τα μέλη του ήξεραν ότι εκφράζουν την πλειοψηφία. Στο μεταξύ όμως, στην αιγυπτιακή κοινωνία ερχόταν να επενεργήσει μια ακόμη διαδικασία: τα νεοφιλελεύθερα μέτρα που είχαν αρχίσει από τη δεκαετία του '90, στη δεκαετία του 2000 επιταχύνθηκαν με ένα κύμα ιδιωτικοποιήσεων και επιθέσεων στα εργατικά δικαιώματα.

Οι γυναίκες στην πρώτη γραμμή.

Στο πολιτικό τοπίο που έδειχνε ήδη να τραντάζεται, ήρθε να φέρει τα πάνω κάτω η εξέγερση των εργατών και των εργατριών της **Μαχάλα αλ-Κούμπρα** το Δεκέμβρη του 2006. Στις κλωστοϋφαντουργίες της Μαχάλα δουλεύουν πάνω από 20 χιλιάδες άνθρωποι. Με τις γυναίκες να μπαίνουν στην πρώτη γραμμή, όλοι οι εργάτες εξεγέρθηκαν, σταμάτησαν τη δουλειά και κατάφεραν να κερδίσουν πολλά από τα αιτήματά τους αλλά και να απελευθερώσουν για μέρες την περιοχή τους από την αστυνομία.

Τις ίδιες μέρες, εκτός από τα τείχη του φόβου, έπεφτε και ένα πραγματικό τείχος. Στην Ράφαχ, στα σύνορα με τη Λωρίδα της Γάζας, οι Παλαιστίνιοι έσπαγαν το φράχτη και έμπαιναν κατά εκατοντάδες στην Αίγυπτο για να προμηθευτούν τρόφιμα και να επικοινωνήσουν με τους αιγύπτιους αδερφούς και αδερφές τους. Από την αρχή της ίδιας χρονιάς, οι Παλαιστίνιοι της Γάζας βρίσκονταν παγιδευμένοι, επειδή έκαναν το "λάθος" να βγάλουν τη Χαμάς νικήτρια στις εκλογές. Το καθεστώς Μουμπάρακ εκείνες τις μέρες έβλεπε την ανάγκη να πρέπει να στείλει το στρατό ταυτόχρονα στη Μαχάλα και στη Ράφαχ.

Το παράδειγμα της Μαχάλα γενικεύτηκε. Ακολούθησαν απεργίες και σε άλλες κλωστοϋφαντουργίες, ενώ για πρώτη φορά άρχισαν να φτιάχνονται ελεύθερα συνδικάτα από τα κάτω. Το συνδικάτο των φοροεισπρακτόρων ήταν μια καινούργια τομή, γιατί όχι μόνο φτιάχτηκε από τα κάτω και οργάνωσε απεργία διαρκείας, αλλά και γιατί κατάφερε να δημιουργήσει μια άτυπη ομοσπονδία με τα παραρτήματα που ίδρυσε σε όλη τη χώρα.

Το Κιφάγια πέρασε τα επόμενα χρό-

για εσωτερικές διασπάσεις και κλυδωνισμούς. Τα διεθνή ΜΜΕ μετέδωσαν αρκετές φορές το θάνατο του κινήματος. Δεν καταλάβαιναν τι συνέβαινε. Το εργατικό κίνημα άρχισε να απλώνεται παντού. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια η Αίγυπτος βίωσε το απεργιακό κίνημα των τελευταίων μετά τη δεκαετία του '40. Αυτή η αλλαγή προς το καλύτερο ήταν που προκαλούσε αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό των πολιτικών κινημάτων, σχετικά με το κατά πόσο ο προσανατολισμός πρέπει να είναι στην εργατική τάξη ή στις προσωπικότητες που θα έδιναν "δημοκρατική λύση".

Τον Απρίλη του 2008 οι εργάτες της Μαχάλα έβαλαν ξανα στόχο να οργανώσουν απεργία. Μια σειρά δίκτυα ανέλαβαν το καθήκον να απλώσουν αυτήν την απεργία. Το φαινομενικά παράδοξο αποτέλεσμα ήταν ότι οι εργάτες στη Μαχάλα δεν μπόρεσαν να απεργήσουν και να διαδηλώσουν αφού η αστυνομία τους διέλυσε μέσα στα εργοστάσια. Όμως στο Κάιρο η μέρα έμοιαζε με αργία. Η εργατική τάξη συμπαραστάθηκε στους εργάτες της Μαχάλα.

Ο Μουμπάρακ δεν το γνώριζε, αλλά ήδη μετρούσε μέρες. Χρειάστηκε να αντιμετωπίσει την κρίση των τροφίμων που έφερε εκατομμύρια Αιγύπτιους να δυσκολεύονται να έχουν αρκετό φαγητό στο καθημερινό τραπέζι. Χρειάστηκε να αντιμετωπίσει τα καραβάνια αλληλεγγύης προς την Παλαιστίνη που περνούσαν από την Αίγυπτο και το μόνο που έδωσε ήταν καταστολή. Χρειάστηκε να αντιμετωπίσει την κρίση στη Γάζα και κράτησε ασφυκτικά κλειστό το σύνορο της Ράφαχ, ακόμα και όταν οι Ισραηλινοί βομβάρδιζαν αμάχους. Έπαιξε το χαρτί του "διαίρει και βασίλευε" με οργανωμένες επιθέσεις στους Χριστιανούς Κόπτες. Στη διάρκεια της "γρίπης των χοίρων" διέταξε τη σφαγή όλων των γουρουνιών της χώρας από τα οποία εξαρτάται μεγάλο μέρος της οικονομίας των φτωχών Χριστιανών. Το κόλπο δεν έπιασε. Η οργή συσσωρευόταν και ο κόσμος περίμενε μια αφορμή. Μέχρι που ήρθε.

Νίκος Λούντος

1 *"An end or a beginning?"*, *Economist*, 3 Φλεβάρη 2011.

Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές

Η **Μανάρ Χουσεΐν**, μέλος της οργάνωσης "Επαναστάτες Σοσιαλιστές", μιλάει για την συμμετοχή τους στην εξέγερση.

Οι Αιγύπτιοι Επαναστάτες Σοσιαλιστής ιδρύθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '90 πάνω σε τρεις πολιτικούς άξονες: τον αντικαπιταλιστικό αγώνα για την εξουσία της εργατικής τάξης, τον αγώνα για τη δημοκρατία ενάντια στο καταπιεστικό και δεσποτικό καθεστώς του Χόσνι Μουμπάρακ και τον αντιμπεριαλιστικό και αντισιωνιστικό αγώνα, υποστηρίζοντας την αντίσταση στην Παλαιστίνη, το Λίβανο, το Ιράκ και το Αφγανιστάν.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια, οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές πήραμε μέρος στις περισσότερες απεργίες της εργατικής τάξης της χώρας. Το εύρος αυτού του αγώνα πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις και ένταση από το Δεκέμβρη του 2006, με τον αγώνα των εργατών στην κλωστοϋφαντουργία της Μαχάλα, στα βόρεια του Καΐρου που είχε σαν συνέχεια μια βδομάδα απεργία και κατάληψη το Σεπτέμβρη του 2007. Ένας πολύ σημαντικός αγώνας που απλώθηκε σε όλη τη χώρα ήταν αυτός 52 χιλιάδων δημοσίων υπαλλήλων – των φοροεισπρακτόρων – το Δεκέμβρη του 2008 που οδήγησε στο πρώτο ανεξάρτητο συνδικάτο στην Αίγυπτο από τη δεκαετία του '50. Αυτά τα λίγα παραδείγματα είναι τα πιο προβεβλημένα ανάμεσα σε εκατοντάδες άλλες απεργίες που άνοιξαν το δρόμο για την αιγυπτιακή Επανάσταση του 2011.

Πέρα από τη δραστηριότητά μας στη δημιουργία συνδικάτων και τις εργατικές κινητοποιήσεις, οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές συμμετείχαμε ενεργά στο κίνημα για τη δημοκρατία που ξεκίνησε το 2004-2005 και απαιτούσε την παραίτηση του Μουμπάρακ και δίκαιες, ελεύθερες κοινοβουλευτικές εκλογές. Το "**Κιφάγια**", το πιο γνωστό οργανωμένο τμήμα αυτού του κινήματος, έκανε το απίστευτο μέχρι τότε βήμα να οργανώσει διαδήλωση στο κέντρο του Καΐρου το Δεκέμβρη του 2004. Από τότε, οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές συνεργαζόμαστε με άλλες οργανώσεις στο δημοκρατικό κίνημα, συμπεριλαμβανομένης της **Μουσουλμανικής Αδελφότητας**, άλλων αριστερών ομάδων και φιλελεύθερων πολιτικών κομμάτων (όπως το **αλ-Γαντ**), αλλά και ομάδων νεολαίας και διαδικτυακών ακτιβιστών που εμφανίστηκαν τα τελευταία δύο χρόνια.

Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές βρέθηκαν επίσης στο κέντρο του αγώνα για τη στήριξη της παλαιστινιακής υπόθεσης, προετοιμάζοντας και συμμετέχοντας στις διαδηλώσεις αλληλεγγύης στην 2η Ιντιφάντα το 2000-2001 και στέλνοντας καραβάνια με βοήθεια στον παλαιστινιακό λαό, μια διαδικασία που ξεκίνησε στη διάρκεια του πολέμου στη Γάζα και συνεχίζεται αδιάλειπτα μέχρι σήμερα.

Πήραμε μέρος επίσης στην διοργάνωση των κινητοποιήσεων ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ και στην καμπάνια υποστήριξης της αντίστασης, ενάντια στον ιμπεριαλισμό και το σιωνισμό. Αυτές οι δραστηριότητες συνδέθηκαν με το **Συνέδριο του Καΐρου**, μια ετήσια τριήμερη σύνοδο που έφερε κοντά ντόπιους και διεθνείς ακτιβιστές – μεταξύ των οποίων από την Αριστερά της Ελλάδας – πάνω σε ένα πλήθος ζητημάτων, από το δικαίωμα των αιγύπτιων αγροτών στη γη τους ως τους αντιμπεριαλιστικούς αγώνες στο Ιράκ, το Αφγανιστάν και αλλού.

Ένα από τα πιο βασικά μας καθήκοντα στην Αίγυπτο ήταν να υποστηρίζουμε τα βασικά δικαιώματα των Κοπτών – το δικαίωμά τους να χτίζουν εκκλησίες και να παίρνουν διάφορα αξιώματα, από τα οποία, για διάφορους λόγους και με διάφορες στοχεύσεις είναι αποκλει-

الاشتراكية الثورية
REVOLUTIONARY SOCIALISM

مركز الدراسات الاشتراكية - مصر

Διαδηλωτές μπροστά σε αστυνομικό τμήμα.

σμένοι. Οι Κόπτες στην Αίγυπτο έχουν υποφέρει από την καταπίεση του καθεστώτος και από ολοένα και μεγαλύτερη βία και ρατσισμό – με την καταφανή συνενοχή των δυνάμεων ασφαλείας – την τελευταία δεκαετία. Η κυβέρνηση εκμεταλλεύτηκε πολλές φορές τις θρησκευτικές διαφορές για να αποπροσανατολίσει τον κόσμο από τα τεράστια οικονομικά και πολιτικά προβλήματα. Τα τελευταία χρόνια, το Κοπτικό ζήτημα παίζει ρόλο μεγαλύτερο από ό,τι παλιότερα στην πολιτική συζήτηση, με πολλές συντηρητικές και αντιδραστικές φωνές να σέρνουν το χορό.

Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές υποστηρίξαμε πάντα τα δικαιώματα των γυναικών με προοπτική την απελευθέρωση, είτε διοργανώνοντας σεμινάρια για τα γυναικεία δικαιώματα, είτε με άρθρα στη μηνιάτικη εφημερίδα μας (την οποία τώρα προσπαθούμε να αναβαθμίσουμε σε βδομαδιάτικη). Ωστόσο, απουσία ενός ισχυρού κινήματος γυναικείας απελευθέρωσης για πολλά χρόνια στην Αίγυπτο, οι προσπάθειές μας δεν είχαν σημαντικά αποτελέσματα.

Η οργάνωσή μας συνεργάστηκε με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα (όπως και με άλλες πολιτικές οργανώσεις και τάσεις) ώστε να προωθήσουμε την εγκαθίδρυση μιας νόμιμης αντιπροσωπευτικής κυβέρνησης στην Αίγυπτο, την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατούμενων (η πλειονότητα των οποίων είναι μέλη της Αδελφότητας) και ενάντια στην 30ετή κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η συνεργασία μας με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα – τη μεγαλύτερη και σημαντικότερη δύναμη της αντιπολίτευσης στη χώρα – πάνω σε αυτά τα ζητήματα πήγε χέρι χέρι με την κριτική μας πάνω στις ιδέες τους όσον αφορά το Κοπτικό ζήτημα, τη γυναικεία απελευθέρωση, όπως και τις ρεφορμιστικές τους θέσεις όσον αφορά στις νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές όπως είναι οι ιδιωτικοποιήσεις.

Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές ήμασταν μία από τις οργανώσεις που αποφάσισαν τη διαδήλωση που πυροδότησε αυτό που πλέον ονομάζεται Επανάσταση της 25ης Γενάρη, παρόλο που κανείς μας δεν μπορούσε να προβλέψει αυτό που ακολούθησε. Ο όγκος και το εύρος αυτών των διαδηλώσεων ξεπέρασε τις προσδοκίες μας και αγκάλιασε ολόκληρη τη χώρα. Όμως ξέρουμε πολύ καλά ότι η ανατροπή του Μουμπάρακ δεν ήταν παρά το πρώτο βήμα σε μια μακριά διαδικασία. Υπάρχει πολλή ακόμα δουλειά που πρέπει να γίνει.

Συμμετείχαμε στην πλατεία Ταχρίρ σε όλα τα επίπεδα, αλλά ο βασικός μας στόχος ήταν να συνδέσουμε τις διαδηλώσεις και τις καθιστικές διαμαρτυρίες με τον αγώνα της εργατικής τάξης. Φέρναμε τις εικόνες από την Ταχρίρ και τα άλλα σημεία στους εργάτες διάφορων χώρων σε πολλές πόλεις. Επίσης, προσπαθήσαμε να συντονίσουμε και να ενώσουμε τις διάφορες απεργίες ώστε να ενοποιήσουν τα αιτήματά τους: **1.** κατώτατο μισθό, **2.** ελευθερίες για δημιουργία εργατικών οργανώσεων και σωματείων ανεξάρτητα από την Γενική Ομοσπονδία η οποία βρισκόταν υπό ολοσχερή κρατικό έλεγχο από τα τέλη της δεκαετίας του '50, **3.** απόλυση των διεφθαρμένων μάνατζερ. Στους εργάτες της κλωστοϋφαντουργίας στη Μαχάλα, καταφέραμε να πετύχουμε κάποιους από αυτούς τους στόχους.

Καθώς γράφω αυτές τις γραμμές, πραγματοποιούνται απεργίες και καταλήψεις ενώ οργανώνονται και άλλες. Επίσης οργανώνουμε αυτό που αποκαλείται "λαϊκές επιτροπές για την υπεράσπιση της αιγυπτιακής Επανάστασης" σε διάφορες γειτονιές. Αυτές οι λαϊκές επιτροπές είναι τοπικές όσον αφορά τη δράση και τη σύνθεσή τους, αλλά σκέφτονται με πανεθνικούς όρους, και προσπαθούν να επεκτείνουν τα ως τώρα αδικαίωτα αιτήματα της αιγυπτιακής Επανάστασης σε μεγαλύτερη κλίμακα – έξω από τα όρια της πλατείας Ταχρίρ. Αυτές οι τοπικές επιτροπές θα αποδειχθούν πολύ κρίσιμες για την αντιπαράθεση με την προπαγάνδα της αντεπανάστασης. ■

Απρίλης 2008, γυναίκες απεργοί στην κλωστοϋφαντουργία στη Μαχάλα.

Ο **Νίκος Λούντος** ξετυλίγει το νήμα των εργατικών αγώνων και των πολιτικών διεργασιών πριν την αιγυπτιακή επανάσταση.

Διαρκής Επανάσταση

Η Τυνησία, η Αίγυπτος και η Λιβύη έφεραν τις επαναστάσεις ξανά στο προσκήνιο. Για όσους είχαν ξεγράψει την επανάσταση τα γεγονότα έσκασαν σαν κεραυνός. Γι'αυτό και στη συνέχεια, πολλοί βρέθηκαν ευάλωτοι σε μια ανάλυση ότι τελικά δεν συνέβη και κάτι σοβαρό στην Αίγυπτο. Όταν ο στρατός πήρε την εξουσία στη θέση του Μουμπάρακ και οι διαδηλωτές εγκατέλειψαν την πλατεία Ταχρίρ έμοιαζε ότι η επανάσταση κατέληξε σε πραξικόπημα. Η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Η υποτίμηση των εξελίξεων στην Αίγυπτο οφείλεται συνήθως σε άγνοια δύο πραγμάτων, των κοινωνικών δυνάμεων που μπήκαν σε κίνηση και της φύσης του καθεστώτος του Μουμπάρακ. Όμως, υπάρχει και ένα τρίτο βασικό ζήτημα που χρειάζεται να επαναφέρουμε στη συζήτηση για να κατανοήσουμε τι συμβαίνει: χρειάζεται να θυμηθούμε ότι οι επαναστάσεις δεν είναι "μέρες οργής" αλλά διαδικασίες που κρατάνε μήνες ή και χρόνια, και αυτό που τις χαρακτηρίζει είναι η δυναμική εισβολή εκατομμυρίων ανθρώπων στο προσκήνιο της ιστορίας. Με βάση αυτά, ας δούμε τι είδους διαδικασία είναι αυτή που έχει ανοίξει στη Μέση Ανατολή και ειδικότερα στην Αίγυπτο.

Ο **Τάρικ Αλί** έκανε πρόσφατα τη σύγκριση των εξελίξεων στον αραβικό κόσμο με τις δημοκρατικές επαναστάσεις του 1848 στην Ευρώπη.[1] Η αναφορά στο 1848 είναι χρήσιμη για να θυμηθούμε ότι το "διεθνές ντόμινο" των επαναστάσεων δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Όμως το μεγάλο μάθημα του 1848 ήταν ότι παρότι οι εργάτες κέρδισαν τις μάχες των οδοφραγμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη και παντού πανηγύρισαν τη "νίκη της επανάστασης" ενάντια στους βασιλιάδες και τους ευγενείς, πολύ γρήγορα οι πρώην μεγάλοι αντίπαλοι – οι αστοί και οι ευγενείς – συνενώθηκαν για να σταματήσουν την ορμή των εργατών και των σοσιαλιστικών ιδεών. Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα προδόθηκαν και πολλοί βασιλιάδες συνέχισαν να στρογγυλοκάθονται στους θρόνους του. Για τον **Μαρξ**, το μεγάλο συμπέρασμα του 1848 ήταν ότι οι "δημοκράτες αστοί" φοβούνταν πλέον περισσότερο τους εργάτες παρά τους ευγενείς, και άρα δεν μπορούσε κανείς να επενδύει ελπίδες σε συμμαχίες μαζί τους. Συνεπώς η πάλη για τη δημοκρατία δεν μπορούσε να είναι ένα ξεχωριστό στάδιο μπροστά στην πάλη της εργατικής τάξης για τη συνολική αλλαγή της κοινωνίας. Οι ίδιοι οι εργάτες *"πρέπει να συνειδητοποιήσουν τα δικά τους ταξικά συμφέροντα, παίρνοντας όσο το δυνατόν ταχύτερα αναξάρτητη πολιτική θέση. Να μην ξεγελιούνται από τις υποκριτικές φράσεις των δημοκρατών μικροαστών και να μην αμφιβάλουν ούτε για ένα λεπτό για την αναγκαιότητα ενός ανεξάρτητου οργανωμένου κόμματος του προλεταριάτου. Η πολεμική τους ιαχή πρέπει να είναι: Η Διαρκής Επανάσταση".*[2]

Το ζήτημα της πάλης για τη Δημοκρατία είχαν να αντιμετωπίσουν ακόμη πιο επιτακτικά οι Ρώσοι επαναστάτες στην αρχή του 20ου αιώνα, που είχαν να δράσουν μέσα στο καταπιεστικό τσαρικό καθεστώς. Οι Μενσεβίκοι θεωρούσαν ότι οι εργάτες θα είχαν δευτερεύοντα ρόλο σε σχέση με τους αστούς, που είχαν ανάγκη τη Δημοκρατία για την ανάπτυξη του καπιταλισμού. Ο **Τρότσκι** ήδη από την επανάσταση του 1905 εξηγούσε ότι αυτό το γραμμικό σχήμα (πρώτα οι αστοί θα κερδίσουν τη δημοκρατία και έπειτα οι εργάτες θα παλέψουν για το σοσιαλισμό) έπρεπε να πεταχτεί στα σκουπίδια. Ο διεθνής καταμερισμός επέτρεπε την ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Ρωσία, παρότι σε θεσμικό επίπεδο παρέμενε στον βαθύ Μεσαίωνα. Τον Τσαρισμό μπορούσε να τον ρίξει μόνο ένα μαζικό επαναστατικό κίνημα, όμως οι αστοί ήξεραν ότι αν ξέσπαγε ένα τέτοιο κίνημα το πιθανότερο ήταν ότι δεν θα έχανε μόνο ο Τσάρος το θρόνο του αλλά και οι ίδιοι τα εργοστάσιά τους. Όπως κι έγινε.

Ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις

Αυτά τα διδάγματα είναι απολύτως αναγκαία για τη Μέση Ανατολή. Πού οφείλεται το γεγονός ότι η Αίγυπτος δεν έχει δημοκρατία; Πολύ απλά στο γεγονός ότι αν η Αίγυπτος είχε δημοκρατία,

2007, από την απεργία των εφοριακών.

δεν θα μπορούσε να παίζει το ρόλο του αραβικού μαντρόσκυλου για τα συμφέροντα των ιμπεριαλιστών στην περιοχή. Πιστεύει κανείς ότι θα μπορούσαν ποτέ να γίνουν πραγματικές εκλογές στην Αίγυπτο και να κέρδιζε ένα κόμμα που θα έλεγε πως θα κρατάει τους Παλαιστίνιους φυλακισμένους μέσα στη Γάζα; Που θα έλεγε ότι θα συνεχίσει να εξάγει φυσικό αέριο στο Ισραήλ και να πουλάει τσιμέντο για να χτίζουν Τείχος γύρω από τη Γάζα και τη Δυτική Όχθη;

Αυτό είναι το κλειδί για να δούμε το βάθος της διαδικασίας που έχει ανοίξει. Η δικτατορία του Μουμπάρακ ήταν προϋπόθεση για τη συνέχιση ολόκληρου του συστήματος κυριαρχίας του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στη Μέση Ανατολή.

Την προηγούμενη φορά που στην Αίγυπτο υπήρξε καθεστώς έξω από τον έλεγχο του ιμπεριαλισμού, το αποτέλεσμα ήταν να αλλάξει ο χάρτης της Μέσης Ανατολής. Όταν το 1956 ο **Νάσερ** εθνικοποίησε το Σουέζ, Άγγλοι, Γάλλοι και Ισραηλινοί έκαναν όλοι μαζί επίθεση και ηττήθηκαν. Αποτέλεσμα ήταν οι Αγγλογάλλοι να χάσουν μεγάλο μέρος των ερεισμάτων στην περιοχή. Κάτω από το βάρος των κινημάτων που ξέσπασαν στις περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής, αναγκάστηκαν οι Άγγλοι όχι μόνο να ξηλώσουν πολλές από τις βάσεις τους, να εγκαταλείψουν το Σουδάν, αλλά να δώσουν ανεξαρτησία στην Κύπρο το 1960, στη Μάλτα το '64 και μετά από έναν δυνατό ανταρτοπόλεμο στο Άντεν το 1967. Η ιμπεριαλιστική σταθερότητα – πλέον υπό την ηγεσία των ΗΠΑ – για να επιστρέψει στην περιοχή χρειάστηκε μια τεράστια προσπάθεια εξοπλισμού του Ισραήλ, τον νικηφόρο γι'αυτούς "πόλεμο των έξι ημερών" το 1967, δύο πραξικοπήματα στο Ιράκ που τελικά έφεραν τον **Σαντάμ Χουσεΐν** στην εξουσία, ένα πραξικόπημα στη Συρία. Τέλος, όταν πλέον ο δρόμος του παναραβικού εθνικισμού είχε βυθιστεί στα ίδια του τα αδιέξοδα, οι ιμπεριαλιστές μπόρεσαν να έχουν τη σημαντικότερη νίκη τους, κερδίζοντας το καθεστώς του διαδόχου του Νάσερ, **Ανουάρ Σαντάτ**, ανοιχτά στο πλευρό τους. Η Συμφωνία του **Καμπ Ντέιβιντ** το 1978 και η αιγυπτιο-ισραηλινή συνθήκη ειρήνης το 1979 μετέτρεψαν την Αίγυπτο σε αδερφάκι του σιωνιστικού κράτους.

Το καθεστώς του Μουμπάρακ συνέχισε και κλιμάκωσε αυτή τη σχέση. Η επιθετικότητα του ιμπεριαλισμού και του σιωνισμού στην περιοχή τις επόμενες δεκαετίες δεν θα μπορούσε να προχωρήσει με τον τρόπο που προχώρησε, χωρίς το καθεστώς Μουμπάρακ. Το Ισραήλ σε συνεργασία με τους λιβανέζους φασίστες κατέσφαξε τους Παλαιστίνιους στα προσφυγικά στρατόπεδα της Βηρυτού και παρέμεινε στο νότιο Λίβανο μέχρι το 2000. Ανάγκασε την παλαιστινιακή ηγεσία να φύγει κακήν κακώς προς την Τυνησία. Το 1987 κατέστειλε την πρώτη Παλαιστινιακή Ιντιφάντα, χτυπώντας αμάχους και παιδιά. Κι όμως η Αίγυπτος με επικεφαλής τον Μουμπάρακ παρέμενε σύμμαχος των ιμπεριαλιστών. Στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου, το '90-'91, ο αιγυπτιακός στρατός συμμετείχε στην αμερικάνικη εισβολή κατά του Ιράκ. Ενώ το 2003 στον καινούργιο πόλεμο κατά του Ιράκ, ο εναέριος χώρος της και το Σουέζ έπαιξαν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο για την εισβολή των "προθύμων".

Το πολιτικό βάρος όλης αυτής της συμπεριφοράς είναι δύσκολο να μετρηθεί. Σε όλη τη Μέση Ανατολή, το να βλέπουν την Αίγυπτο, την πιο πολυπληθή και με τη σημαντικότερη προσφορά στον αραβικό αντιμπεριαλισμό χώρα της περιοχής, να προσκυνάει τους σφαγείς, ήταν σήμα ότι τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει προς το καλύτερο. Αν η Αίγυπτος υποτασσόταν στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, τι θα μπορούσες να περιμένεις από το βασιλιά της Ιορδανίας και τους εμίρηδες του Κόλπου; Ακόμη σημαντικότερο, τι παραπάνω θα μπορούσες να ζητήσεις από τους Παλαιστίνιους; Το 1993 ο Αραφάτ υπέγραψε τις Συμφωνίες του Όσλο που σηματοδοτούσαν ότι η παραδοσιακή ηγεσία των Παλαιστίνιων έβαζε στην άκρη την Αντίσταση, έδινε το χέρι στον κατακτητή και επιδίωκε να βρει τη δική της θέση μέσα στην αλυσίδα των συμβιβασμών της περιοχής.

Μετά τη δεύτερη παλαιστινιακή εξέγερση το 2000, η συνεργασία της Αιγύπτου έγινε ακόμη πιο αναγκαία και τον

Ο Μουμπάρακ και η ιεραρχία των "φίλων" του: απ' τον Ομπάμα στην Μέρκελ και στον ΓΑΠ.

στραγγαλισμό των Παλαιστίνιων τον υλοποιούσαν πλέον ανοιχτά και τα δύο μέρη της τανάλιας: Ισραήλ και Αίγυπτος.

Για να μπορέσει η Αίγυπτος να παίζει αυτόν το ρόλο υπήρχαν ξανά ορισμένες προϋποθέσεις. Πρώτον να μην έχει δημοκρατία ώστε να μην μπορεί να εκφραστεί η πλειοψηφία του κόσμου που ήταν εντελώς αντίθετη με όλα αυτά. Και δεύτερον χρειαζόταν μια διαρκής ροή χρήματος και όπλων από τις ΗΠΑ. Άρα χρειάζεται να κρατάμε σταθερά στο νου μας ότι η δημοκρατία στην Αίγυπτο δεν είναι απλά το γύρισμα ενός διακόπτη, αλλά αναγκαστικά οδηγεί στο ξήλωμα ολόκληρου αυτού του οικοδομήματος – στα θεμέλια του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού.

Το καθεστώς Μουμπάρακ

Ο Μουμπάρακ παρέλαβε ένα αστυνομικό κράτος από τον Σαντάτ και το ενίσχυσε στο έπακρο. Το **Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα** (**NDP**) απλωνόταν ως καταπιεστικός μηχανισμός από την κυβέρνηση και το κοινοβούλιο μέχρι τα συνδικάτα, τους επαγγελματικούς συλλόγους αλλά και τις γειτονιές. Πραγματικά νόμιμα κόμματα αντιπολίτευσης δεν υπήρχαν, εκτός από ορισμένα που έστηνε το ίδιο το καθεστώς για λόγους δημοκρατικής επίφασης. Οι υποψήφιοι της **Μουσουλμανικής Αδελφότητας** κατέβαιναν ως ανεξάρτητοι.

Έτσι κι αλλιώς όμως οι εκλογές ήταν πάντα παρωδία. Το κόμμα του Μουμπάρακ έφτανε να παίρνει 100% σε περιοχές που δεν είχε την παραμικρή δύναμη. Ο Μουμπάρακ άλλαζε τον εκλογικό νόμο και το Σύνταγμα όπως τον βόλευε. Ενας αυτόπτης μάρτυρας περιγράφει τι έγινε όταν ο σύντροφος **Καμάλ Χαλίλ** κατέβαινε υποψήφιος στην εργατογειτονιά Ιμπάμπα του Καΐρου στις εκλογές του 2005: *"ο δικαστής ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την καταμέτρηση των ψήφων στην Ιμπάμπα πέταξε τον Καμάλ Χαλίλ και τους αντιπροσώπους του έξω από την αίθουσα και άρχισε να πλαστογραφεί ψήφους. Τρέξαμε στην Ιμπάμπα. Το μόνο πράγμα που μπορούσαμε να σκεφτούμε ήταν πώς θα ορμούσαμε στο κτίριο και θα σώζαμε τις κάλπες. Ενα πλήθος περίπου 2000 ντόπιων συγκεντρώθηκε γύρω από τον Καμάλ Χαλίλ. Ηταν ψηφοφόροι που νοιάζονταν για τις ψήφους τους, κόσμος που ήταν θυμωμένος με ό,τι συνέβαινε. Φωνάζαμε συνθήματα κατά του καθεστώτος. Υπήρχαν καμιά 25αριά στρατιώτες τριγύρω.Παρά τις επανειλημένες προσπάθειες να σταματήσουμε την καλπονοθεία, ο υποψήφιος του κυβερνητικού κόμματος ανακηρύχθηκε νικητής με 2500 ψήφους. Ο Καμάλ Χαλίλ πήρε επισήμως πάνω από 600 ψήφους. Τα πραγματικά ποσοστά είναι άγνωστα".*[3]

Όμως το τι γινόταν στις κορυφές της πολιτικής ήταν το λιγότερο. Ανεξάρτητα συνδικάτα δεν υπήρχαν. Η υποτιθέμενη **Ομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων** λειτουργούσε ως υποκατάστημα του NDP. Σε καμία θέση της δεν μπορούσε να εκλεγεί συνδικαλιστής που δεν ήταν μέλος του NDP.

Ετσι το κόμμα του Μουμπάρακ αποτελούσε ταυτόχρονα ένα δίκτυο χαφιέδων και τραμπούκων που προσπαθούσε να πνίγει τα ξεσπάσματα στη γέννησή τους – και στους χώρους και στις γειτονιές. Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων, στις διαδηλώσεις για τη δημοκρατία που άρχισε να οργανώνει το κίνημα Κιφάγια από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 είναι χαρακτηριστική.

Η συντρόφισσα **Ραμπάμπ** περιέγραφε τη βαρβαρότητα σε μια διαδήλωση τη μέρα που ο Μουμπάρακ υποτίθεται οργάνωνε δημοψήφισμα για το Σύνταγμα:

"Στεκόμασταν στα σκαλιά του Συνδικάτου Τύπου. Εφτασε μια μεγάλη ομάδα ανδρών. Η αστυνομία ήταν κι αυτή εκεί. Τους οδήγησαν προς το μέρος που βρισκόμασταν. Υποχωρούσαμε όλο και περισσότερο. Τα ΜΑΤ μάς απαγόρευσαν να καταφύγουμε μέσα στο συνδικάτα. Οι τραμπούκοι κατέλαβαν ολόκληρες τις σκάλες. Πηδήξαμε από τις σκάλες και πήγαμε προς το γκαράζ. Ο αξιωματικός μάς είπε: "Μείνετε εδώ. Θα σας προστατεύσουμε". Έφεραν μια ομάδα στρατιωτών που μας περικύκλωσαν και άφησαν μόνο ένα μικρό πέρασμα προς τις σκάλες και εκεί άφησαν να περάσουν οι τραμπούκοι μαζί με μια άλλη ομάδα φουσκωτών (πολύ ψηλοί, μυώδεις άντρες, σαν να παίζουν σε κινηματογραφικές ταινίες). Οι στρατιώτες κοιτούσαν ενώ οι άλλοι μας έδερναν αλύπητα. Φωνάζαμε για βοήθεια. Μας έσκισαν τα ρούχα. Ένας δημοσιογράφος βρισκόταν ανάμεσά μας. Τους δήλωσε την ιδιότητά του και τον έδειραν κι αυ-

Απεργοί γιατροί στην πλατεία Ταχρίρ.

τόν. Έπεσα στο έδαφος και σύρθηκα μέχρι που βγήκα έξω από τον κλοιό της αστυνομίας. Οι τραμπούκοι μάς πήραν στο κυνήγι μέχρι το δρόμο Κασρ-ελ-Νιλ".[4] Άλλες διαδηλώτριες βιάστηκαν μέσα στο δρόμο: *"Ενας από τους αξιωματικούς έδειξε μια γυναίκα και είπε: 'Σ'αυτήν'. Οι τραμπούκοι την άρπαξαν. Της έσκισαν τα ρούχα μέχρι που έμεινε σχεδόν γυμνή. Τότε ένας από τους άντρες την έριξε κάτω και ανέβηκε από πάνω της. Κάποιοι άλλοι της κρατούσαν τα χέρια και τα πόδια, ενώ ο άλλος την βίαζε. Η γυναίκα ούρλιαζε. Έβλεπα να συμβαίνουν όλα αυτά από το παράθυρο του Συνδικάτου Τύπου".*[5]

Αυτά τα αποβράσματα ήταν στρατολογημένα από το NDP. Οι αγωνιστές της Αριστεράς και των συνδικάτων τους έβρισκαν μπροστά τους όταν έβγαιναν από το σπίτι τους, όταν οργάνωναν κινητοποιήσεις ή όταν πήγαιναν να ψηφίσουν. Αξίζει λοιπόν να αναλογιστούμε δύο πράγματα. Πρώτον, τι σηματοδότησε η μεγάλη φωτιά στα κεντρικά γραφεία του NDP την Παρασκευή 28 Γενάρη. Ο κόσμος σε όλη την Αίγυπτο έβλεπε να φλέγεται το κέντρο οργάνωσης των βασανιστηρίων, των πολιτικών δολοφονιών, των τραμπουκισμών και των βιασμών και η αστυνομία να δηλώνει αδυναμία. Εκείνη τη στιγμή καιγόντουσαν μαζί και αρκετά από τα δισεκατομμύρια που "επενδύουν" οι Αμερικάνοι εδώ και δεκαετίες. Η επανάσταση είχε ήδη κάνει ένα μεγάλο βήμα προς τα μπρος.

Δεύτερον, ο μηχανισμός του NDP υπέστη τεράστιο κλονισμό. Διάφοροι από τους λούμπεν χαφιέδες το πλήρωσαν ήδη με τη ζωή τους την ώρα της επανάστασης, ενώ στα υψηλότερα κλιμάκια παραιτήθηκαν σχεδόν όλοι. Αν το συνδυάσουμε αυτό με τις απώλειες της αστυνομίας, καταλαβαίνουμε ότι δεν είναι τόσο εύκολο για το καθεστώς να επαναφέρει την προηγούμενη κατάσταση. Ένας μηχανισμός που γκρεμίζεται δεν μπορεί να ξαναφτιαχτεί μέσα σε λίγες μέρες. Για να καταγραφεί ένα από τα πιο όμορφα γυρίσματα της ιστορίας, να σημειώσουμε ότι η Ραμπάμπ, η αγωνίστρια που περιέγραφε παραπάνω τις φρικιαστικές σκηνές με τους τραμπούκους, ήταν ο πρώτος άνθρωπος που έβγαλε στον αέρα το αγγλόφωνο Αλ-Τζαζίρα τη στιγμή που έπεσε ο Μουμπάρακ για να πανηγυρίσει.

Το ένα πόδι επιβίωσης του καθεστώτος λοιπόν ήταν οι μηχανισμοί καταστολής – αστυνομία, ειδικές δυνάμεις και οι παρακρατικές συμμορίες του NDP. Το δεύτερο και σημαντικότερο ήταν η βοήθεια που έπαιρνε από τις ΗΠΑ. Κατά μέσο όρο η Αίγυπτος από το 1979 μέχρι σήμερα παίρνει δύο δισεκατομμύρια δολάρια φανερή βοήθεια το χρόνο. Η Αίγυπτος δέχεται τη δεύτερη μεγαλύτερη αμερικάνικη βοήθεια. Προηγείται μόνο το Ισραήλ. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των χρημάτων είχαν σαν αποδέκτη τον αιγυπτιακό στρατό. Το 2010 για παράδειγμα 1,3 δισ. πήγε για οπλικά συστήματα και 250 εκατομμύρια σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Ο αιγυπτιακός καπιταλισμός δεν είναι απλώς υποταγμένος από δουλικότητα στην αμερικάνικη πολιτική. Έχει δέσει την τύχη του μαζί της. Αφενός γιατί η υπερδύναμη εξασφαλίζει τη σταθερότητα της περιοχής, αφετέρου γιατί ή εξωτερική βοήθεια λειτουργεί και σαν καύσιμο για την οικονομία. Ο στρατός διατηρεί ακόμη έναν ισχυρό κρατικοκαπιταλιστικό τομέα: *"Εχει στην κατοχή του εργοστάσια λιπασμάτων και χημικών, έναν τεράστιο αριθμό ακινήτων, εταιρείες κατασκευής δρόμων, εργοστάσια που φτιάχνουν ηλεκτρικά είδη, ρούχα και πολλά άλλα. Έχουν πολλαπλά συμφέροντα σε τομείς όπως το εμφιαλωμένο νερό, η κτηνοτροφία, η οικοδομή – πράγματα πολύ μακριά από τις συνηθισμένες στρατιωτικές βιομηχανίες".*[6]

Οι Αμερικάνοι προσπάθησαν σε διάφορες στιγμές να σπρώξουν το καθεστώς σε κάποια φιλελεύθερα ανοίγματα – σίγουρα στην οικονομία αλλά και στην πολιτική. Έβαζαν φρένο όμως όταν

Πλατεία Ταχρίρ

έβλεπαν μπροστά τους τη δυναμική της διαρκούς επανάστασης, ακόμη κι αν δεν είχαν διαβάσει Τρότσκι. Για παράδειγμα, στις εκλογές του 2005 (επί προεδρίας **Τζορτζ Μπους**) ο Μουμπάρακ είχε αναγκαστεί να δώσει περισσότερο χώρο στην Αντιπολίτευση. Κατέληξε με 88 εκλεγμένους Αδελφούς Μουσουλμάνους που κατέβηκαν ως ανεξάρτητοι. Το αποτέλεσμα ήταν το 2010 (επί προεδρίας Ομπάμα) ο Μουμπάρακ να προχωρήσει σε μεγαλύτερη καταστολή και στις εκλογές να επανεκλεγεί μόνο ένας απο τους 88 βουλευτές.

Οι νεκροθάφτες της τυραννίας

Συνέβαινε όμως και κάτι βαθύτερο. Σε κάθε βήμα "φιλελευθεροποίησης" η εργατική τάξη έκανε τη δυναμική εμφάνισή της. Τα μικρά ανοίγματα στην "ελευθερία του λόγου" στα μέσα της δεκαετίας του 2000 οδήγησαν στο ξέσπασμα της εργατικής αυτενέργειας. Οι διαδρομές που ακολούθησε αυτή η διαδικασία ήταν πολλές και διαφορετικές. Ας δούμε ένα ενδιαφέρον παράδειγμα. Το 2005 το κίνημα για τη δημοκρατία και το άνοιγμα της συζήτησης για το Σύνταγμα έβγαλε τους δικαστές και τους δικηγόρους στο δρόμο. Το 2006 οι δικαστές που διεκδικούσαν να σταματήσει το καθεστώς να παρεμβαίνει στη Δικαιοσύνη συγκρούστηκαν με τα ΜΑΤ στο κέντρο του Καΐρου. Ένα ζήτημα – όχι το κύριο – εκείνου του κινήματος ήταν η αποφυλάκιση του **Αϊμάν Νουρ**. Ο Νουρ, ηγέτης του κόμματος "Το Αύριο" (αλ Γαντ), είχε φυλακιστεί στις αρχές του 2005 γιατί ασκούσε κριτική στον Μουμπάρακ. Στην Αίγυπτο θεωρούταν νεο-φιλελεύθερος και δυτικόφιλος. Μάλιστα ο Μπους ζήτησε δημόσια την αποφυλάκιση του Νουρ το 2007. Αν κοίταζε κανείς σαν φωτογραφία το κίνημα των δικαστών, θα μπορούσε να πιστέψει ότι υπερασπίζουν έναν αμερικανόφιλο πολιτικό. Όμως σε λίγο ο συνδικαλισμός των δικαστών έδωσε τη σκυτάλη στο συνδικαλισμό των εργατών της **Μαχάλα αλ-Κούμπρα**, που έγινε η αρχή για το κύμα συνδικαλισμού και απεργιών που ακολούθησε τα επόμενα χρόνια.[7] Κάθε παραπέρα άνοιγμα προς φιλελεύθερα πειράματα, τόσο περισσότερο θα σηκωνόταν το καπάκι της ανυπακοής στους εργατικούς χώρους. Αν μπορούσε να είναι κανείς στο μυαλό της **Κοντολίζας Ράις** εκείνη την περίοδο ίσως άκουγε: "Ζήτησα φιλελεύθερους και μου ήρθαν εργάτες". Σε ακόμη ένα απολαυστικό γύρισμα της ιστορίας, ο "αμερικανόφιλος" Αϊμάν Νουρ πριν από μερικές μέρες δήλωσε ότι η εποχή του Καμπ Ντέιβιντ τελείωσε και η Αίγυπτος πρέπει να αναθεωρήσει την ειρηνευτική συνθήκη με το Ισραήλ.

Και αργότερα, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να ρίξουν γέφυρες με τμήματα της Αντιπολίτευσης. Προσπαθούσαν για παράδειγμα να μην χάσουν επαφή με τα δίκτυα των μπλόγκερ που διεκδικούσαν δημοκρατικές ελευθερίες. Όμως οι κοινωνικές διαδικασίες στο έδαφος πήγαιναν σε άλλη κατεύθυνση και οι μπλόγκερ διάλεξαν την απεργία της Μαχάλα σαν σύμβολο του αγώνα τους. Το διαδικτυακό "κίνημα της 6ης Απριλίου" οργανώθηκε σε αλληλεγγύη με την απεργία που κήρυξαν οι κλωστοϋφαντουργοί στις 6 Απρίλη 2008.

Αυτό που αποδεικνυόταν μέρα με τη μέρα όλη την περασμένη δεκαετία ήταν ότι ο αγώνας για τη δημοκρατία δεν μπορεί να διαχωριστεί από τον αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλισμό, και οι δυο μαζί δεν μπορούν να διαχωριστούν από το συνολικό αγώνα για την κοινωνική δικαιοσύνη. Η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης του Λέον Τρότσκι βρίσκει την πιο δυνατή της έκφραση στην περίπτωση της Αιγύπτου. Μόνο όταν μπαίνει επικεφαλής η εργατική τάξη αυτός ο αγώνας μπορεί να δοθεί με επιτυχία,

γιατί αφενός είναι η τάξη που δεν έχει κανένα λόγο να συμβιβαστεί σε κανένα επίπεδο, αφετέρου έχει τη δύναμη για να επιβάλει αυτή τη συνολική αλλαγή και να αναδιοργανώσει την κοινωνία προς όφελος όλων των καταπιεσμένων.

Δημοκρατία στην Αίγυπτο θα σημάνει άμεση διάλυση του αμερικανο-αιγυπτιο-ισραηλινού τριγώνου. Θα σημάνει ταυτόχρονα ότι θα μπει επί τάπητος η λύση του κοινωνικού ζητήματος, της μαζικής φτώχειας στις πόλεις και στην ύπαιθρο. Αυτό σημαίνει σύγκρουση με τους καπιταλιστές, τους γαιοκτήμονες και το στρατό. Με άλλα λόγια σημαίνει ότι δεν μπορεί να μπει κανένα ενδιάμεσο στάδιο μέχρι το σοσιαλισμό.

Νέα συνδικάτα

Αυτή η δυναμική είναι ολοφάνερη μέσα στην πορεία των σημερινών γεγονότων. Οι εργάτες και όλοι οι φτωχοί άνθρωποι που έδωσαν τη μάχη της Ταχρίρ και όλων των άλλων "Ταχρίρ" σε όλη την Αίγυπτο δεν έριξαν τον Μουμπάρακ για να γυρίσουν σπίτια τους. Τον έριξαν για να έχουν ακόμη μεγαλύτερες δυνατότητες να αλλάξουν πραγματικά τις ζωές τους. Όπως εξηγεί ο **Χοσάμ Χαμαλάουϊ**, από τους Επαναστάτες Σοσιαλιστές της Αιγύπτου: *"Άρχισαν τις απεργίες επειδή δεν μπορούσαν πλέον να ταΐσουν τις οικογένειές τους. Έχουν γεμίσει αυτοπεποίθηση από την πτώση του Μουμπάρακ και δεν μπορούν να γυρίσουν στα παιδιά τους και να τους πουν ότι ο στρατός υποσχέθηκε να δώσει φαΐ και δικαιώματα αλλά κανείς δεν ξέρει σε πόσους μήνες"*.[8] Και σ'αυτήν την προσπάθεια οι εργάτες δεν καθυστέρησαν ούτε μια μέρα. Οι απεργίες που ανάγκασαν τον Μουμπάρακ να φύγει με ελικόπτερο δεν σταμάτησαν την επόμενη. Αντίθετα, απλώθηκαν. Αν οι επαναστάσεις είναι το πανηγύρι των καταπιεσμένων, αυτό το πανηγύρι κλιμακώνεται αυτές τις μέρες στην Αίγυπτο. Οι φοιτητές ξαναζωντανεύουν τους συλλόγους τους, καθαίρεσαν τα ΔΣ και πάνε για ελεύθερες εκλογές τον Απρίλη.[9] Οι μαθητές, στις 27 Φλεβάρη, την πρώτη μέρα που γύρισαν στα σχολεία, έκαναν διαδήλωση στο Κάιρο υπέρ της επανάστασης και για καλύτερη παιδεία.[10]

Ο κόσμος φτιάχνει συνδικάτα παντού. Ξηλώνει τους χαφιέδες του καθεστώτος από όλους τους εργατικούς χώρους. Οι δικηγόροι διέλυσαν το ΔΣ του Συλλόγου τους και άσκησαν δίωξη στον εγκάθετο πρόεδρο. Οι εργαζόμενοι στον κινηματογράφο κάνουν απεργία και κατάληψη στο συνδικάτο κυνηγώντας τον επικεφαλής ο οποίος πριν πέσει ο Μουμπάρακ είχε καταγγείλει τους διαδηλωτές της Ταχρίρ. Την ίδια ώρα ο κόσμος ξηλώνει όλους τους κυβερνήτες των επαρχιών που είχαν διοριστεί από τον Μουμπάρακ. Αγωνιστές συνδικαλιστές από διάφορους χώρους πολιόρκησαν τα γραφεία της κίτρινης Ομοσπονδίας και έψαχναν να βρουν τον πρόεδρο **Μεγκαουέρ**, τον αρχιτραμπούκο συνδικαλιστή του Μουμπάρακ. Οι δημοσιογράφοι πήραν τον έλεγχο του κτιρίου του συνδικάτου και κλείδωσαν απ'έξω τους καθεστωτικούς. Τις ίδιες μέρες απλωνόταν η απεργία στις τράπεζες, στο δημόσιο και στην εκπαίδευση. Καλλιτέχνες και συγγραφείς διαδήλωσαν ενάντια στον Υπουργό Πολιτισμού. Οι εργάτες και οι εργάτριες της Μαχάλα ξαναβγήκαν σε απεργία στα τέλη Φλεβάρη.

Μια από τις σημαντικότερες κινήσεις έγινε στις 30 του Γενάρη, με πρωτοβουλία των Επαναστατών Σοσιαλιστών. Συνδικαλιστές βάσης από δεκάδες χώρους συναντήθηκαν, συζήτησαν για το συντονισμό και εξέδωσαν μια διακήρυξη με τα αιτήματα κοινής πάλης. Τα οικονομικά αιτήματα μπαίνουν μαζί με το κάλεσμα για να διαλυθεί παντού το "συνδικαλιστικό" παρακράτος του Μουμπάρακ.[11]

Το ισοζύγιο δυνάμεων είναι τέτοιο ώστε ο στρατός προς το παρόν ζητάει "ευγενικά" από τους απεργούς να σταματήσουν τις απεργίες γιατί βλάπτουν την οικονομία. Οι όψιμοι επαναστάτες της μεσαίας τάξης που τόσα χρόνια δεν κούνησαν το δάχτυλό τους ενάντια στον Μουμπάρακ, τώρα λένε στους εργάτες να μην βιάζονται, να μην περιμένουν η ζωή τους να καλυτερέψει μέσα σε λίγες μέρες, να σεβαστούν το στρατό και να δώσουν χρόνο στην κυβέρνηση που θα προκύψει μετά τις εκλογές. Οι εργάτες δεν φαίνεται να ακούνε. Ενώ η δική μας πλευρά βρίσκεται στην επίθεση, οι απέναντι είναι ζαλισμένοι. Οι μπάτσοι είναι απασχολημένοι με το να καίνε έγγραφα για να γλιτώσουν τις διώξεις για τους βασανισμούς τους. Μερικά μικρά περιστατικά είναι αποκαλυπτικά: όταν η στρατονομία άνοιξε πυρ στα τέλη Φλεβάρη ενάντια σε διαδηλωτές, η ηγεσία του στρατού βγήκε γρήγορα να τη μαζέψει και να ζητήσει συγγνώμη. Τις ίδιες μέρες ένα στρατιωτικό όχημα τράκαρε κατά λάθος με ένα αυτοκίνητο στο Κάιρο και λίγο έλειψε να ξεσπάσουν ταραχές και να λιντσαριστούν οι στρατιωτικοί.

Μαζί με τα συνδικάτα, ξαναστήνεται και η Αριστερά στα πόδια της. Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές για χρόνια ήταν αναγκασμένοι να εμφανίζονται με την κάλυψη ενός "Κέντρου Σοσιαλιστικών Σπουδών". Τώρα πουλάνε την εφημερίδα τους ανοιχτά και παίρνουν την πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός κόμματος που θα στεγάσει τους πρωτοπόρους συνδικαλιστές βάσης και την επαναστατική Αριστερά, με τίτλο "**Εργατικό Δημοκρατικό Κόμμα**".

Τίποτα δεν μας εγγυάται ότι η διαδικασία που έχει ανοίξει θα φτάσει στο τέλος της. Το καθεστώς που κυβερνάει την Αίγυπτο τις τελευταίες δεκαετίες θα παλέψει με νύχια και με δόντια να μείνει στην εξουσία, ακόμη και χωρίς τον Μουμπάρακ. Όμως χρειάζεται να είμαστε σίγουροι ότι αυτό δεν θα κριθεί μέσα στις επόμενες μέρες. Ολα τα λουλούδια της αιγυπτιακής κοινωνίας αυτή τη στιγμή ανθίζουν και η αντίπαλη πλευρά θα χρειαστεί υπεράνθρωπη προσπάθεια για να τα ποδοπατήσει.

Παλαιστίνη, ο δρόμος για την απελευθέρωση

Ολόκληρη αυτή η επαναστατική διαδικασία που εξελίσσεται στην Αίγυπτο δεν μπορεί να περιοριστεί στα εθνικά πλαίσια μίας και μόνο χώρας.

Την Άνοιξη του 2009 γράφαμε σε αυτό το περιοδικό ότι τα αραβικά καθεστώτα είναι σε πανικό και ότι το αποτέλεσμα του πολέμου στη Γάζα ανατρέπει τα δεδομένα σε βάρος τους. Συγκεκριμένα για την Αίγυπτο λέγαμε ότι *"υπήρξε το μοναδικό καθεστώς που προσπάθησε να μην κάνει βήμα πίσω στη φιλο-ισραηλινή στάση. Είναι ακριβώς εκεί όμως που οι κλυδωνισμοί είναι βαθύτεροι. Η στάση του Μουμπάρακ που διατηρούσε κλειστό το σύνορο της Ράφαχ, τον έκανε συνένοχο στους θάνατους των Παλαιστίνιων. Η κρίση του καθεστώτος όμως δεν εκφράζεται πλέον μόνο στον ηθικό του ξεπεσμό, αλλά στην αδυναμία του να ελέγξει τη δράση της εργατικής τάξης"*.[12]

2009, "Μέρες Σοσιαλισμού" στο Κάιρο, ομιλητής ο Κρις Χάρμαν.

Ορισμένοι για να καθησυχάσουν τον εαυτό τους ισχυρίζονται πως η επανάσταση στην Αίγυπτο δεν έχει καμία σχέση με το Παλαιστινιακό ζήτημα και δεν θα επηρεάσει την αμερικάνικη κυριαρχία στην περιοχή. Ας κοιτάξουν λίγο καλύτερα τις ισραηλινές εφημερίδες οι οποίες βρίσκονται σε παροξυσμό. Ο **Αμίρ Χαζρόνι**, στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας **Μααρίβ**, έγραψε ότι τώρα αποδεικνύεται πόσο λάθος είναι που οι Μεγάλες Δυνάμεις εγκατέλειψαν τις αποικίες τους μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.[13] Ένας από τους βασικούς αρθρογράφους της **Χααρέτζ**, ο **Άρι Σαβίτ**, τελείωνε το άρθρο του – πριν ακόμη παραιτηθεί ο Μουμπάρακ – εκτιμώντας ότι αν ο Ομπάμα *"δεν αλλάξει στάση, θα μείνει στην ιστορία ως ο αμερικανός πρόεδρος που διέλυσε την αμερικάνικη αυτοκρατορία με τα ίδια του τα χέρια"*.[14]

Ούτως ή άλλως και στο εσωτερικό της αιγυπτιακής επανάστασης, η διεθνής διάσταση ήταν παρούσα από την αρχή. Ο Μουμπάρακ ήταν πάντα "ο σκύλος των Αμερικάνων" και οι Αιγύπτιοι δεν είναι ανάγκη να καίνε αμερικάνικες σημαίες και ισραηλινές για να δηλώσουν τη διάθεσή τους. Οι έρευνες που έχουν κάνει τα ίδια τα αμερικάνικα ιδρύματα δείχνουν τα συντριπτικά ποσοστά. Το 92% των Αιγύπτιων κατατάσσει τις ΗΠΑ στα δύο πιο επικίνδυνα κράτη του κόσμου και το 90% βάζει το Ισραήλ στην ίδια δυάδα. Το 86% δηλώνει ότι το Ιράν έχει δικαίωμα να προχωρήσει το πυρηνικό του πρόγραμμα.[15] Το γύρο του διαδικτύου έχει κάνει εξάλλου βίντεο από την πλατεία Ταχρίρ στις 18 Φλεβάρη, όπου τουλάχιστον δύο εκατομμύρια διαδηλωτές ενώ πανηγυρίζουν την πτώση του Μουμπάρακ, φωνάζουν συντονισμένα: "Στην Ιερουσαλήμ θα βαδίσουμε – Μάρτυρες κατά εκατομμύρια".[16] Οι εργάτες που ξεκίνησαν την απεργία στο φυσικό αέριο διεκδικούσαν όχι μόνο αυξήσεις, αλλά και να σταματήσει η εξαγωγή στο Ισραήλ.

Αυτό που συμβαίνει μπροστά στα μάτια μας είναι ότι γκρεμίζεται ολόκληρο το οικοδόμημα του Καμπ Ντέιβιντ και των Συμφωνιών του Όσλο. Για το Ισραήλ είναι ανοιχτό το ενδεχόμενο το ρολόι της ιστορίας να γυρίσει πριν από το 1979 και να χάσει ό,τι ως τώρα θεωρούσε σταθερό.

Οι εξελίξεις στην Αίγυπτο είναι ασύγκριτα το σημαντικότερο γεγονός που αλλάζει τις ισορροπίες. Όμως αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη διάσταση αν λάβουμε υπόψιν και εξελίξεις που ήδη συνέβαιναν. Το Γενάρη η **Χεζμπολάχ** απέσυρε τους υπουργούς της από την κυβέρνηση **Χαρίρι** στο Λίβανο και τον οδήγησε σε παραίτηση. Και ενώ όλοι περίμεναν ότι ο Χαρίρι θα ξανασχημάτιζε κυβέρνηση με διαφορετικές ισορροπίες, η Χεζμπολάχ κατάφερε να εκλέξει πρωθυπουργό τον **Νατζίμπ Μικάτι**. Πέντε χρόνια μετά την λεγόμενη "Επανάσταση των Κέδρων" και τέσσερα μετά την ισραηλινή εισβολή και τους βομβαρδισμούς της Βηρυτού, η Χεζμπολάχ αντί να βρίσκεται στη γωνία ελέγχει την κυβέρνηση του Λιβάνου και ένας "φιλο-Σύριος" βρίσκεται στη θέση του πρωθυπουργού.

Το Ισραήλ απείλησε ότι θα βομβαρδίσει ξανά στο Λίβανο και ο **Νασράλλα** απευθυνόμενος από την τηλεόραση στον κόσμο είπε: *"Λέω στους μαχητές της Αντίστασης: Να είστε έτοιμοι για τη μέρα που θα αρχίσουν πόλεμο κατά του Λιβάνου. Η ηγεσία της Αντίστασης μπορεί να σας ζητήσει να ηγηθείτε και να πάρετε τον έλεγχο της Γαλιλαίας (της Δυτικής Όχθης)"*.[17]

Πάνω σ'αυτά ήρθαν οι αποκαλύψεις των εγγράφων της Παλαιστινιακής Αρχής από το αλ-Τζαζίρα και έσπασαν και τις τελευταίες αυταπάτες για το τι σημαίνει "ειρηνευτική διαδικασία". Πίσω από την πλάτη των Παλαιστίνιων, η ηγεσία της **Φατάχ** συνομιλούσε με τους Ισραηλινούς λέγοντας τους ότι δεν τους ενδιαφέρει αν θα γυρίσουν οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες, ότι είναι διατεθειμένη να τους χαρίσει τη μεγαλύτερη Ιερουσαλήμ που φαντάζονται, να αποδεχθεί τεράστιους ισραηλινούς οικισμούς. Η ξεφτίλα τους έφτανε μέχρι να συνεννοούνται με τους Ισραηλινούς για το ποιους αγωνιστές – της ίδιας της Φατάχ – θα εξολοθρεύσουν.[18] Η κυβέρνηση του Σαλάμ Φαγιάντ διαλύθηκε. Παραιτήθηκε ο Παλαιστίνιος διαπραγματευτής **Σαέμπ Ερεκάτ**, αγαπημένος του Ισραήλ από την εποχή του Όσλο. Ο **Μαχμούντ Αμπάς** έχει ήδη τελειώσει και γι'αυτό ανοίγει η μάχη της διαδοχής στη Φατάχ. Οι Ισραηλινοί είναι σίγουροι ότι τέτοιους πουλημένους δεν πρόκειται να ξαναβρούν.

Το Ισραήλ βρίσκεται φορτωμένο με την ήττα στο Λίβανο το 2006, με την αποτυχία του να σταματήσει τον έλεγχο της Χαμάς στη Γάζα με τους βομβαρδισμούς του 2009 και το σπάσιμο του παραδοσιακού δεσμού με την Τουρκία, ειδικά μετά την ματοβαμμένη πειρατεία στο "**Μαβί Μαρμαρά**". Και τώρα, μετά από πολύ καιρό νιώθει εντελώς απομονωμένο και βλέπει μπροστά του την προοπτική να βρεθεί περικυκλωμένο. Οι αντιφάσεις του κινούνται στα όρια. Οι Άραβες σύμμαχοί του βρίσκονται στη στιγμή που απαιτούν πάση θυσία να προχωρήσει η ειρηνευτική διαδικασία, να φανεί ότι το Ισραήλ κάνει ένα βήμα πίσω για να μπορούν να πείσουν τον κόσμο να κάτσει ξανά ήσυχος. Ακόμη και ο βασιλιάς **Αμπντάλλα** της Ιορδανίας σκληραίνει τα λόγια του ζητώντας από την ΕΕ να γίνει πιο αυστηρή κατά του Ισραήλ.[19] Αν ο πόλεμος στη Γάζα ανάγκασε όλα τα καθεστώτα της περιοχής να κάνουν ένα βήμα πίσω στις σχέσεις του με το Ισραήλ, οι επαναστάσεις πιέζουν για άλματα.

Αντίστροφα όμως το Ισραήλ, ακριβώς γιατί πιέζεται, δεν μπορεί να κάνει ούτε βήμα πίσω. Ο **Νετανιάχου**, την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, απειλεί ότι δεν θα στείλει ούτε έναν γραμματέα εκπρόσωπο στη συνάντηση του Κουαρτέτου (ΟΗΕ, ΕΕ, ΗΠΑ, Ρωσία) για τη Μέση Ανατολή.[20] Ενώ τις τελευταίες μέ-

ρες του Φλεβάρη ισραηλινά μαχητικά βομβάρδισαν ξανα τη Γάζα.

Είχε προηγηθεί στις 18 Φλεβάρη κατάθεση ψηφίσματος στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κατά των νέων εποικισμών του Ισραήλ, το οποίο δεν πέρασε φυσικά λόγω του σταθερού βέτο των ΗΠΑ. Όμως οι υπόλοιπες Μεγάλες Δυνάμεις το υπερψήφισαν. Ακόμη και η **Μέρκελ**, όταν ο Νετανιάχου την πήρε τηλέφωνο για να της παραπονεθεί, του έβαλε τις φωνές: *"Δεν έχεις κάνει τίποτα για να προχωρήσει η ειρήνη".*[21] Το εσωτερικό πολιτικό σκηνικό στο Ισραήλ ζητάει αίμα, την ώρα που οι διεθνείς προστάτες του έχουν ανάγκη να το παίζει "περιστερά".

Σε αυτό το πλαίσιο είναι πιο κατανοητό πόσο μεγάλη σφαλιάρα είναι για την ελληνική κυβέρνηση, τον ελληνικό αλλά και τον ελληνοκυπριακό καπιταλισμό η επανάσταση στην Αίγυπτο. Παπανδρέου, Σαμαράς και Καρατζαφέρης νόμιζαν ότι είχαν ανακαλύψει το νέο ελ-Ντοράντο στα κοιτάσματα της Μεσογείου και ανταγωνίζονταν μεταξύ τους ποιος είναι πιο φιλο-ισραηλινός. Η θέσπιση της **Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης** (**ΑΟΖ**) και η συνεργασία με το Ισραήλ για τη εκμετάλλευση των κοιτασμάτων παρουσιαζόταν σαν το μεγάλο σχέδιο που θα φέρει και έσοδα και θα κλέψει τη θέση της Τουρκίας στη σκακιέρα της περιοχής. Η κυβέρνηση Παπανδρέου υποδέχθηκε στην Ελλάδα το τελευταίο διάστημα τον αρχηγό του ισραηλινού στόλου – τον χασάπη που οργάνωσε τις δολοφονίες των ακτιβιστών στο Μαβί Μαρμαρά – τον **Αβιγκντορ Λίμπερμαν**, το πιο ακροδεξιό και ρατσιστικό στοιχείο της ισραηλινής κυβέρνησης, και τον ίδιο τον Νετανιάχου πριν λίγους μήνες. Οι ελληνο-ισραηλινοί εναγκαλισμοί φτάνουν σε σημείο παράκρουσης. Ο Παπανδρέου και ο Νετανιάχου σχημάτισαν ήδη "κοινό υπουργικό συμβούλιο" που θα συνεδριάσει τους επόμενους μέρες λες και η Ελλάδα και το Ισραήλ αποτελούν "αδελφές-χώρες".

Ο λόγος του Σαμαρά στη Βουλή στα τέλη Γενάρη μοιάζει σήμερα με κακόγουστο αστείο:

"Σήμερα, από το επίσημο αυτό βήμα της Βουλής προτείνω να προχωρήσουμε άμεσα στην θέσπιση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, της ΑΟΖ. Και στη συνέχεια να την οριοθετήσουμε. Με όσες παράκτιες χώρες της περιοχής έχουν επικάλυψη μαζί μας κι είναι έτοιμες να το κάνουν. Η Κύπρος το έκανε ήδη με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και το Λίβανο. Εμείς μπορούμε να το κάνουμε άμεσα με την Κύπρο και να το προωθήσουμε με την Αίγυπτο και την Λιβύη". Αυτά τα μεγαλεπήβολα λεγόντουσαν πριν την ανατροπή του Μουμπάρακ και πριν ξεσπάσει η επανάσταση στη Λιβύη.

Κομμάτι του περιτυλίγματος είναι και η κατακόρυφη αύξηση της ροής των ισραηλινών τουριστών στην Ελλάδα φέτος το καλοκαίρι που θα προέλθει από τη σύσφιξη των σχέσεων. Ας περιμένουν οι ξενοδόχοι στα ελληνικά νησιά τους τουρίστες, την ώρα που η περιοχή θα φλέγεται. Να ξέρουν όμως ότι αν είναι επιστρατευμένοι, δεν θα μπορέσουν να έρθουν.

"*Ο δρόμος προς την Ιερουσαλήμ περνάει μέσα από το Κάιρο*". Αυτό είναι μια αλήθεια που ίσχυε πάντα. Η απελευθέρωση της Παλαιστίνης δεν ήταν δυνατόν να έρθει από την πάλη των Παλαιστίνιων απομονωμένων. Η πολιτική γεωγραφία της περιοχής, οι γραμμές που χωρίζουν τις αραβικές χώρες πάνω στον χάρτη, δεν είναι παρά το αποτέλεσμα της μοιρασιάς που έκαναν οι ιμπεριαλιστές μετά τους δύο παγκόσμιους πολέμους. Η προοπτική για τον αραβικό κόσμο είναι να σπάσει όλα αυτά τα σύνορα, ανατρέποντας τις δυναστείες και τις χούντες. Και μαζί τους να ανατρέψει το τελευταίο απομεινάρι της δυτικής αποικιοκρατίας, το κράτος του Ισραήλ. Η διαρκής επανάσταση στη Μέση Ανατολή έχει μπροστά της ολόκληρο αυτό το καθήκον. Μια σοσιαλιστική Μέση Ανατολή θα σημάνει το σάρωμα όλων των συνόρων. Ο Κρις Χάρμαν έγραφε πριν από τέσσερα χρόνια ότι *"πρέπει να επαναλαμβάνουμε ξανά και ξανά: δεν μπορεί να επιτευχθεί νίκη ενάντια στον ιμπεριαλισμό σε καμία χώρα μόνο με αγώνα σε αυτή τη χώρα, ούτε νίκη κατά του Σιωνισμού με αγώνα που περιορίζεται μόνο στην Παλαιστίνη... Μια επαναστατική τομή στον αραβικό κόσμο παραμένει η προϋπόθεση ώστε το κράτος του Ισραήλ να αντιμετωπίσει μια πρόκληση τέτοιου είδους ώστε ο Σιωνισμός να λυγίσει. Κάτι τέτοιο δεν έχει συμβεί ακόμα".*[22] Κι όμως τώρα συμβαίνει. ■

1. Τάρικ Άλι, "This is an Arab 1848. But US hegemony is only dented", *Guardian,* 22 Φλεβάρη 2011.
2. Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς, *Ομιλία στην Κομμουνιστική Λίγκα,* Μάρτης 1850.
3. "Ακύρωσαν την εκλογή ενός αγωνιστή στην Αίγυπτο", *Εργατική Αλληλεγγύη,* 696, 23 Νοέμβρη 2005.
4. "Police and ruling party thugs in Egypt attack democracy demonstrators during article 76 referendum", *Socialist Worker Online* (Λονδίνο), 28 Μάη 2005.
5. στο ίδιο.
6. Eric Westervelt, "For Egyptians, trust is key as army takes lead", *NPR,* 14 Φλεβάρη 2011.
7. Δείτε το άρθρο: "Οι Δικτατορίες καταρρέουν" στο παρόν περιοδικό.
8. Χοσάμ Χαμαλάουϊ, "Η νικηφόρα επανάσταση", *Εργατική Αλληλεγγύη,* 955, 16 Φλεβάρη 2011.
9. Mohamed Habib, "Egyptian universities' student unions dissolved", *Al-ahram Online Beta,* 27 Φλεβάρη 2011.
10. http://www.arabawy.org/2011/02/28/school-students-march/
11. Μπορείτε να διαβάσετε ολόκληρη τη διακήρυξη και τους χώρους από όπου προέρχονται οι συνδικαλιστές, στο "Ελευθερία και Κοινωνική Δικαιοσύνη. Τα αιτήματα των εργατών στην επανάσταση", *Εργατική Αλληλεγγύη,* 956, 23 Φλεβάρη 2011.
12. Νίκος Λούντος, "Η Μέση Ανατολή μετά τη Γάζα", *Σοσιαλισμός από τα Κάτω,* Νο73 (Μάρτης-Απρίλης 2009), σ.27.
13. Αναφέρεται στο Neve Gordon, "Israeli media 'fears' the new Egypt", *Al Jazeera Opinion sadas.*
14. Ari Shavit, "Obama's betrayal / As goes Mubarak, so goes U.S. Might", *Haaretz,* 31 Γενάρη 2011.
15. "2010 Poll: Egyptians dislike Obama, see U.S./Israel as 'threats', want clergy more political", *Huffington Post,* 3 Φλεβάρη 2011.
16. http://tinyurl.com/6339m45
17. http://ziomania.com/articles2011/02/17.html.
18. http://english.aljazeera.net/palestinepapers/
19. "Jordan urges EU to pressure Israel to desist harmful 'unilateral actions'". *Haaretz,* 27 Φλεβάρη 2011.
20. Κύριο άρθρο στο ίδιο τεύχος της *Haaretz.*
21. Barak Ravid, "Netanyahu wary of new international efforts in peace process", στο ίδιο.
22. Chris Harman, "Hizbollah and the war Israel lost", *International Socialism*

Όπως κάθε επανάσταση στην ιστορία της ανθρωπότητας που άλλαξε την κοινωνία, οι επαναστάσεις στην Αίγυπτο, στην Τυνησία, στη Λιβύη δεν θα μπορούσαν να είχαν φέρει τέτοιες κοσμοϊστορικές αλλαγές αν οι γυναίκες, το πιο καταπιεσμένο κομμάτι της κοινωνίας σε Ανατολή και Δύση, δεν είχαν βγει στην πρώτη γραμμή.

Οι γυναίκες μπροστά!

Παρά την λογοκρισία και την προπαγάνδα κανείς δεν μπόρεσε να κρύψει την παρουσία των γυναικών. Οι εικόνες που πλημμύρισαν τα κανάλια και τις εφημερίδες ήταν γεμάτες από γυναίκες, νεαρά κορίτσια, ηλικιωμένες, ολόκληρες οικογένειες που βρισκόταν από τις πρώτες μέρες και νύχτες στην πλατεία Ταχρίρ της Αιγύπτου, που πανηγυρίζοντας και τραγουδώντας ζητούσαν την άμεση παραίτηση του Μουμπάρακ. Οι γυναίκες όλων των ηλικιών ξενυχτούσαν στην πλατεία δίπλα στους άνδρες, συμμετείχαν στις συζητήσεις, κρατούσαν οδοφράγματα, πάλευαν με την αστυνομία.

Οι εκατοντάδες εικόνες των γυναικών της Αιγύπτου που πρωτοστατούν στην επανάσταση που έδιωξε τον Μουμπάρακ καταρρίπτουν την στερεότυπη εικόνα για τη γυναίκα στον αραβικό κόσμο, που θέλει να την παρουσιάζει υποταγμένη, κρυμμένη πίσω από τη μαντίλα της, παθητικό υποχείριο του Ισλάμ. Οι γυναίκες της Αιγύπτου απέδειξαν για άλλη μία φορά ότι δεν είναι μόνο τα θύματα της δικτατορίας του Μουμπάρακ και της κρίσης αλλά και υποκείμενα αλλαγής της κοινωνίας.

Αυτή η εικόνα δεν έπεσε από τον ουρανό. Είναι αποτέλεσμα μίας μακράς περιόδου ανυπακοής που ξέσπασε είτε με αφορμή τον πόλεμο στο Ιράκ είτε με αφορμή τη μάχη για αυξήσεις και για τη δημιουργία ελεύθερου συνδικαλισμού κόντρα στα ελεγχόμενα από το Μουμπάρακ συνδικάτα.

Οι γυναίκες αποτελούν το 20% του εργατικού δυναμικού της Αιγύπτου. Απασχολούνται κυρίως στη γεωργία, στην εκπαίδευση, στο δημόσιο τομέα. Το 5% των εργαζόμενων γυναικών απασχολούνται στη βιομηχανία. Οι μισθοί τους είναι αισθητά πιο χαμηλοί, ιδιαίτερα στην υφαντουργία που απασχολεί μεγάλο αριθμό γυναικών. Περισσότερες γυναίκες συγκεντρώνονται στις πιο κακοπληρωμένες και ανειδίκευτες θέσεις εργασίας. Οι εργαζόμενες στην υφαντουργία Μανσούρα Εσπάνα έπαιρναν λιγότερο από 11 λίρες το μήνα. Αυτό ήταν το τίμημα που πλήρωσε η εργατική τάξη της Αιγύπτου για το «οικονομικό θαύμα» που έφτασε την κερδοφορία των καπιταλιστών στο 180%, την ίδια στιγμή που βύθισε την πλειοψηφία των κατοίκων της χώρας στη φτώχεια, με μεγαλύτερα θύματα τις γυναίκες.

Γυναίκες και απεργιακό κίνημα

Ο Μουμπάρακ είχε βρεθεί αντιμέτωπος με ένα εκρηκτικό απεργιακό κίνημα τα τελευταία χρόνια, όπου η συμμετοχή των γυναικών ήταν εντυπωσιακά μεγάλη. Το Δεκέμβρη του 2006 έγινε μία μεγάλη απεργία στο κρατικό εργοστάσιο υφαντουργίας, το μεγαλύτερο εργοστάσιο της Αιγύπτου που βρίσκεται στη Μαχάλλα αλ-Κούμπρα, μια κωμόπολη στο Δέλτα του Νείλου. Ο πρωθυπουργός Αχμάντ Ναζίφ, οπαδός των ιδιωτικοποιήσεων, είχε υποσχεθεί την καταβολή ενός μπόνους που ισοδυναμούσε με μισθό δύο μηνών. Μόλις οι εργαζόμενοι αντιλήφθηκαν στο τέλος της χρονιάς ότι δεν τους είχε καταβληθεί έκαναν απεργία. Περίπου 3.000 γυναίκες όρμησαν στο κεντρικό νηματοστάσιο και απαίτησαν από τους άντρες συναδέλφους τους να σταματήσουν τη δουλειά. “*Που είναι οι άντρες; Οι γυναίκες είμαστε εδώ*”, φώναζαν με συνθήματα. Στη συνέχεια, 10.000 εργάτες συγκεντρώθηκαν στην αυλή του κτιρίου. Η απεργία έκλεισε με μια μεγάλη νίκη που ανάγκασε την εταιρεία να υποσχεθεί μια ολόκληρη σειρά από μεταρρυθμίσεις. Τον Σεπτέμβρη, όταν η εργοδοσία προσπάθησε να αθετήσει τις υποσχέσεις της αυτές, οι εργάτριες και οι εργάτες κατέλαβαν το εργοστάσιο – μια κατάληψη που κράτησε μια ολόκληρη βδομάδα. Όπως είπε ένας εργάτης στους δημοσιογράφους σοσιαλιστικής εφημερίδας της Αιγύπτου στη διάρκεια της δεύτερης απεργίας “*Η κάθε γυναίκα του εργοστασίου μας είναι πιο γενναία από μία εκατοντάδα άντρες*”.

Το απεργιακό κύμα έχει καταφέρει να συμπαρασύρει ακόμα και τους πιο μικρούς και αδύναμους εργατικούς χώρους. Για παράδειγμα μία απεργία που ξέσπασε σε μία μικρή βιομηχανία τσιγάρων, είχε στην ηγεσία της μία γυναίκα συνδικαλίστρια που φορούσε μαντίλα, την **Χάγκα Αΐσα**. Οι εργάτες σε αυτό το εργοστάσιο αντιμετώπιζαν εξοντωτικές συνθήκες εργασίας. 30-40 νέες γυναίκες πακετάριζαν τσιγάρα για 12 ώρες τη μέρα, 7 ημέρες την εβδομάδα και έπαιρναν 4 Αιγυπτιακές λίρες τη μέρα. Η επιρροή της μεγάλης απεργίας στο Μαχάλλα αλ-Κούμπρα οδήγησε τους εργάτες να ξεκινήσουν απεργία, προχώρησαν σε κατάληψη, μπήκαν σε λεωφορεία και πήγαν στο Κάιρο όπου έκαναν διαδήλωση στο Υπουργείο Εργασίας και στην Γενική Συνομοσπονδία συνδικάτων της Αιγύπτου στο Κάιρο. Οι γυναίκες έφεραν μαζί τους ψωμί και φρούτα από το σπίτι τους για να βοηθήσουν τους συναδέλφους τους να αντέξουν. Η Αΐσα είχε κερδίσει σε τέτοιο βαθμό την εμπιστοσύνη των συναδέλφων της που συμμετείχε στην εργατική αντιπροσωπεία η οποία συνάντησε τους κυβερνητικούς εκπροσώπους. Ήταν μία εντυπωσιακή εξέλιξη για το συνδικαλιστικό κίνημα της Αιγύπτου. Όπως δήλωσε η ίδια, “*δεν κάνει καμία διαφορά το γεγονός ότι είμαι γυναίκα. Αυτό είναι δευτερεύον. Το βασι-*

κό είναι ότι όλοι, άντρες και γυναίκες αντιμετωπίζουμε τις ίδιες συνθήκες εργασίας". Ο υπουργός Εργασίας αναγκάστηκε να δεχτεί τα αιτήματα της αντιπροσωπείας και η απεργία κατάφερε να νικήσει.

Χαρακτηριστικό επίσης παράδειγμα είναι και η απεργία που ξέσπασε τον Απρίλη του 2007 στη κλωστοϋφαντουργία που βρίσκεται στην πόλη Τάλκχα. Η απεργία πυροδοτήθηκε από τις φήμες ότι τα αφεντικά ετοιμάζονται να το κλείσουν. Αντιμέτωπες με τον κίνδυνο του λοκ-άουτ οι εργάτριες που ήταν τα τρία τέταρτα των εργαζόμενων αποφάσισαν να καταλάβουν το κτίριο. Εγκαταστάθηκαν σε έναν όροφο, έστρωσαν στρώματα στο πάτωμα για να κοιμούνται τα βράδια ανάμεσα στα μηχανήματα και παρέμειναν στο εργοστάσιο αγνοώντας τη βρώμικη εκστρατεία των εφημερίδων του Μουμπάρακ που τις κατηγορούσε για "πορνεία" (αφού κοιμόντουσαν στο πάτωμα του εργοστασίου στον ίδιο χώρο άνδρες και γυναίκες). Τον Απρίλιο πέντε ακτιβίστριες και ένας ακτιβιστής απολύθηκαν και η αστυνομία τους απήγγειλε την κατηγορία της υποκίνησης απεργίας. Παρά τις πιέσεις της αστυνομίας και της εργοδοσίας, οι εργάτες κράτησαν την κατάληψη για δύο μήνες και έκλεισε μόνο όταν η εργοδοσία υπέγραψε συμφωνία με την οποία δεσμευόταν ότι δεν πρόκειται να κλείσει το εργοστάσιο, ενώ εργοδοσία και κυβέρνηση αποδέχτηκαν κάποια από τα αιτήματα όπως την πληρωμή κάποιων επιδομάτων και την πληρωμή των μεροκάματων που χάθηκαν στη διάρκεια της απεργίας.

Η κατάληψη στο Μανσούρα Εσπάνα έδειξε πώς η συλλογική δύναμη των εργατών μπορεί να παραμερίσει την καταπίεση που καλλιεργεί το ίδιο το σύστημα για δεκαετίες. Ξαφνικά η ιδέα του να κοιμηθεί μία γυναίκα έξω από το σπίτι, του να κοιμάται στο πάτωμα ενός εργοστασίου μαζί με τους άντρες συναδέλφους της, έγινε η καθημερινότητα των εργατριών.

Το ξέσπασμα του εργατικού κινήματος στην Αίγυπτο τροφοδοτήθηκε από το αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στον πόλεμο των ΗΠΑ στο Ιράκ και το κίνημα αλληλεγγύης στην παλαιστινιακή Ιντιφάντα. Στις 20 Μάρτη 2003, την ημέρα που ξεκίνησε ο πόλεμος στο Ιράκ έγινε η μεγαλύτερη διαδήλωση στην ιστορία της Αιγύπτου μετά το 1977. Ήταν η πρώτη μη ελεγχόμενη από το καθεστώς μαζική διαδήλωση μετά από πολλά χρόνια. Μέσα σε αυτή την ευκαιρία του 2004 στήθηκαν δίκτυα όπως το "Κιφάγια" (Αρκετά) που συσπείρωνε αγωνιστές της Αριστεράς, των Νασερικών και των ισλαμιστών και έφερε το αίτημα για δημοκρατία στην πρώτη γραμμή.

Ένα χρόνο πριν το 2002 έγινε για πρώτη φορά το διεθνές συνέδριο του Καΐρου. Στην αίθουσα του συνδικάτου των δημοσιογράφων μπόρεσαν να ακουστούν για πρώτη φορά σε δημόσιο χώρο φωνές ενάντια στη δικτατορία, παρόλο που το κτίριο ήταν πολιορκημένο από την αστυνομία και το στρατό. Οι γυναίκες πρωτοστάτησαν στα συνέδρια του Καΐρου οργανώνοντας φόρουμ γυναικών με τίτλο «Οι γυναίκες κατά του πολέμου». Ο στόχος ήταν να αναδείξουν τους τρόπους που μπορούν να παλέψουν κάθε είδους σεξιστικής διάκρισης στη δουλειά, στο δημόσιο βίο, στην εκπαίδευση. Το καθεστώς χρησιμοποίησε όλα αυτά τα χρόνια τους βιασμούς γυναικών σαν μέσο καταστολής και σαν πρακτική βασανιστηρίων. Το 50% των γυναικών που συλλαμβάνονται στην Αίγυπτο υφίστανται σεξουαλική βία για να αποσπαστεί η ομολογία τους.

Καταστολή

Το Μάη του 2005 μια ειρηνική διαμαρτυρία του "Κιφάγια" ενάντια στο στημένο δημοψήφισμα του Μουμπάρακ για τις αλλαγές στο Σύνταγμα δέχτηκε βάρβαρη επίθεση από τραμπούκους του κυβερνητικού κόμματος, αστυνομικούς και ασφαλίτες. Μία οργάνωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα δημοσίευσε μία σειρά επώνυμες καταγγελίες για τη βία που άσκησε το καθεστώς. "*Πήγα για να συμμετέχω στη διαδήλωση του Κιφάγια στο συνδικάτο των δημοσιογράφων*", δήλωσε η Ραμπί Φαχμύ. "*Φορούσα την κονκάρδα του Κιφάγια και στεκόμουν σε ένα τοίχο γιατί είχα εγχειριστεί στο λαιμό. Αυτοί οι άντρες μου επιτέθηκαν και με χτύπησαν βάναυσα και μου έσκισαν τα ρούχα και τα εσώρουχα μέχρι που με άφησαν τελείως γυμνή. Η αστυνομία καθόταν και κοιτούσε. Αυτό που συνέβη ήταν μία μεγάλη βιαιοπραγία, μία βιαιοπραγία μίας γυναίκας στους δρόμους του Καΐρου. Οι δρόμοι μετατράπηκαν σε φυλακή του Αμπού Γράιμπ. Ήταν καθαρό ότι αυτές ήταν οι διαταγές της αστυνομίας. Έπιασα τον ασφαλίτη που μου έσκισε τα ρούχα αλλά φυγαδεύτηκε από την αστυνομία. Θυμάμαι πως μοιάζει και σκοπεύω να τον καταγγείλω δημοσίως*".

Ο Χόσνι Μουμπάρακ, ο πιο στενός άραβας σύμμαχος των Ηνωμένων Πολιτειών, την ίδια στιγμή που καταπατούσε βάναυσα τα ανθρώπινα δικαιώματα και καταδίκαζε ένα λαό 80 εκατομμυρίων στη φτώχεια και την εξαθλίωση, προσπαθούσε να φτιάξει τη βιτρίνα του προοδευτικού ηγέτη με στόχο να διατηρεί καλές διπλωματικές σχέσεις με τη Δύση. Σε αυτή του την προσπάθεια προσπάθησε να το παίξει "προστάτης" των γυναικών. Το 2000 ανακοίνωσε την επίσημη έναρξη της λειτουργίας του "Εθνικού Συμβουλίου για τις γυναίκες". Πρόεδρος του 30μελούς σώματος ήταν η πρώτη κυρία της Αιγύπτου, Σουζάν Μουμπάρακ. Η Σ. Μουμπάρακ σε δηλώσεις της τότε στο BBC, είχε χαρακτηρίσει την ίδρυση του συμβουλίου ως ιστορική στιγμή για τις Αιγύπτιες γυναίκες καλώντας τις να αποκτήσουν και εκείνες "φωνή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων". Η κυρία Μουμπάρακ ανέπτυξε μάλιστα και διεθνή δράση.

Είναι εξοργιστικό το γεγονός την ώρα που η αστυνομία και οι πληρωμένοι δολοφόνοι του Μουμπάρακ εφάρμοζαν τα πιο εξευτελιστικά βασανιστήρια σε βάρος των γυναικών, η κυρία Μουμπάρακ, είχε ανακηρυχθεί πρόεδρος της "Διεθνούς Κίνησης Γυναικών για την Ειρήνη". Μάλιστα σε επίσκεψή της στην Ελλάδα είχε παρασημοφορηθεί από τον ίδιο τον Κάρολο Παπούλια, σε μια "σεμνή τελετή", με τον "Μεγαλόσταυρο του Τάγματος του Φοίνικος" για τους "αγώνες της" για την ειρήνη και την βοήθεια στα θύματα του πολέμου.

Το νέο κύμα επαναστάσεων στην Βόρεια Αφρική και την Μέση Ανατολή ανοίγει σήμερα νέους δρόμους για την απελευθέρωση των γυναικών στον Αραβικό Κόσμο. Με τον ίδιο τρόπο που το μεγάλο κίνημα των επαναστάσεων του 19ου αιώνα έφεραν τις πρώτες κατακτήσεις των γυναικών στην εργασία και άνοιξαν το δρόμο για τη γυναικεία χειραφέτηση, με τον ίδιο τρόπο που τα κινήματα του Μάη του '68 άλλαξαν συνολικά τη θέση της γυναίκας, στον ίδιο δρόμο και σήμερα οι νέες επαναστάσεις του 21ου αιώνα μπορούν να αποδεσμεύσουν όχι μόνο τις γυναίκες αλλά συνολικά όλη την εργατική τάξη από τα δεσμά της καταπίεσης, της φτώχειας, του πολέμου και του ρατσισμού.

Κατερίνα Θωίδου

Από τον Νάσερ στον Μουμπάρακ

Ο Λέανδρος Μπόλαρης περιγράφει πώς έφτασε το αντιιμπεριαλιστικό κίνημα στην Αίγυπτο από τις νίκες του 1956 στις προδοσίες του Σαντάτ που άνοιξαν το δρόμο για τα τριάντα χρόνια του Μουμπάρακ.

Στο νου εκατομμυρίων Αιγυπτίων και Αράβων γενικότερα, η σύγκριση ανάμεσα στον Νάσερ και στους σημερινούς ηγέτες του αραβικού κόσμου, όπως ο κυνηγημένος πλέον Μουμπάρακ, είναι συντριπτική. Ο Νάσερ ήταν επικεφαλής ενός καθεστώτος που συγκρούστηκε με τον ιμπεριαλισμό, ενώ οι σημερινοί ηγέτες τον υπηρετούν επικερδώς. Ο Νάσερ έκανε εθνικοποιήσεις, με κυριότερη τη Διώρυγα του Σουέζ, πήρε μέτρα που ανέβασαν το βιοτικό επίπεδο των εργατών και των φτωχών. Οι σημερινοί ηγέτες εφαρμόζουν τα «μνημόνια» του ΔΝΤ που σκορπάνε τη φτώχεια.

Τα καθεστώτα του Χόσνι Μουμπάρακ και του Ανουάρ Σαντάτ σηματοδότησαν μια στροφή 180 μοιρών από τη πολιτική του Νάσερ. Ο Σαντάτ ήταν αυτός που έκανε την Αίγυπτο σύμμαχο του Ισραήλ με τις Συμφωνίες του Καμπ Ντέηβιντ το 1978. Όμως, η άνοδός του στην εξουσία δεν ήταν αποτέλεσμα ούτε εξωτερικής επέμβασης ούτε κάποιου εμφυλίου πολέμου ή πραξικοπήματος. Ο Σαντάτ βγήκε από τα σπλάχνα του καθεστώτος του Νάσερ. Ήταν από τους ιδρυτές μαζί με τον Νάσερ της ομάδας των «Ελεύθερων Αξιωματικών» που ανέτρεψαν τη μοναρχία το 1952 και όταν ο τελευταίος πέθανε ο Σαντάτ ήταν αντιπρόεδρός του.

Για να κατανοήσουμε πώς η Αίγυπτος έφτασε σε αυτό το σημείο θα πρέπει να λάβουμε υπόψη το πώς ήρθαν στην εξουσία οι «Ελεύθεροι Αξιωματικοί» το 1952, τι είδους καθεστώς εδραίωσαν, ποιες σχέσεις είχε με την αιγυπτιακή κοινωνία και το διεθνές περιβάλλον και γιατί μπήκε σε κρίση που είχε τη συγκεκριμένη έκβαση. Τα συμπεράσματα έχουν αξία για τη συζήτηση που ανοίγει γύρω από το ποιος είναι ο δρόμος προς τα εμπρός για την αιγυπτιακή επανάσταση, τον αντιμπεριαλιστικό αγώνα στη Μέση Ανατολή και για την Αριστερά διεθνώς.

Η ανατροπή

Από το 1922 η Αίγυπτος ήταν τυπικά ένα ανεξάρτητο κράτος, αλλά στην ουσία ήταν μια μισο-αποικία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Η Διώρυγα του Σουέζ ήταν ιδιοκτησία μιας γαλλο-αγγλικής εταιρείας. Η Βρετανία διατηρούσε τον έλεγχο στην «άμυνα» της χώρας, κατοχύρωνε την «ασφάλεια» των γραμμών επικοινωνίας της, αναλάμβανε την προστασία των ξένων συμφερόντων στη χώρα, όπως και τη διοίκηση του Σουδάν (τότε ήταν τμήμα της Αιγύπτου). Επίσης, οι αγγλικές τράπεζες απομυζούσαν με τα δάνειά τους ένα μεγάλο κομμάτι του πλούτου της Αιγύπτου.

Η Αίγυπτος ήταν μοναρχία, ο τελευταίος βασιλιάς ήταν ο Φαρούκ, διάσημος για το πάχος, τη διαφθορά και τη τεράστια συλλογή πορνογραφίας που κατείχε. Ήταν ο τυπικός εκπρόσωπος μιας τάξης μεγάλων γαιοκτημόνων που θύμιζαν τους παλιούς φεουδάρχες και μεγάλων τραπεζιτών και βιομηχάνων, όλοι τους δεμένοι με τη Βρετανία. Το κυρίαρχο εθνικιστικό κόμμα ήταν το Βάφντ – χωρισμένο σε ριζοσπαστικές και μετριοπαθείς πτέρυγες. «Βαφντ» σημαίνει «αντιπροσωπεία». Πρόκειται για την αντιπροσωπεία προσωπικοτήτων που προσπάθησε να πάει στις διαπραγματεύσεις στις Βερσαλλίες το 1919 για να ζητήσει ανεξαρτησία για την Αίγυπτο. Η αγγλική κυβέρνηση την συνέλαβε, πυροδοτώντας μια μεγάλη εξέγερση στην Αίγυπτο.

Το αντιαποικιακό κίνημα είχε μεγάλη παράδοση. Ο μεγάλος λογοτέχνης Στρατής Τσίρκας έχει γράψει μαγικές σελίδες για αυτούς τους ξεσηκωμούς, τόσο στο «Νουρεντίν Μπόμπα» όσο και στις «Ακυβέρνητες Πολιτείες». Στη δεκαετία του '40, η αιχμή του δόρατος της κινητοποίησης ενάντια στην αποικιοκρατία ήταν η εργατική τάξη, οι απεργίες της μαζί με τη νεολαία. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το εργατικό κίνημα παίρνει νέα ώθηση. Η αντιμετώπιση της ανεργίας που προκάλεσε η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας μετά το τέλος του πολέμου ήταν το κέντρο των αιτημάτων των εργατών.

Οι αγώνες των εργατών τροφοδοτούσαν την πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό και τη φεουδαρχία και αντιστρόφως το μίσος για τους αποικιοκράτες και τα τσιράκια τους έδινε ακόμα πιο εκρηκτικό χαρακτήρα στις απεργίες και τις διαδηλώσεις. Στις 21 Φλεβάρη του 1946 για παράδειγμα η απεργία και η διαδήλωση που κάλεσε η «Επιτροπή Φοιτητών και Εργατών» κατέληξε σε σκληρές συγκρούσεις με βρετανικές δυνάμεις στο Κάιρο με 23 νεκρούς και 123 τραυματίες. Η 4 Μάρτη, η «μέρα των μαρτύρων», ήταν η μεγαλύτερη απεργία που είχε γνωρίσει η Αίγυπτος και μια από τις πιο αιματοβαμμένες: στην Αλεξάνδρεια η αστυνομία άνοιξε πυρ δολοφονώντας 28 διαδηλωτές.

Αυτές οι αναμετρήσεις ανάγκασαν τους Βρετανούς να περιορίσουν την στρατιωτική τους παρουσία στη Διώρυγα. Εκεί στο τέλος του '50 και στις αρχές του '51 βρέθηκαν αντιμέτωποι με αντάρτικες ομάδες – κάποιες από αυτές τις είχε οργανώσει η Μουσουλμανική Αδελφότητα.

Στις 23 Ιούλη 1952, μια ομάδα αξιωματικών με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Νάσερ και τον στρατηγό Μοχάμεντ Ναγκίμπ, οι «Ελεύθεροι Αξιωματικοί», ανέτρεψαν την κυβέρνηση και έδιωξαν τον Φαρούκ. Οι «Ελεύθεροι Αξιωματικοί» είχαν αρχίσει να οργανώνονται από τα τέλη της δεκαετίας του '40. Είχαν μερικά κοινά χαρακτηριστικά. Η απέχθεια για την υποταγή της Αιγύπτου στους Βρετανούς ήταν το ένα. Το δεύτερο ήταν η αίσθηση ταπείνωσης από την ήττα στον πόλεμο του 1948 με το Ισραήλ. Ο Νάσερ είχε τραυματισθεί στο στήθος στη διάρκεια των επιχειρήσεων και ο Ναγκίμπ θεωρούταν ήρωας του πολέμου. Όμως ο αιγυπτιακός στρατός απέτυχε παταγωδώς. Ένα τρίτο κοινό

Ο Νάσερ μετά την ανακοίνωση της εθνικοποίησης της Διώρυγας του Σουέζ.

στοιχείο ήταν η κοινωνική τους καταγωγή. Η καριέρα στο στρατό ήταν μια από τις λίγες διεξόδους για τους γόνους των κατώτερων μεσοαστικών και εύπορων αγροτικών οικογενειών, τους "εφεντίγια" όπως τους αποκαλούσαν. Αυτά τα στρώματα μισούσαν τους Βρετανούς, την ανώτερη γραφειοκρατία, τους μεγάλους γαιοκτήμονες. Αλλά δεν είχαν καμιά εμπιστοσύνη στους «από κάτω», στα εκατομμύρια των άκληρων αγροτών, τους εργάτες. Αυτό το χαρακτηριστικό σημάδεψε την πορεία του καθεστώτος στα επόμενα χρόνια, ακόμα και στις πιο ριζοσπαστικές φάσεις του.

Σύγκρουση με τον ιμπεριαλισμό και ριζοσπαστικοποίηση

Τα μέλη των «Ελεύθερων Αξιωματικών» και του «Επαναστατικού Συμβουλίου Διοίκησης» που κατείχε την εξουσία, είχαν διαφορετικές πολιτικές αναφορές και σχέσεις. Κάποιοι, λιγοστοί, ήταν μέλη ή συμπαθούντες κομμουνιστικών οργανώσεων (εκείνη την εποχή δεν υπήρχε ενιαίο κομμουνιστικό κόμμα στην Αίγυπτο). Ο ίδιος ο Νάσερ είχε εξασφαλίσει την εκτύπωση των προκηρύξεων και των μανιφέστων των «Ελεύθερων Αξιωματικών» από το παράνομο τυπογραφείο μιας τέτοιας οργάνωσης. Άλλοι συμπαθούσαν τη Μουσουλμανική Αδελφότητα. Οι περισσότεροι δήλωναν απλά «εθνικιστές». Αυτό που επεδίωκαν ήταν η εφαρμογή μιας πολιτικής που θα έκανε την Αίγυπτο σύγχρονη βιομηχανική χώρα, ανεξάρτητη από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Το πρόγραμμα των Ελεύθερων Αξιωματικών ήταν μετριοπαθές. Εφάρμοσαν μια αγροτική μεταρρύθμιση, που πράγματι διέλυσε τους μεγάλους γαιοκτήμονες και έδωσε γη σε εκατοντάδες χιλιάδες αγρότες (όχι σε όλους όμως). Δεν ήταν ριζοσπαστική αγροτική μεταρρύθμιση: οι γαιοκτήμονες πήραν αποζημίωση κρατικά ομόλογα που το καθεστώς έλπιζε ότι θα τα ρευστοποιήσουν σε επενδύσεις στη βιομηχανία. Το κράτος, θα έπαιζε σημαντικό ρόλο, αλλά σε συνεργασία με το ιδιωτικό κεφάλαιο.

Για τον Νάσερ και τους συνεργάτες του, ο ρόλος των εργατών ήταν να δουλεύουν περισσότερο για το καλό της πατρίδας και να περιμένουν καλύτερες μέρες. Οι εργάτες στην υφαντουργία Μισρ στο Καφρ-αλ-Νταβάρ είχαν πανηγυρίσει όταν οι Ελεύθεροι Αξιωματικοί κατέλαβαν την εξουσία. Στη συνέχεια κατέβηκαν σε απεργία στις 12 Αυγούστου 1952. Όταν την επόμενη μέρα χιλιάδες εργάτες διαδήλωσαν απαιτώντας ελεύθερο συνδικάτο και απόλυση τυραννικών διευθυντών και εργοδηγών, βρέθηκαν αντιμέτωποι με στρατό και την αστυνομία που άνοιξαν πυρ. Στις συγκρούσεις σκοτώθηκαν δυο στρατιώτες, ένας αστυνομικός και τέσσερις εργάτες. Ο στρατός παρενέβη, και συνέλαβε την ηγεσία των απεργών. Τους πέρασε από στρατοδικείο και δυο από αυτούς, ο Μουσταφά Χαμίς και ο Μοχάμεντ αλ Μπάκρι καταδικάσθηκαν σε θάνατο και απαγχονίστηκαν. Το 1954 οι απεργίες απαγορεύτηκαν δια νόμου.

Όμως, το καθεστώς δεν ήταν με κανένα τρόπο η συνέχεια του προηγούμενου. Καταρχήν, εξόργιζε τι ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις της εποχής, την Γαλλία και την Βρετανία. Ο Νάσερ πρόσφερε μεγάλη βοήθεια, σε οπλισμό, χρήμα και πολλά άλλα, στον αγώνα του FLN της Αλγερίας ενάντια στην γαλλική αποικιοκρατία. Είχε προκαλέσει την οργή της Βρετανίας γιατί είχε αντιταχθεί ενεργητικά και ανοιχτά στο λεγόμενο «Σύμφωνο της Βαγδάτης» – μια «συμμαχία» που θα έδενε ακόμα περισσότερο τις αραβικές χώρες στο άρμα της Βρετανίας και της Δύσης. Το σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ μπορεί να είχε νικήσει στον πόλεμο του '48 αρπάζοντας τη γη των Παλαιστίνιων, αλλά δεν ένιωθε καθόλου ασφαλές με το νέο καθεστώς της Αιγύπτου.

Η σύγκρουση με τους ιμπεριαλιστές

Η κατασκευή του «Μεγάλου Φράγματος» στο Ασουάν ήταν για το καθεστώς το έργο που θα εξασφάλιζε φτηνή ενέργεια για την εκβιομηχάνιση της χώρας και θα εξασφάλιζε την αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά το 1/3. Όταν οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να χρηματοδοτήσουν το έργο μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας, ο Νάσερ στράφηκε στη Ρωσία. Κι όταν οι εκβιασμοί συνεχίστηκαν, ανακοίνωσε στις 26 Ιούλη του 1956 την εθνικοποίηση της Διώρυγας του Σουέζ μπροστά σε ένα εκστατικό πλήθος στην Αλεξάνδρεια.

Η εθνικοποίηση του Σουέζ προκάλεσε

Η συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ.
Από αριστερά: Ανουάρ Σαντάτ,
Τζίμι Κάρτερ - πρόεδρος ΗΠΑ,
Μεναχέμ Μπέγκιν - πρωθυπουργός Ισραήλ.

ένα κύμα ενθουσιασμού στην Αίγυπτο, ρίγη συγκίνησης σε όλο τον αραβικό κόσμο και λύσσα στα ιμπεριαλιστικά κέντρα. Ο Νάσερ έγινε ήρωας για όσους πάλευαν ενάντια στην αποικιοκρατία και τον ιμπεριαλισμό στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία.

Τον Οκτώβρη ήρθε η απάντηση: μετά από μυστικές συνεννοήσεις και συμφωνίες, το Ισραήλ εισέβαλε στο Σινά και ακολούθησε η «ειρηνευτική» επέμβαση των γαλλικών και βρετανικών στρατευμάτων στο Σουέζ. Ο αιγυπτιακός στρατός πολέμησε στην αρχή καλά, αλλά σύντομα άρχισε να υποχωρεί.

Οταν οι Βρετανοί εισέβαλαν στο Πορτ Σάιντ βρέθηκαν αντιμέτωποι με μια μαζική αντίσταση από τον πληθυσμό της πόλης. Ακόμα και γυναίκες και παιδιά έβγαιναν να αντιμετωπίσουν τους εισβολείς με κατσαρόλες, πέτρες, καδρόνια, μολότοφ. Ο βομβαρδισμός μετέτρεψε τις φτωχές συνοικίες των Αράβων σε συντρίμια, όμως η αντίσταση συνεχιζόταν. Οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Βρετανίας δεν περίμεναν κάτι τέτοιο. Πίστευαν την προπαγάνδα τους ότι ο Νάσερ ήταν δικτάτορας, ο «Χίτλερ του Νείλου», άρα θα κατέρρεε από την επέμβαση των «απελευθερωτών».

Στην πραγματικότητα, ο Νάσερ στράφηκε στη δύναμη που μπορούσε να νικήσει τους ιμπεριαλιστές, στους εργάτες, τους αγρότες, τη φτωχολογιά. Παντού ιδρύονταν λαϊκές επιτροπές αντίστασης και εξοπλίζονταν. Ο Νάσερ έβγαλε τους κομμουνιστές από τη φυλακή και αυτοί πήγαν κατευθείαν στα εργοστάσια και τις γειτονιές να οργανώσουν την αντίσταση. Ακόμα και μέλη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας που είχε κι αυτή κηρυχτεί παράνομη έστειλαν γράμμα από τη φυλακή δηλώνοντας ότι απέναντι στους Βρετανούς είναι διαταθειμένοι «να υπερασπίσουμε ακόμα και τη φυλακή που είμαστε κλεισμένοι».

Η «Κρίση του Σουέζ» όπως έμεινε γνωστή στη Δύση ή η «Τριμερής Επιδρομή» όπως – πολύ πιο σωστά – έμεινε γνωστή στην Αίγυπτο κατέληξε σε ένα φιάσκο για τους παλιούς ιμπεριαλιστές της Βρετανίας και της Γαλλίας και μια πελώρια νίκη για όλα τα αντιμπεριαλιστικά κινήματα στον κόσμο. Τα πορτραίτα και οι φωτογραφίες του Νάσερ έκαναν την εμφάνισή τους από τη βόρειο Αφρική μέχρι την Ασία. Ήταν η πιο ένδοξη, η πιο «μεγάλη» στιγμή του αραβικού εθνικισμού, που σε ένα μεγάλο μέρος ταυτίστηκε με το όνομα του Νάσερ.

Για το καθεστώς της Αιγύπτου, ήταν ένα σημείο καμπής επίσης για την επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων. Το κράτος άρχισε να παίζει ένα όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην οικονομία. Στην αρχή το καθεστώς προσπάθησε να αποσπάσει τη συναίνεση μεγάλων ιδιωτικών συμφερόντων όπως ο όμιλος Μισρ. Όταν αυτό δεν έγινε δυνατό, προχώρησε ακόμα πιο επιθετικά. Το «πεντάχρονο πλάνο» του 1960 έβαζε στόχο το διπλασιασμό του εθνικού εισοδήματος σε δέκα χρόνια. Το 1952-3 το κράτος ήταν υπεύθυνο για το 30% των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου. Το 1960 αυτό το ποσοστό είχε φτάσει στο 70%. Και από εκείνη τη χρονιά, το καθεστώς προχώρησε στην εθνικοποίηση ή «αιγυπτιοποίηση» εκατοντάδων επιχειρήσεων. Παράλληλα με τη λειτουργία συνεταιρισμών που εξασφάλιζαν φτηνά λιπάσματα και εργαλεία στους φτωχούς αγρότες, την επιδότηση βασικών καταναλωτικών αγαθών για τους εργαζόμενους, η Αίγυπτος φαινόταν να βαδίζει στο δρόμο του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού» όπως διακήρυξε ο ίδιος ο Νάσερ το 1961.

Παράλληλα, οι σχέσεις με την ΕΣΣΔ γίνονταν στενότερες, ιδιαίτερα στο στρατιωτικό επίπεδο και η Αίγυπτος διαδραμάτιζε ενεργό ρόλο στο «Κίνημα των Αδεσμεύτων».

Τα όρια

Όμως, υπήρχαν όρια τα οποία το συγκεκριμένο καθεστώς δεν μπορούσε ούτε ήθελε να παραβιάσει. Η παλιά άρχουσα τάξη των μεγάλων γαιοκτημόνων, των μεγάλων τραπεζιτών, εμπόρων και βιομηχάνων είχε δεχτεί ένα ισχυρότατο πλήγμα (χωρίς να έχει εξαφανιστεί ολοκληρωτικά). Είχαν χάσει την πολιτική εξουσία και την κυρίαρχη οικονομική τους θέση. Όμως, η εξουσία δεν ήταν στα χέρια της εργατικής τάξης ούτε των φτωχών χωρικών. Ήταν στα χέρια της νέας «τεχνοκρατικής τάξης» με κέντρο τον στρατό: η κάστα των αξιωματικών έπαιρνε όλες τις σημαντικές αποφάσεις για την πολιτική της χώρας και ταυτόχρονα διέθετε μια τεράστια οικονομική ισχύ (που συνεχίζει να υπάρχει και σήμερα). Αξιωματικοί που αποστρατεύονταν αναλάμβαναν τον έλεγχο σημαντικών επιχειρήσεων και δημόσιων οργανισμών, 1.500 ανάμεσα στο 1952 και το 1964 μετρούσε μια μελέτη της εποχής. Ήταν ένας κρατικός καπιταλισμός χωρίς τις αναφορές στο μαρξισμό των καθεστώτων της Ρωσίας και της Ανατολικής Ευρώπης.

Η εργατική τάξη που τόσο σημαντικό ρόλο είχε παίξει στους αγώνες του ’40 και του ’50 έμενε φιμωμένη. Όταν επιτέλους το καθεστώς έδωσε την άδεια για την συγκρότηση μιας πανεθνικής συνομοσπονδίας συνδικάτων το 1957, και τα 17 μέλη του κεντρικού της συμβουλίου ορίστηκαν από την κυβέρνηση και «εγκρίθηκαν» από το συνέδριο ομοφωνα. Οι απεργίες ήταν παράνομες και στα χρόνια μέχρι το 1961 οι εργοδότες έβρισκαν χίλιους τρόπους να παραβιάζουν τη φιλεργατική νομοθεσία και να απολύουν κατά το δοκούν. Χωρίς το όπλο της απεργίας, ακόμα και ο πιο φιλεργατικός νόμος μένει στα χαρτιά. Και η αριστερά συνέχισε να είναι παράνομη: οι αγωνιστές και οι οργανώσεις της είχαν να επιλέξουν ανάμεσα στη φυλακή και την ατομική ένταξη στο κόμμα του καθεστώτος (από το 1965 την Αραβική Σοσιαλιστική Ενωση). Συχνά, επέλεγαν το δεύτερο αλλά δεν απέφευγαν το πρώτο.

Το καθεστώς του Νάσερ βρέθηκε μπροστά σε κρίση σε δυο επίπεδα. Πρώ-

τον, το οικονομικό. Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης δεν ήταν εκείνοι που θα επέτρεπαν τη μετατροπή της Αιγύπτου σε μια ανεξάρτητη οικονομική δύναμη με ισχυρή βιομηχανία. Η ΕΣΣΔ και οι ΗΠΑ έδιναν δάνεια (με 2,5% επιτόκιο η πρώτη 4% η δεύτερη). Υπολογίζεται ότι χωρίς αυτές τις εισροές η μέση ετήσια αύξηση του ΑΕΠ θα έμενε στο 3,2% αντί στο 4,4% που ήταν. Αλλά η αποπληρωμή τους προκαλούσε ένα όλο και αυξανόμενο έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών. Αρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια ελλείψεων σε τρόφιμα.

Δεύτερον, η προσπάθεια του Νάσερ να κάνει την Αίγυπτο ηγέτιδα του αραβικού κόσμου αντιμετώπισε προβλήματα. Για να νικηθεί ο χωροφύλακας του ιμπεριαλισμού στην περιοχή, το Ισραήλ, απαιτούνταν οι συντονισμένες προσπάθειες όλων των αραβικών χωρών. Όμως, τα καθεστώτα αυτών των χωρών δεν είχαν την ικανότητα για κάτι τέτοιο. Όχι μόνο τα αντιδραστικά κράτη του Κόλπου που ήταν και είναι δεμένα με τη Δύση. Αλλά και τα ριζοσπαστικά καθεστώτα σε χώρες όπως η Συρία ή το Ιράκ. Ήταν καθεστώτα που μοιράζονταν τις αδυναμίες του αιγυπτιακού. Η προτεραιότητά τους ήταν η εξασφάλιση του ελέγχου του κράτους τους και της συσσώρευσης κεφαλαίου στα πλαίσιά του και όχι η αραβική επανάσταση. Ετσι για παράδειγμα οδηγήθηκε σε ναυάγια η βραχύβια Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία (η «ένωση» της Αιγύπτου με τη Συρία από το 1958 μέχρι το 1961).

Το 1967 ήρθε η ώρα της κρίσης και ήταν ο «Πόλεμος των Έξι Ημερών». Το Ισραήλ, με την ενεργό συνεργασία των ΗΠΑ (και τη βοήθεια της ελληνικής χούντας) ενορχήστρωσε τον πόλεμο και μέσα σε λίγες μέρες συνέτριψε κυριολεκτικά τους στρατούς των αραβικών χωρών και της Αιγύπτου. Ήταν ένα πλήγμα από το οποίο ο Νάσερ δεν συνήλθε ποτέ. Τα επόμενα τρία χρόνια μέχρι το θάνατό του η Αίγυπτος αντιμετώπιζε όλο και σοβαρότερα οικονομικά προβλήματα και ο ίδιος αναζητούσε όλο και περισσότερο συμβιβασμούς με τους σεϊχηδες της Σαουδικής Αραβίας και τους σουλτάνους των Εμιράτων.

Ο Σαντάτ και το «άνοιγμα»

Όταν ορκίστηκε πρόεδρος της Αιγύπτου ο Ανουάρ Σαντάτ, όλοι περίμεναν ότι θα ήταν «μεταβατικός», μιας και θεωριόταν μια απλή μαριονέτα του Νάσερ. Όμως, τα πράγματα δεν κύλησαν έτσι. Με την «Διορθωτική Επανάσταση» του 1971, ο Σαντάτ εκκαθάρισε όλους τους «σκληρούς νασσερικούς» από τις θέσεις με επιρροή στο καθεστώς και άρχισε να ακολουθεί μια δική του πορεία. Δεν ήταν προσωπική επιλογή του Σαντάτ. Ενα ολόκληρο κομμάτι του καθεστώτος, της άρχουσας τάξης, επιθυμούσε να απαγκιστρωθεί από τα «σοσιαλιστικά πειράματα» του Νάσερ και να εξασφαλίσει τη θέση του στο διεθνές σύστημα. Επιχειρηματίες, γραφειοκράτες, στρατηγοί, ήταν αυτοί που εκπροσωπούσε ο Σαντάτ. Η εκδίωξη των σοβιετικών στρατιωτικών συμβούλων (κάμποσες χιλιάδες) το 1972 ήταν ένα πρώτο δείγμα της μετατόπισης του καθεστώτος.

Ακολούθησε το διάλειμμα του «Πολέμου του Γιομ Κιπούρ» τον Οκτώβρη του 1973. Ονομάστηκε έτσι γιατί συνέπεσε με μια εβραϊκή θρησκευτική γιορτή. Ο στρατός της Αιγύπτου και της Συρίας επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά και τις πρώτες μέρες κατάφεραν ισχυρά πλήγματα στον ισραηλινό στρατό. Όμως, δεν μπόρεσαν να διατηρήσουν το πλεονέκτημα και υποχώρησαν όταν ο ισραηλινός στρατός αντεπιτέθηκε.

Αυτό που ακολούθησε ήταν η «ινφιτάχ», η πολιτική των «ανοιχτών θυρών». Σε πολιτικό επίπεδο, η ινφιτάχ σήμαινε επαναπροσέγγιση με τη Δύση. Σε οικονομικό, άνοιγμα στο ιδιωτικό κεφάλαιο, πρώτα στο ξένο και μετά στο αιγυπτιακό.

Στο πρώτο επίπεδο, ο Σαντάτ αρχικά δήλωνε – χωρίς να πείθει και πολλούς – ότι θα έπειθε τις ΗΠΑ να βάλουν μυαλό στο Ισραήλ. Στο τέλος, το 1978, κατέληξε να υπογράφει τη Συμφωνία του Καμπ Ντέηβιντ. Από κει ξεκίνησε η διαδρομή που έφερε το καθεστώς του Μουμπάρακ να παίζει το ρόλο του δεσμοφύλακα για τους Παλαιστίνιους της Γάζας για λογαριασμό του Ισραήλ.

Στην οικονομία, οι «ανοιχτές θύρες» σήμαιναν πρώτα τη κατάργηση κάθε ελέγχου στη λειτουργία των τραπεζών, τη φοροαπαλλαγή για όσες ξένες επιχειρήσεις θα επένδυαν στην Αίγυπτο και την κατάργηση κάθε είδους επιδότησης και κοινωνικών παροχών που είχε καθιερώσει ο Νάσερ.

Η Παγκόσμια Τράπεζα έθεσε όρο για τη παροχή δανείων για την εξυπηρέτηση του εκρηκτικού δημόσιου χρέους, την κατάργηση της επιδότησης στη τιμή βασικών καταναλωτικών αγαθών, ανάμεσά τους και στο ψωμί. Ηδη από τους προηγούμενους μήνες είχε ξεσπάσει ένα κύμα απεργιών και διαδηλώσεων, που είχε συναντήσει τη σκληρή καταστολή. Στις 18 και 19 Γενάρη, εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες και φτωχοί σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Αιγύπτου ξεσηκώθηκαν αυθόρμητα, καίγοντας κυβερνητικά κτίρια, τράπεζες, καταστήματα ειδών πολυτελείας συγκρουόμενοι με την αστυνομία και τον στρατό. «Κλέφτες της Ινφιτάχ, ο λαός λιμοκτονεί», ήταν ένα από τα συνθήματα.

Εκατοντάδες ήταν οι νεκροί και ο Σαντάτ υποχρεώθηκε προσωρινά να αναστείλει αυτά τα μέτρα. Αλλά τα επόμενα χρόνια, η πολιτική συνεχίστηκε με ένα τεράστιο κύμα ιδιωτικοποιήσεων, αρπαγής της γης από τους αγρότες – που πλούτισε την άρχουσα τάξη χωρίς να λύνει κανένα από τα μεγάλα προβλήματα. Αρκετά πριν λέξεις όπως «θατσερισμός», «ρηγκανισμός», «νεοφιλευθερισμός» γίνουν γνωστές στην Ευρώπη, η Αίγυπτος είχε γίνει το πεδίο εφαρμογής αυτών των ταξικών πολιτικών (μαζί με τη Χιλή του Πινοτσέτ).

Όταν ξέσπασε η επανάσταση με τις διαδηλώσεις και τις συγκρούσεις στην πλατεία Ταχρίρ στις 25 Γενάρη, πολλοί σχολιαστές έκαναν τη σύγκριση με τις «Ταραχές του Ψωμιού» του 1977, για να βγάλουν το συμπέρασμα ότι και αυτές οι «ταραχές» δεν θα μπορέσουν να κλονίσουν τον Μουμπάρακ. Διαψεύστηκαν. Το ζήτημα τώρα είναι η εργατική τάξη να πάει ακόμα πιο μπροστά στους αγώνες και την προοπτική της. ■

Βιβλιογραφία

Στοιχεία για το άρθρο από:

A. Ann Alexander, “Suez and the high tide of Arab nationalism”, *International Socialism*, 112, Autumn 2006. http://www.isj.org.uk/index.php4?id=249&issue=112

B. J Beinin and Z Lockman, *Workers on the Nile: Nationalism, Communism, Islam and the Egyptian Working Class, 1882—1954*, The American University in Cairo Press, 1998.

Γ. Anouar Abdel-Malek “Nasserism and Socialism”, *Socialist Register*, 1964, http://socialistregister.com/index.php/srv/article/view/5927/2823

Δ. Anouar Abdel-Malek, “The Crisis in Nasser’s Egypt”, *New Left Review*, I-45, September-October 1967.

E. Nazem Abdalla “The Role of Foreign Capital in Egypt’s Economic Development: 1960-1972”, *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 14, No. 1 (Feb., 1982), pp. 87-97.

Οι αγώνες της Αριστεράς

Η εργατική τάξη ήταν στην εμπροσθοφυλακή του αντιιμπεριαλιστικού αγώνα στην Αίγυπτο. Αυτό ίσχυε ήδη από την εποχή της πρώτης εξέγερσης ενάντια στη βρετανική κατοχή, το Μάρτη του 1919. Οι εργάτες και τα συνδικάτα έπαιξαν ενεργητικό ρόλο στο ξεσηκωμό. Ανάμεσα στον Αύγουστο και τον Οκτώβρη εκείνης της χρονιάς ξέσπασαν 24 μεγάλες απεργίες και ακόμα 84 ανάμεσα στο 1920 και το 1921.

Στα χρόνια που ακολούθησαν μέχρι τη δεκαετία του '40, το εργατικό κίνημα πέρασε μια περίοδο ύφεσης. Συνομοσπονδίες ιδρύονταν με πρωτοβουλία κομμάτων ή προσωπικοτήτων της άρχουσας τάξης που έβλεπαν τους εργάτες είτε ως απλά θύματα που έχρηζαν προστασίας ή σαν «πελατεία». Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος αναζωογόνησε την κινητικότητα στις γραμμές του εργατικού κινήματος. Η Αίγυπτος έγινε μια κεντρική αρτηρία εφοδιασμού της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, και το αποτέλεσμα ήταν να ιδρυθούν εκατοντάδες βιομηχανικές επιχειρήσεις, κυρίως υφαντουργικές. Ταυτόχρονα, το μίσος για την αποικιοκρατία δυνάμωνε σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού και οι εργάτες αποκτούσαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση να παλέψουν. Η περίοδος από το τέλος του πολέμου μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50 ήταν η εποχή δυνατών απεργιακών κινητοποιήσεων.

Τον ρόλο της εμπροσθοφυλακής η εργατική τάξη δεν τον χρωστούσε στο μέγεθός της: ήταν μικρή σε σχέση με τη θάλασσα των αγροτών και των άλλων φτωχών στρωμάτων της χώρας. Αλλά ήταν συγκεντρωμένη σε νευραλγικά σημεία: η Αλεξάνδρεια ήταν ένα μεγάλο λιμάνι, το Κάιρο σιδηροδρομικός κόμβος, η Διώρυγα του Σουέζ στρατηγικής σημασίας. Οι 26 χιλιάδες που δούλευαν στην υφαντουργία Μισρ στη Μαχάλα αλ Κάμπρα ήταν μια εντυπωσιακή δύναμη όταν έμπαιναν σε κίνηση. Την άνοιξη του 1944 υπήρχαν 350 συνδικάτα με 120.000 μέλη.

Αίγυπτος: οι κομμουνιστές

Σ' αυτό το κίνημα προσπάθησε να παρέμβει και να συνδεθεί μαζί του η αιγυπτιακή αριστερά. Το αιγυπτιακό κομμουνιστικό κόμμα ιδρύθηκε το 1922, αλλά συντρίφτηκε από την καταστολή μετά από ένα κύμα απεργιών και καταλήψεων εργοστασίων τον Φλεβάρη-Μάρτη του 1924. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '40, όταν το εργατικό κίνημα φούντωνε μαζί με το συνολικότερο κίνημα ενάντια στη βρετανική αποικιοκρατία, δεν υπήρχε ενιαίο κομμουνιστικό κόμμα. Υπήρχε μια πληθώρα οργανώσεων, όλες με αναφορά στη Ρωσία του Στάλιν, αλλά με βαθιές διαφωνίες μεταξύ τους. Η μεγαλύτερη ήταν το Δημοκρατικό Κίνημα Εθνικής Απελευθέρωσης, το Χαντίτου (από τα αρχικά του στα αραβικά) που ιδρύθηκε το 1947 (προϊόν ενοποίησης δυο από τις μεγαλύτερες οργανώσεις). Στην ακμή του, τις παραμονές του κινήματος των Ελεύθερων Αξιωματικών το 1952, είχε περίπου 2000 μέλη. Μια άλλη οργάνωση ήταν η «Εργατική Πρωτοπορία», μικρότερη, αλλά με περισσότερες σχέσεις με τα εργοστάσια.

Ταυτόχρονα, το μίσος για την αποικιοκρατία δυνάμωνε σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού και οι εργάτες αποκτούσαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση να παλέψουν

Παρά τις διαφορές τους, όλες αυτές οι οργανώσεις μοιράζονταν μια κατά βάση ίδια στρατηγική που καθόριζε την πολιτική τους. Η επανάσταση στην Αίγυπτο υποστήριζαν, θα ήταν εθνικοαπελευθερωτική, θα απάλλασε τη χώρα από την αποικιοκρατία, τον ιμπεριαλισμό, τα φεουδαρχικά δεσμά. Όλες οι «πατριωτικές» τάξεις είχαν συμφέρον σε αυτή, και η εργατική τάξη θα έπρεπε να είναι η βασική δύναμη, η ραχοκοκαλιά αυτής της συμμαχίας. Όμως, «ραχοκοκαλιά» δεν σημαίνει ηγεσία. Οι εργάτες έπρεπε να υποτάσσουν τα ταξικά τους συμφέροντα στο γενικότερο εθνικό. Καμιά κουβέντα για σοσιαλισμό.

Η κατάληψη της εξουσίας από τους «Ελεύθερους Αξιωματικούς» τον Ιούλη του 1952 προκάλεσε ένα κύμα ενθουσιασμού στους εργάτες και έθεσε μερικά σκληρά διλήμματα στους κομμουνιστές. Τι ήταν το νέο καθεστώς; Ποια στάση έπρεπε να κρατήσουν απέναντί του; Το Χαντίτου αρχικά το υποδέχτηκε ως μια προοδευτική εξέλιξη. Ακόμα και όταν ο στρατός κατέστειλε την απεργία των εργατών στο Καφρ ελ Νταβάρ τον Αύγουστο, η εφημερίδα του κυκλοφόρησε λίγες μετά με τίτλο: «*Ο Δρόμος του Στρατού και του Λαού: Εθνικό Μέτωπο Ενάντια στον Ιμπεριαλισμό και τους Προδότες*». Και όλες οι οργανώσεις αρνήθηκαν να οργανώσουν αλληλεγγύη στους εργάτες-θύματα της καταστολής.

Οι κομμουνιστικές οργανώσεις, επίσης, είχαν απόλυτη πίστη στη Ρωσία του Στάλιν. Αυτό τους είχε δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα όταν το 1948 η Ρωσία ήταν από τα πρώτα κράτη που έσπευσαν να αναγνωρίσουν το Ισραήλ (το ίδιο πρόβλημα αντιμετώπισαν όλα τα ΚΚ του αραβικού κόσμου). Όταν η ρώσικη εξωτερική πολιτική διακήρυσσε ότι το καθεστώς των Ελεύθερων Αξιωματικών ήταν μια «φασιστική δικτατορία», έπρεπε να αλλάξουν γραμμή. Κι όταν το ίδιο καθεστώς έκανε βήματα προσέγγισης στην Ρωσία, από το 1955 και μετά, πάλι έπρεπε να διακηρύξουν ότι είναι ένα προοδευτικό καθεστώς.

Η ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Σουέζ ριζοσπαστικοποίησε το καθεστώς του Νάσερ. Και οι κομμουνιστές έπαιξαν πρωταγωνιστικό, και δυσανάλογο με το μέγεθος των οργανώσεών τους ρόλο στην πάλη ενάντια στους ιμπεριαλιστές. Ο Νάσερ και οι αξιωματικοί του δήλωναν ότι «αγωνίζονται για λογαριασμό του αιγυπτιακού λαού» αλλά δεν είχαν πραγματικές ρίζες στους εργάτες και τους φτωχούς για να τους ξεσηκώσουν.

Ένας νεαρός τότε κομμουνιστής εργάτης στην Αλεξάνδρεια, ο Φατχάλα Μαχρούς, μέλος της «Εργατικής Πρωτοπορίας» έχει περιγράψει πως αυτός και οι σύντροφοί του οργάνωσαν τη στρατιωτική εκπαίδευση των συναδέλφων τους στο εργοστάσιο που δούλευαν: «*Οι εργάτες πήγαιναν [σε ένα διπλανό οικό-*

Απεργιακές κινητοποιήσεις το 2007.

πεδο] για εκπαίδευση στα όπλα μόλις τέλειωναν τη βάρδια τους. Μετά ερχόταν η επόμενη βάρδια». Όμως, δεν κρατούσαν τα όπλα. Έπρεπε να τα επιστρέφουν κάθε βράδυ στη αρμόδια στρατιωτική μονάδα.

Η Λειλά αλ Σαλ ήταν φοιτήτρια και μέλος του Χαντίτου στο Κάιρο και μαζί με τις συντρόφισσές της πρωταγωνίστησε στη Γυναικεία Επιτροπή Λαϊκής Αντίστασης: «*Μαζί μας ήρθαν πολλές διανοούμενες, φοιτήτριες, νοικοκυρές. Οργανώσαμε επιτροπές αντίστασης σε όλη την πρωτεύουσα. Λάβαμε στρατιωτική εκπαίδευση, πώς να αφοπλίζουμε μια βόμβα, πώς να ρίχνουμε με το τουφέκι. Εκείνες τις μέρες η κυβέρνηση συνεργαζόταν με τους κομμουνιστές. Σε μια περιοχή δίπλα στη Διώρυγα λειτουργούσε ένα στρατόπεδο όπου πήγαιναν να εκπαιδευθούν κομμουνιστές εθελοντές*».

Όταν τέλειωσε η κρίση, ο Νάσερ επέτρεψε τη κυκλοφορία μιας νόμιμης αριστερής εφημερίδας. Αλλά αρνήθηκε να νομιμοποιήσει τις κομμουνιστικές οργανώσεις – και σύντομα οι κομμουνιστές έπαιρναν ξανά το δρόμο για τη φυλακή.

Ένας παλαίμαχος κομμουνιστής, ο Γιουσέφ Νταρβίς, συμπύκνωνε μερικές δεκαετίες αργότερα την εμπειρία εκείνης της εποχής:

«*Ο Νάσερ χρησιμοποίησε τους κομμουνιστές σα σκυλιά-φύλακες: τη μια μέρα τους έβγαζε από τη φυλακή, την άλλη τους έριχνε ξανά στο κελί. Εκείνη την περίοδο μας ήθελε γιατί ήμασταν έξυπνοι: μπορούσαμε να γράψουμε παμφλέτες, να ξεσηκώσουμε τον κόσμο, να κρατήσουμε όπλα... Όταν τέλειωσε ο πόλεμος, η επέμβαση σταμάτησε και τα πράγματα άρχισαν να ηρεμούν...άρχισαν να συλλαμβάνουν τους κομμουνιστές*».

Κρίση και διάλυση

Το 1958, οι οργανώσεις ενώθηκαν σε ένα ενιαίο κομμουνιστικό κόμμα. Όμως, η καταστολή το αποδεκάτισε. Η αντίθεση των κομμουνιστών της Αιγύπτου, της Συρίας και του Ιράκ στην «Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία» του Νάσερ ήταν ο λόγος που πρόβαλε το καθεστώς. Όμως, οι αιτίες ήταν βαθύτερες. Το καθεστώς του Νάσερ διακήρυσσε ότι είναι επαναστατικό, ότι οικοδομεί τον «επιστημονικό σοσιαλισμό» (ιδιαίτερα από το 1962 και μετά) αλλά διακατεχόταν από μια εγγενή δυσπιστία σε οποιαδήποτε ανεξάρτητη δράση των από «κάτω», των εργατών ιδιαίτερα. Οι εργάτες έπρεπε να δουλεύουν και να εμπιστεύονται την κυβέρνηση. Οι μαζικές οργανώσεις ήταν επέκταση του κράτους.

Και η κρίση του κομμουνιστικού κόμματος, επίσης, δεν οφειλόταν αποκλειστικά στην καταστολή. Οφειλόταν στην ίδια του τη στρατηγική. Η στρατηγική των σταδίων, που απέκλειε κάθε σκέψη για εργατική εξουσία, είχε κυριαρχήσει από τη δεκαετία του '30. Το καθεστώς ήταν καταπιεστικό μεν, αλλά εφάρμοζε πεντάχρονα πλάνα, συμμαχούσε με την ΕΣΣΔ και μιλούσε για σοσιαλισμό. Για τα σταλινικά κόμματα, σοσιαλισμός σήμαινε κρατική ιδιοκτησία και συμμαχία με το «σοσιαλιστικό στρατόπεδο». Άρα, τι απέμενε σε ένα κομμουνιστικό κόμμα από το να συμπαραταχτεί με ένα τέτοιο καθεστώς και να κλείσει τα μάτια σε μια κατάσταση όπου ακόμα και η λέξη απεργία απαγορευόταν να τυπωθεί στο νόμιμο τύπο;

Το 1965 η ηγεσία του ΚΚ, στη φυλακή οι περισσότεροι, έφτασε αυτό το σκεπτικό στη λογική του κατάληξη: αποφάσισε την αυτοδιάλυση του κόμματος στην «Αραβική Σοσιαλιστική Ένωση» του Νάσερ, του μοναδικού νόμιμου κόμματος. Όσοι αγωνιστές διαφώνησαν με αυτή την απόφαση βρέθηκαν απόλυτα απομονωμένοι στην πιο βαθιά παρανομία.

Το 1975 με τον Σαντάτ στην εξουσία πλέον, εμφανίστηκε ξανά το ΚΚ Αιγύπτου. Όμως, πλέον ήταν αργά. Αυτό το κόμμα ποτέ δεν μπόρεσε να αποκτήσει την επιρροή που είχαν οι κομμουνιστές στη δεκαετία του '40.

Όχι μόνο στην Αίγυπτο

Σε άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής υπήρχαν κομμουνιστικά κόμματα πολύ

Πανό από τις πρόσφατες διαδηλώσεις.

ισχυρότερα από το αιγυπτιακό. Όμως, είχαν ανάλογη κατάληξη.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα του Ιράκ είχε πρωταγωνιστήσει στη πάλη ενάντια στους Βρετανούς, και το 1949 ο γραμματέας του, ο Φαχντ, απαγχονίστηκε δημόσια από το καθεστώς των υποτακτικών στο βρετανικό ιμπεριαλισμό. Όταν το 1958 μια ομάδα αξιωματικών με επικεφαλής τον στρατηγό Κάσεμ ανέτρεψε το καθεστώς, το κόμμα είχε δεκάδες χιλιάδες μέλη, και μπορούσε να κινητοποιήσει εκατοντάδες χιλιάδες στους δρόμους. Όμως, όπως οι Αιγύπτιοι κομμουνιστές, το ιρακινό κόμμα έδεσε τις τύχες του με το καθεστώς του Κάσεμ και κήρυσσε την αυτοσυγκράτηση στα μέλη του, ακόμα και όταν ο Κάσεμ εξαπέλυσε ένα κύμα καταστολής εναντίον του το 1959. Το 1963, το Μπάαθ, το κόμμα που αργότερα θα γινόταν αρχηγός ο Σαντάμ Χουσέιν, ανέτρεψε τον Κάσεμ. Και χιλιάδες κομμουνιστές σφαγιάστηκαν με βάση καταλόγους που είχε προμηθεύσει η αμερικάνικη πρεσβεία στο Μπάαθ. Όμως, η πραγματική διάλυση του κόμματος ήρθε στη δεκαετία του '70. Εκείνη την περίοδο ο Σαντάμ είχε καλές σχέσεις με την ΕΣΣΔ που τον εξόπλιζε ενάντια στο φιλοαμερικάνικο καταπιεστικό καθεστώς του Σάχη στο Ιράν. Το 1972, το ΚΚ μπήκε στο «Εθνικό Μέτωπο» του Μπάαθ και έχασε κάθε αξιοπιστία.

Η μόνη τάξη που έχει και τη δύναμη και το συμφέρον να οδηγήσει μέχρι τέλους την ρήξη με τον ιμπεριαλισμό στη Μέση Ανατολή ήταν και παραμένει η εργατική τάξη

Το κομμουνιστικό κόμμα της Συρίας ήταν κι αυτό ισχυρό. Ο γραμματέας του, ο Χαλίντ Μπακτάς ήταν ο πρώτος κομμουνιστής βουλευτής στον αραβικό κόσμο. Όμως, η πολιτική του ήταν όσο πιο μετριοπαθής μπορούσε να γίνει. Το κόμμα συνεργάστηκε με μια σειρά στρατιωτικά καθεστώτα, με τελευταίο του Χαφέζ Άσαντ (ο γιός του κυβερνάει ακόμα τη Συρία). Και συνέχισε να είναι τμήμα του «Εθνικού Μετώπου» ακόμα και όταν η Συρία έστειλε το 1976 το στρατό της να σφάξει τους Παλαιστίνιους και την αριστερά στο Λίβανο.

Όποιος αναζητά τις αιτίες για την αδυναμία της αριστεράς σε αυτές τις χώρες, δεν πρέπει να τις ψάχνει στην πτώση της ΕΣΣΔ το 1989-91, αλλά στην στρατηγική του σταλινισμού απέναντι στα αντιιμπεριαλιστικά και εργατικά κινήματα της περιοχής. Την πολιτική που τα μετέτρεψε σε ουρά ντόπιων, «πατριωτικών» αρχουσών τάξεων και των κάθε λογής «προοδευτικών» καθεστώτων.

Το πρόβλημα ήταν ότι η αραβική αριστερά πορεύτηκε με την πυξίδα που της είχε δώσει ο σταλινισμός και όχι με την πυξίδα του Τρότσκι με την στρατηγική της διαρκούς επανάστασης.

Η μόνη τάξη που έχει και τη δύναμη και το συμφέρον να οδηγήσει μέχρι τέλους την ρήξη με τον ιμπεριαλισμό στη Μέση Ανατολή ήταν και παραμένει η εργατική τάξη. Μόνο η εργατική τάξη έχει τη δύναμη να κλείσει τις κάνουλες του πετρελαίου, να παραλύσει τη Διώρυγα του Σουέζ, να δράσει στα κέντρα της πολιτικής και οικονομικής ισχύος στην περιοχή. Και μόνο αυτή δεν έχει κανένα συμφέρον από συμβιβασμούς, παζάρια και συνενοχές με τον ιμπεριαλισμό, γιατί μόνο αυτή έχει κοινά συμφέροντα από το Μαγκρέμπ μέχρι τη Μοσούλη ενώ τα καθεστώτα και οι αρχουσες τάξεις βάζουν πάνω από όλα τα δικά τους ξεχωριστά συμφέροντα όσο και να μιλάνε για τους «άραβες» ή «μουσουλμάνους αδελφούς». Γι' αυτό τον λόγο, μπορεί να συσπειρώσει υπό την ηγεσία της τη λαοθάλασσα των καταπιεζόμενων και εκμεταλλευόμενων στρωμάτων.

Όμως, για να το κατορθώσει αυτό, χρειάζεται μια αριστερά που δεν θα λειτουργεί ως φρένο στη δράση των εργατών για τα δικά τους ταξικά συμφέροντα, αλλά αντίθετα, θα είναι το γκάζι σε αυτό τον προσανατολισμό. Όσο περισσότερο η εργατική τάξη δυναμώνει τους αγώνες, την οργάνωση της – πολιτική και συνδικαλιστική – όσο αποκτά συνείδηση της ξεχωριστής της θέσης στην κοινωνία και της ιστορικής προοπτικής της, τόσο περισσότερο μπορεί να παίξει το ρόλο της ηγέτιδας δύναμης στην αντιιμπεριαλιστική πάλη. Αντίθετα, αν στο εργατικό κίνημα ηγεμονεύουν οι απόψεις που λένε ότι οι εργάτες πρέπει να «αυτοσυγκρατηθούν» για να μην «τρομάξουν οι σύμμαχοι», «να μην απομονωθούν από το λαό», τότε η ηγεσία των αγώνων περνάει στα χέρια δυνάμεων που θα συμμαχήσουν με τον ιμπεριαλισμό και θα στραφούν ενάντια στο κίνημα. Αυτή είναι η εμπειρία επαναστάσεων και αντιμπεριαλιστικών κινημάτων στη Μέση Ανατολή και σε ολόκληρο τον λεγόμενο «Τρίτο Κόσμο».

Λέανδρος Μπόλαρης

Οι Έλληνες καπιταλιστές στη Μέση Ανατολή

Η επανάσταση στην Αίγυπτο έχει προκαλέσει ρίγη ανησυχίας σε όλες τις άρχουσες τάξεις του κόσμου. Η φωτιά που έχει ανάψει σε όλη την περιοχή της βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής δεν λέει να κοπάσει, όπως δείχνει και το αιματοβαμμένο παράδειγμα της Λιβύης. Οχτώ χρόνια μετά την εισβολή των ΗΠΑ και της «συμμαχίας των προθύμων» στο Ιράκ, που είχε στόχο να εδραιώσει την αμερικάνικη πρωτοκαθεδρία, η σταθερότητα της περιοχής μοιάζει να τινάζεται στον αέρα και αυτό ανησυχεί όλους τους ιμπεριαλιστές όποιες διαφορές κι αν έχουν μεταξύ τους.

Είναι και ένας εφιάλτης και για την άρχουσα τάξη της Ελλάδας. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 έγιναν τα πρώτα βήματα για την προσέγγιση με το Ισραήλ που ταχύτατα εξελίχθηκαν σε μια όλο και πιο στενή συνεργασία με το σιωνιστικό κράτος σε όλα τα επίπεδα. Οι αγκαλιές του ΓΑΠ με τον Νετανάχιου σοκάρισαν εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενους που ανήκαν στην παραδοσιακή βάση του ΠΑΣΟΚ κι είχαν επανειλημμένα διαδηλώσει την αλληλεγγύη και συμπάθειά τους στον αγώνα των Παλαιστινίων. Όμως, η συμμαχία με το Ισραήλ συνεχίζεται.

Ο ελληνικός καπιταλισμός φιλοδοξεί να είναι ο βατήρας των ιμπεριαλιστικών εξορμήσεων στην περιοχή, κάτι που θα το εξασφαλίσει υποτίθεται γεωπολιτική υπεροχή και τη μετατροπή του σε οικονομικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου. Η συμμαχία με το Ισραήλ αυτό το στόχο έχει – παράλληλα με το «στρίμωγμα» της ανταγωνίστριας άρχουσας τάξης της Τουρκίας.

Η γεωγραφική θέση είναι το ένα πλεονέκτημα που προσπαθούσε και συνεχίζει να προσπαθεί να αξιοποιήσει ο ελληνικός καπιταλισμός. Ένα άλλο, όμως, είναι και οι σχέσεις που διατηρούσε παραδοσιακά με τον αραβικό κόσμο, με τα καθεστώτα της περιοχής. Δεν έχει περάσει πολύς καιρός από τοτε που ο Παπούλιας συναντιόταν επί τρίωρο με τον δικτάτορα Μουμπάρακ στο Σαρμ ελ Σέιχ τον περσινό Ιούνη. Λίγες μέρες μετά την πειρατική επίθεση του Ισραήλ στον «Στολίσκο της Ελευθερίας» και τη δολοφονία των εννιά ακτιβιστών στο «Μαβί Μαρμαρά», ο Παπούλιας συζητούσε με τον Μουμπάρακ, σύμφωνα με τα ειδησεογραφικά πρακτορεία, για τον «ρόλο που φαίνεται να διεκδικεί τελευταία η Τουρκία και ο πρωθυπουργός της Ταγίπ Ερντογάν». Για τον Καντάφι της Λιβύης δεν χρειάζονται πολλά. Τις ίδιες ακριβώς μέρες, Ιούνης 2010, ο Παπανδρέου συναντιόταν με τον Καντάφι στην Τρίπολι για να υπογράψει συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας. Μπορεί ο Μπλερ και ο Μπους να θεωρούσαν τη μεταστροφή του Καντάφι από «λυσασμένο σκυλί» σε «υπεύθυνο ηγέτη» ως μια από τις επιτυχίες του πολέμου στο Ιράκ το 2003, αλλά ο ΓΑΠ μπορούσε να προβάλλει τις στενές σχέσεις του Αντρέα με το καθεστώς Καντάφι ήδη από τη δεκαετία του '80.

Παροικιακό κεφάλαιο

Οι «παραδοσιακοί δεσμοί φιλίας» ξεκινάνε από πολύ παλιά, από την εποχή που οι καπιταλιστές της ελληνικής παροικίας διαδραμάτιζαν σημαντικότατο ρόλο στην οικονομία της Αιγύπτου. Η χρυσή περίοδός τους κράτησε από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένας τρόπος για να το διαπιστώσουμε είναι οι «Αιγυπτιώτες» επιχειρηματίες που φιγουράρουν στον κατάλογο των λεγόμενων «μεγάλων εθνικών ευεργετών»: Μπενάκης, Αβέρωφ, Στουρνάρας, Τοσίτσας...Έλληνες καπιταλιστές, όπως ο Γ. Αβέρωφ έλεγχαν για παράδειγμα το εθνικό προϊόν της Αιγύπτου, το βαμβάκι σε όλα τα στάδια από τη συγκέντρωση μέχρι το εκκοκισμό και την εμπορία του. Τα χρήματα για το περίφημο θωρηκτό Αβέρωφ που εξασφάλισε την νίκη στον ελληνικό στόλο στον Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο του 1912 βγήκαν κυριολεκτικά από την εκμετάλλευση του ιδρώτα – και του αίματος – των Αιγύπτιων χωρικών και εργατών. Δεν είχε άδικο ο Γιάννης Κορδάτος όταν έγραφε:

«*Κακόμοιροι αγρότες που σας μαθαίνουν στα σχολεία ένα σωρό παραμύθια για τους "μεγάλους ευεργέτες του Εθνους", πού να ξέρετε πως οι Τοσίτσηδες, οι Ζαππαίοι, οι Μπενάκηδες, οι Αβέρωφ, οι Ζωγράφηδες, οι Βαλλιάνοι, οι Μαρασλήδες και τράβα κορδέλα, ήταν σκληροί εκμεταλλευτές των αγροτών και εργατών της Αιγύπτου, Τουρκίας, Ρουμανίας, Ρωσίας...*» ("Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας", τ. 4, έκδ. 20ός Αιώνας, Αθήνα 1958, σ. 445).

Δεν ήταν μόνο το βαμβάκι. Τα καπνά ήταν ένας άλλος τομέας που δραστηριοποιήθηκαν οι έλληνες καπιταλιστές. Το ίδιο ισχύει και στο τραπεζικό κεφάλαιο. Η «Τράπεζα της Αλεξάνδρειας», η «Αγγλο-Αιγυπτιακή Τράπεζα» η «Γενική Τράπεζα της Αλεξάνδρειας» ήταν ελληνικών συμφερόντων και το ίδιο ισχυρή παρουσία είχαν η Τράπεζα των Αθηνών και μετέπειτα η Εθνική Τράπεζα.

Βέβαια οι καπιταλιστές και οι «αριστοκράτες» ήταν μόνο ένα μικρό ποσοστό της παροικίας, που στη δεκαετία του '30 έφτανε τα 140.000 άτομα. Εκτός από την Αίγυπτο των Μπενάκηδων, των Ροδοκανάκηδων ή των Συναδινών, υπήρχε κι η Αίγυπτος του Στρατή Τσίρκα και των κομμουνιστών της παροικίας (κάποιοι από αυτούς είχαν πάρει μέρος στην ίδρυση του πρώτου Κομμουνιστικού Κόμματος το 1922), η Αίγυπτος του κινήματος των φαντάρων της Μέσης

Ανατολής του 1944.

Στη δεκαετία του '50, το καθεστώς του Νάσερ κρατικοποίησε τον τομέα του βαμβακιού και αργότερα, από το 1960, τις τράπεζες. Η χρυσή περίοδος είχε τελειώσει, αλλά αυτό δεν σήμαινε ότι οι σχέσεις σταμάτησαν εντελώς: ο Λάτσης – όπως κι οι άλλοι εφοπλιστές – διατήρησε καλές σχέσεις με τον Νάσερ με τις ευλογίες της ελληνικής κυβέρνησης, όταν ο τελευταίος εθνικοποίησε τη Διώρυγα του Σουέζ (ένας από τους λόγους θα πρέπει να ήταν και η στάση των ΗΠΑ που κράτησαν αποστάσεις από την επέμβαση της Βρετανίας και της Γαλλίας).

Οι εφοπλιστές, οι κατασκευαστικές και η Μέση Ανατολή

Πάντως, από τη δεκαετία του '60 μέχρι και αργά στη δεκαετία του '70, το ελληνικό κεφάλαιο επέκτεινε την ακτίνα της δράσης του σε όλη τη Μέση Ανατολή. Εφοπλιστές όπως ο Λάτσης δραστηριοποιούνται στα διυλιστήρια αλλά και στις κατασκευές: στη Σαουδική Αραβία και αλλού όπου ο Όμιλος Λάτση από τις αρχές της δεκαετίας του '70 κατασκευάζει δρόμους, λιμάνια, μαρίνες, βίλες των σεΐχηδων, αεροδρόμια, ξενοδοχεία, δίπλα στις κατασκευές στο τομέα της ενέργειας που κάνει η ΠΕΤΡΟΛΑ. Από κοντά οι κατασκευαστικές εταιρείες: η Αρχιρόδον για παράδειγμα καταφέρνει να πάρει επικερδή συμβόλαια για την κατασκευή των λιμανιών της Τζέντα και του Νταμάμ στη Σαουδική Αραβία ήδη το 1967. Το μελετητικό γραφείο Δοξιάδη παίρνει ένα σκασμό δουλειές, ακόμα και το Ισλαμαμπάντ του Πακιστάν βασίστηκε πάνω στα σχέδιά του.

Οι εποχές είχαν αλλάξει βέβαια από την εποχή που οι «μεγάλοι ευεργέτες» και το παροικιακό κεφάλαιο απομυζούσαν την Αίγυπτο κάτω από τα φτερά της βρετανικής αποικιοκρατίας. Το ελληνικό κεφάλαιο στη δεκαετία του '60 και του '70 αξιοποιεί τις σχέσεις του με τον αραβικό κόσμο σε μια περίοδο όπου η διεθνοποίηση του κεφάλαιου σπρώχνει τις δυτικές επιχειρήσεις των χωρών της ΕΟΚ να αναζητήσουν κερδοφόρες δραστηριότητες σε χώρες της περιφέρειας και, ταυτόχρονα, σπρώχνει τα καθεστώτα των χωρών αυτών, ανεξάρτητα από τον ιδεολογικό προσδιορισμό τους, να εγκαταλείψουν τις πολιτικές της «αυτοδύναμης ανάπτυξης» και να επιδιώξουν την ενσωμάτωσή τους στις διεθνείς αγορές.

Συχνά τα τελευταία χρόνια η έλευση των «πετροδολαρίων» από τον Κόλπο προβάλλεται σαν το φως στο βάθος του τούνελ της οικονομικής κρίσης: από το λιμάνι του Αστακού μέχρι το Ελληνικό και τον ΠΑΟΚ, εφημερίδες και κανάλια πρόβαλαν τους σεΐχηδες σαν την ανερχόμενη δύναμη. Η χρεοκοπία του Ντουμπάι πριν δυο χρόνια έριξε ένα κουβά κρύο νερό σε αυτά τα όνειρα. Δεν είναι όμως η πρώτη φορά. Στη δεκαετία του '70 οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες του Κόλπου βρέθηκαν με μια θάλασσα «πετροδολάρια» στον έλεγχό τους και ελληνικές εταιρείες, τράπεζες, εφοπλιστές (πολλές φορές οι ίδιοι σε διαφορετικές δραστηριότητες) πήραν ένα μέρος της «χρυσής βροχής».

Όταν στις αρχές της δεκαετίας του '80 το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα σύσφιγγε τις σχέσεις με τον «αραβικό κόσμο» φιλοδοξούσε ότι με αυτό τον τρόπο θα αντιμετώπιζε και τις πιέσεις της οικονομικής κρίσης που είχε αρχίσει να επηρρεάζει τον ελληνικό καπιταλισμό. Το σενάριο δεν λειτούργησε. Όμως, αυτό κάθε άλλο σήμαινε ότι το ελληνικό κεφάλαιο αποσύρθηκε από την περιοχή.

Ανησυχίες

Οι εξεγέρσεις κι οι επαναστάσεις που απλώνονται σαν τη φωτιά ανησυχούν την ελληνική άρχουσα τάξη για δυο λόγους. Πρώτος, ο οικονομικός: η «αστάθεια» είναι κακή για τις μπίζνες των ελλήνων καπιταλιστών. Οι δυο πρώτες σε σημασία χώρες στον αραβικό κόσμο είναι σύμφωνα με σημείωμα του Υπουργείου Εξωτερικών (Β3 Διεύθυνσης Οικ. Σχέσεων με χώρες Β. Αφρικής, Μ.Ανατολής και χώρες Κόλπου) είναι η Αίγυπτος και η Λιβύη. Ο κατάλογος των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εκεί είναι χαρακτηριστικός:

«*Σημαντικότερη εκ των Αραβικών χωρών για τα ελληνικά επιχειρηματικά συμφέροντα είναι η ΑΙΓΥΠΤΟΣ, όπου το σύνολο των ελληνικών επενδύσεων ανέρχεται περίπου στο ποσόν των 650 εκ. $ ΗΠΑ. Εντοπίζονται σε τομείς όπως: τρόφιμα (Edita/Chipita), συστήματα άρδευσης (Eurodrip), τσιμέντα (ΤΙΤΑΝ), χρώματα (Er-Lac), χαρτί και προϊόντα αυτού, ψυγεία αυτοκινήτων (Olympus Rad Egypt), δομικά υλικά, εμπόριο πετρελαϊκών προϊόντων, εξόρυξη πετρελαίου, ναυλώσεις (Όμιλος Βαρδινογιάννη), ανάληψη τεχνικών έργων (Όμιλος Λάτση, όμιλος Αρχιρόδον), τραπεζικός τομέας (Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική), φυσικό αέριο (Όμιλος ΚΟΠΕΛΟΥΖΟΥ), εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.).*

Ακολουθεί η ΛΙΒΥΗ, όπου σήμερα δραστηριοποιούνται οι ακόλουθες τεχνικές εταιρείες (είναι επίσημα εγγεγραμμένες) : ΕΤΕΠ, ΣΙΚΕΛΙΣ, J&P (ΙΩΑΝΝΟΥ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ), Αρχιρόδον, TERNA, ΑΘΗΝΑ, ΑΚΤΩΡ και MARITECH. Επίσης, στον τομέα υδρογονανθράκων τα «Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και ΑΣΠΡΟΦΟΣ Α.Ε.» και στον τομέα των τηλεπικοινωνιών η εταιρεία INTPAKOM. Άλλες επενδύσεις έχουν πραγματοποιήσει τα Διυλιστήρια Χερσονήσου του Αίμου ΑΕΒΕ (Green Oil S.A. του ομίλου INTEMACO) ενώ πρόσφατα είχαμε και την πρώτη σημαντική ελληνική παραγωγική επένδυση εκτός πετρελαϊκού τομέα στη χώρα (ίδρυση μικτής ελληνο-λιβυκής επιχείρησης A LAMAR SA – Production & Stock Joint Company), στον τομέα της χύτευσης αλουμινίου». (Από την ιστοσελίδα του υπουργείου Εξωτερικών, www.mfa.gr).

Ακόμα πιο σημαντικοί είναι οι «γεωστρατηγικοί» λόγοι ανησυχίας. Αν η συμμαχία της Αιγύπτου με το Ισραήλ καταρρεύσει κάτω από την πίεση των ξεσηκωμένων εργατών και νεολαίας, όλη η περίπλοκη διπλωματία που είναι αγκυροβολημένη στη σύσφιξη των σχέσεων με το σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ θα μείνει στον αέρα. Η ύπαρξη του «φίλου Μουμπάρακ» στο τιμόνι της Αιγύπτου ήταν για παράδειγμα ένας λόγος να πιστεύει η κυβέρνηση ότι θα προχωρήσει το παζάρι με το Ισραήλ για τον καθορισμό των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) στην Ανατολική Μεσόγειο.

Για το κίνημα των εργατών και της νεολαίας που παλεύουν ενάντια στην κυβέρνηση του μνημονίου και των τραπεζιτών, δεν μπορούν να υπάρχουν τέτοιες ανησυχίες. Το συμφέρον μας είναι το άπλωμα και το βάθεμα της επανάστασης που έχει ξεκινήσει στην Αίγυπτο, ακριβώς γιατί αυτός είναι ο παράγοντας που σπέρνει τον τρόμο στον ιμπεριαλισμό και σε όλες τις άρχουσες τάξεις της ευρύτερης περιοχής, ανάμεσά τους και στην ελληνική. Ο ΓΑΠ χάνει έναν-έναν όλους τους φίλους του στην περιοχή (και «συντρόφους» του στη Σοσιαλιστική Διεθνή...). Μαζί με την ολόψυχη συμπαράσταση στους επαναστημένους εργάτες και νέους της Αιγύπτου, η καλύτερη υπηρεσία που μπορούμε να τους προσφέρουμε είναι να στείλουμε και τον ΓΑΠ να κάνει παρέα στους εκθρονισμένους δικτάτορες, και μαζί με αυτόν όλη την τάξη που υπηρετεί.

Λέανδρος Μπόλαρης